

**บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว :
กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีสำคัญ
ในจังหวัดมหาสารคาม**

**Roles of Local Administrative Organizations in Promoting Tourism :
A Case Study of Cultural Tourism and Major Traditions
of Mahasarakham Province.**

B0003660

เลขทะเบียน.....
...../...../.....
เลขเรียกหนังสือ..... กพ ๑๑๐

วิรุณา วรจินดา

๖๒๕๗

๒๕๔๙
๑.๓

**วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดนมหัศจรรย์
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**

พ.ศ. ๒๕๔๙

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ISBN 974-9525-95-7

**บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว :
กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีสำคัญ
ในจังหวัดมหาสารคาม**

**Roles of Local Administrative Organizations in Promoting Tourism :
A Case Study of Cultural Tourism and Major Traditions
of Mahasarakham Province.**

วิรุณา วรจินดา

**วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**

พ.ศ. 2549

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ISBN 975-9525-95-7

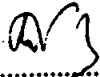
ชื่อเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว : กรณีศึกษา
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีสำคัญในจังหวัดมหาสารคาม

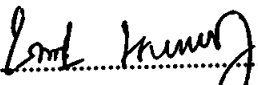
ผู้วิจัย นางสาววิรุณา วรจินดา

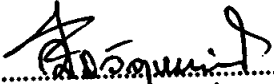
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์วิไลวงศ์ กฤษณะภักดิ์

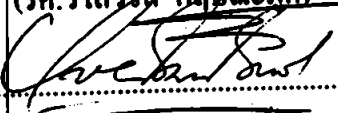
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นควรได้รับให้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาดตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รศ.ดร. ศิวะศิษย์ ชำชอง)

..... กรรมการ (ประธานสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)
(รศ. ประหยัด หงษ์ทองคำ)

..... กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์)
(รศ.วิไลวงศ์ กฤษณะภักดิ์)

..... กรรมการ (ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา)
(รศ.ดร. ไชยวัฒน์ คำชู)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาดตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

.....
(รศ.ดร. ศิวะศิษย์ ชำชอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่... 9 ...เดือน... 11 ...พ.ศ. 2549

แก่บุคคลและชุมชน เพื่อเป็นสินค้าจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว และยังมีบทบาทในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวประจำปีและแผน 3 ปี อีกด้วย

2. ลักษณะประเพณี วัฒนธรรมที่สำคัญ ได้แก่ งานประเพณีบุญเบิกฟ้า ตัวอย่างหนึ่งของบุญเบิกฟ้าก็คือการหาบปุ๋ยคอกไปใส่คีนนา ทำให้ที่นามีความอุดมสมบูรณ์และเป็นการเพิ่มผลผลิตข้าว นอกจากนี้ ยังมีประเพณีนมัสการพระธาตุนาดูน เพื่อเป็นการสักการะองค์พระธาตุนาดูน ส่วนวัฒนธรรมที่สำคัญ ได้แก่ วัฒนธรรมการทอผ้าไหม ลายสร้อยดอกหมากบ้านกุดรังและการทอเสื่อกกบ้านแพง จุดอ่อนของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้แก่ การประชาสัมพันธ์การจัดงานประเพณีบุญเบิกฟ้าและงานนมัสการพระธาตุ ทำให้นักท่องเที่ยวมาน้อย การมีส่วนร่วมของสถานศึกษายังมีน้อย สินค้าที่จำหน่ายในงานไม่หลากหลาย จุดแข็งของการจัดงานประเพณีทั้ง 2 อย่างคือ เป็นการอนุรักษ์สืบทอดและส่งเสริมประเพณีอันดีงามของชาวอีสาน องค์กรต่าง ๆ ได้มีโอกาสทำงานร่วมกัน ก่อให้เกิดความรักความสามัคคีกัน จุดอ่อนของการทอผ้าลายสร้อยดอกหมากบ้านกุดรัง คือ ทอได้จำนวนน้อย ไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด ส่วนจุดแข็งคือ เป็นหัตถกรรมพื้นบ้าน คุณภาพดี ราคายาวงาม ขณะที่จุดอ่อนของการทอเสื่อกกบ้านแพง คือ การขาดแคลนวัตถุดิบ สำหรับจุดแข็งก็คือ ผลิตภัณฑ์จากเสื่อกกมีคุณภาพดี ได้รับความนิยชมจากผู้บริโภคและมีตลาดกว้างขวาง

3. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้กว้างไกลขึ้น การให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวทุกวิถี การพัฒนาอาชีพชายหญิง เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ การสร้างเครือข่ายกับองค์กรรัฐและภาคเอกชน ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทั้งส่งเสริมด้านงบประมาณและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบทุกแห่ง ควรส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจังมากกว่านี้ และควรทำวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เชิงอนุรักษ์และเชิงเกษตรในพื้นที่อื่น ๆ ควรทำวิจัยเชิงปฏิบัติการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนและทำวิจัยเชิงสำรวจพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการท่องเที่ยว เพื่อจะได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

Title: Roles of Local Administrative Organizations in Promoting Tourism :
A Case Study of Cultural Tourism and Major Traditions of Mahasarakham
Province.

Author: Viruna Vorajinda

Advisor: Associate Professor Wilaiwatt Grisanaputi

Degree: M.P.A. **Major :** Master of Public Administration

University: North Eastern University **Date:** 2006

Abstract

The purposes of this study were to examine the roles of the local administrative organization in promoting tourism, to investigate the important characteristics of Mahasarakham traditions by looking at both weaknesses and strengths, and to find means to promote cultural tourism and the crucial traditions of Mahasarakham province. This study was qualitative research consisting of 60 key informants from Mahasarakham Provincial Administrative Organization, Mahasakham Municipality, Na Doone Subdistrict Municipality, Baan Pang Subdistrict Administrative Organization, Baan Kud-rung Subdistrict Administrative Organization and representatives from the Bann Kud-rung and Baan Pang career groups, officials from the Khon Kaen Tourism Authority of Thailand—Region 3 and tourists. Data were collected using interview forms, interview guides, in-depth interviews and non-participant observation. Qualitative research methods were used to analyze the data. The results were presented using the narrative analytical approach.

The results of the research were as follows:

1. The first role of local administrative organizations in promoting tourism was the promotion of advertising, using various media, such as local press, national television, radio and newspapers, and the Internet. Other roles were promoting careers in tourism, encouraging individuals and the community to sell goods desirable to tourists and setting annual and three-year tourism plans. The principle attraction for

tourists is a variety of local festivals. One example is the "*Boon Berk Fha*" festival, which includes bringing cow manure to the rice fields to fertilize them. Another major festival, "*Nahmatsakan Pra Thart Na Doon*" demonstrates respect to a local temple. Also important to cultural tourism were silk weaving in Baan Kud-rung's palm flower chain style, and Baan Pang's mat weaving. The primary detriment to cultural tourism was poor advertising for the "*Boon Berk Fha*" and "*Nahmatsakan Pra Thart Na Doon*" festivals causing few tourists to attend. Low participation at educational institutions and a small variety of goods appealing to tourists were also detrimental to cultural tourism. The strengths of both major festivals were that they help conserve, transmit and promote E-sarn culture and also permit different organizations to work together, building harmony among them. The weakness of silk weaving in Baan Kud-rung's palm flower chain style was that it is not produced in sufficient quantity to meet demand. However, it was a local handicraft, beautiful and of good quality. The mat weaving of Baan Pang was limited by a shortage of materials, but is of good quality, brings in many consumers, and has large market.

2. The best means of promoting tourism in Makasarakham Province were the development and advertisement of destinations, promoting of alternate modes of travel, enabling career development for both men and women to create a quality products, creating a network of government and private organizations to increase the budget for promoting cultural tourism.

Suggestions

Every type of local administrative organization should promote tourism more seriously and should conduct further research on the roles of local administrative organizations in promoting cultural, agricultural and conservation ("eco-") tourism in other areas. Future research should be Participatory Action Research (PAR) involving the community and should also be survey research on areas, which have potential as destinations, in order to develop them further.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จล่วงตามวัตถุประสงค์ได้ด้วยความรู้และช่วยเหลือเอาใจใส่อย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์วิไลวงศ์ กฤษณะภูติ อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำคำปรึกษา ช่วยเหลือและห่วงใยตลอดระยะเวลา ให้คำแนะนำข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการวิจัยนี้ จึงใคร่ขอกราบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ประหยัด หงษ์ทองคำ ประธานสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำ ตรวจสอบเสนอแนะ แก้ไขข้อบกพร่องอย่างใกล้ชิด ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม เทศบาลเมืองมหาสารคาม เทศบาลตำบลนาฉุน องค์การบริหารส่วนตำบลคูคต องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแพง สำนักงานจังหวัดมหาสารคาม และสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขต 3 ขอนแก่น ที่กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นจริงอันเป็นประโยชน์ และขอขอบคุณนายสิวลด แก้วहनาม นางสาวอรพรรณ ภูหิวมจ นางสาวกฤติยา ไชยะดา นางสาวรุ่งนภา ป่าปะจีย์ นางสาวปิยะวรรณ จันทมาน นางสาวนฤมาศ เกษิต นางสาวฐิติกมล ชาริผาย ที่เป็นผู้ช่วยในการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลและขอบคุณเพื่อนร่วมงานทุกท่านที่ให้การช่วยเหลือและให้กำลังใจตลอดมา จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ลงด้วยความเรียบร้อย ขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายที่สุดขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และบูรพาจารย์ ตลอดจนญาติพี่น้องทุกท่านที่ช่วยสนับสนุน และเป็นกำลังใจให้เสมอตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษาวิจัยจนสามารถสำเร็จล่วงลงด้วยดี

วิรุณา วรจินดา

สารบัญ

บทที่	หน้า	
1	บทนำ	
	ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
	ขอบเขตของการวิจัย	3
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ	4
2	วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	
	แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท	6
	แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น	11
	แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	25
	แนวคิดเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม	28
	แนวคิด หลักการ SWOT	38
	บริบทของจังหวัดมหาสารคาม	41
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	47
	กรอบแนวคิดในการวิจัย	50
3	วิธีดำเนินการวิจัย	
	กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง	51
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	52
	การสร้างเครื่องมือ	52
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	52
	การวิเคราะห์ข้อมูลและการเสนอผลการวิจัย	53

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานขององค์กรและข้อมูลส่วนบุคคล	54
ตอนที่ 2 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริม การท่องเที่ยว : กรณี ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเพณีสำคัญในจังหวัดมหาสารคาม	56
ตอนที่ 3 ลักษณะประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญ และจุดอ่อน จุดแข็ง ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีสำคัญใน จังหวัดมหาสารคาม	58
ตอนที่ 4 แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม	70
5 สรุปผลการวิจัย	
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	72
วิธีการดำเนินการวิจัย	72
สรุปผล	73
อภิปรายผล	75
ข้อเสนอแนะ	77
บรรณานุกรม	79
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก ภาพประกอบ	84
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล	88
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	94
ประวัติผู้วิจัย	103

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 1 กฤตกรรมวิเคราะห์ตามหลัก SWOT	40
ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง	55

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
ภาพประกอบที่ 1 องค์พระธาตุนาฮูน	85
ภาพประกอบที่ 2 ฝ้ายไหมสร้อยดอกหมาก บ้านกุดรัง กิ่งอำเภอกุดรัง	86
ภาพประกอบที่ 3 การแปรรูปผลิตภัณฑ์ฝ้ายไหมลายสร้อยดอกหมาก	86
ภาพประกอบที่ 4 การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเสื่อกกบ้านแพง อำเภอโกสุมพิสัย	87

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

ในกระบวนการพัฒนาสังคมและประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าขึ้น ต้องพัฒนาและส่งเสริมหลายด้าน การส่งเสริมการท่องเที่ยวจัดว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญประการหนึ่ง เนื่องจากการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดประโยชน์หลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การศึกษา ประเพณีและวัฒนธรรม ในด้านเศรษฐกิจนั้น การท่องเที่ยวได้นำรายได้เข้าประเทศเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เช่น เมื่อปี พ.ศ. 2503 ซึ่งเป็นปีที่ก่อตั้งการท่องเที่ยวขึ้นในประเทศไทยเป็นครั้งแรก มีนักท่องเที่ยว 80,000 คน มีรายได้จากการท่องเที่ยว 86 ล้านบาท ปี พ.ศ. 2544 มีนักท่องเที่ยว 10.06 ล้านคน และปลายปี พ.ศ. 2545 มีนักท่องเที่ยวปีประมาณ 10.5 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2546 มีเป้าหมายนักท่องเที่ยว 11.13 ล้านคน และจะมีรายได้ประมาณ 360,600 ล้านบาท (วิโรจน์ นาคนวม. 2548 : 1 ; อ้างอิงมาจาก รายงานการสัมมนาหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ และวนอุทยาน ครั้งที่ 3. 2545 : 25) นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพให้แก่คนในชุมชนและคนในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น การเป็นมัคคุเทศก์ของท้องถิ่น ทั้งมีการสร้างผลิตภัณฑ์จำหน่ายเป็นของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจะก่อให้เกิดการกระจายรายได้แก่ชุมชนไม่ว่าชุมชนเมืองและชุมชนชนบทที่การท่องเที่ยวเข้าไปถึง ประโยชน์ในด้านสังคม การศึกษา ประเพณีและวัฒนธรรมนั้น การท่องเที่ยวสามารถสร้างความเจริญทางสังคมให้แก่ท้องถิ่นเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ เมื่อมีนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่นที่มีความเจริญกว่ามาเที่ยวก็จะนำแนวคิด อิทธิพลด้านต่าง ๆ ช่วยให้คำแนะนำและช่วยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวขึ้นด้วย เช่น ด้านการแพทย์ ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุขเป็นต้น นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบการศึกษาที่ได้รับความรู้จากผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการ มาถ่ายทอดแบ่งปันความรู้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นได้ ประการสำคัญการท่องเที่ยวจะช่วยอนุรักษ์ ฟื้นฟูวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่อย่างยั่งยืน เพื่อให้ตอบสนอง การท่องเที่ยวได้ตลอดไป (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2543 : 1-5) นอกจากนี้ การท่องเที่ยว ยังเป็นการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้อีกด้วย ตลอดจนสามารถสร้างสันติภาพ ความเข้าใจ ความผูกพันในท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้คือคุณค่าประโยชน์ของการท่องเที่ยว

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา ต่างก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญ และ ประโยชน์ของการท่องเที่ยว จึงได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 และพ.ศ. 2543 มาตรา 17 ได้กำหนดให้อำนาจขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น มีทั้งหมด 29 เรื่อง ซึ่งการส่งเสริมการท่องเที่ยวจัดว่าเป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด จึงควรมีแผนการดำเนินงาน และยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอันเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างหนึ่ง และพระราชบัญญัติ เทศบาล พ.ศ. 2496 และแก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเทศบาล เช่น การบำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น ตลอดจนการส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นต้น (สุเวช ชนะสุข. 2546 : 15) พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2542 มาตรา 66 และ 67 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนึ่ง เรื่องในหน้าที่ทั้งหมดคือ การท่องเที่ยว (กองราชการส่วนตำบล กรมการปกครอง. 2537 : 18) จะ เห็นได้ว่าทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ต่างก็ได้บัญญัติ เรื่อง การท่องเที่ยวไว้ในพระราชบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ ดังกล่าว แต่ ในการวิจัยนี้ มุ่งจะศึกษาวิจัยบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบขององค์การบริหาร ส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เนื่องจากทั้ง 3 รูปแบบนี้ ได้มีบทบาทเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในส่วนภูมิภาค ซึ่งจะได้นั้นประเพณีวัฒนธรรมของ ชาวชนบทเป็นหลัก

จังหวัดมหาสารคาม เป็นจังหวัดหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประชากรจำนวน 941,485 คน เป็นชาย 468,814 คน หญิง 472,671 คน เขตการปกครองประกอบด้วย 11 อำเภอ และ 2 กิ่งอำเภอ (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดมหาสารคาม. 2547 : 4) เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ได้มีองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม เทศบาล เมืองมหาสารคาม และองค์การบริหารส่วนตำบล ประการสำคัญจังหวัดมหาสารคามเป็นที่ตั้งของ สถาบันการศึกษาหลายแห่ง จนได้เรียกขานกันว่าเป็นเมืองศกศึกษาแห่งการศึกษาเรียนรู้ นอกจากนี้ยังเป็นเมืองเก่าแก่ มีประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญและมีชื่อเสียงหลายอย่าง ได้แก่ ประเพณีบุญเบิกฟ้า ประเพณีฮักดิบสองกองดิบตี และมีปูชนียสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา อันเป็นประโยชน์ต่อ การศึกษาเรียนรู้ เช่น เจดีย์พระธาตุนาคนูน อันเป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ และมีแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ใกล้เคียง เช่น ป่าดงลำพัน อำเภอนาเชือก ซึ่งมีปูดงกระหม่อมหรือปูแป้ง เป็นปูน้ำจืดที่หายากและเป็นปูชนิดใหม่ของโลก นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมการทอดผ้าและสานเสื่อกก ที่มีชื่อเสียง เช่น การทอดผ้าไหมลายสร้อยดอกหมากบ้านคูครึ่ง กิ่งอำเภอกูครึ่ง และการทอดเสื่อกก การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากต้นกกบ้างแพง อำเภอโกสุมพิสัย เป็นต้น ซึ่งในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยว มาเที่ยวชมประเพณีวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในจังหวัดมหาสารคามเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ดังเช่น

ในปี พ.ศ. 2546 มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ จำนวน 324,566 คน นำรายได้เข้าจังหวัดประมาณ 271 ล้านบาท และปี พ.ศ. 2547 มีนักท่องเที่ยว จำนวน 338,892 คน มีรายได้ประมาณ 285.5 ล้านบาท (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดมหาสารคาม. 2548 : 2) ซึ่งนักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวในเทศกาลประเพณีบุญเบิกฟ้า ในช่วงปลายเดือนมกราคมถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์หรือช่วงเวลาขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี และมาเที่ยวชมงานนมัสการพระธาตุนาดูน ตรงกับวันเพ็ญเดือน 3 หรือวันมาฆบูชา ของทุกปี ตลอดจนมาชมการทอผ้าไหมลายสร้อยคอกหมากบ้านกุครึ่ง และการทอเสื่อกกบ้านแพง ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญของท้องถิ่นดังกล่าวนี้ ต่างก็มีจุดอ่อน จุดแข็ง ที่จะดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวได้ ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ให้การส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมประเพณีวัฒนธรรมดังกล่าว ซึ่งแต่ละแหล่งท่องเที่ยวนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะให้การส่งเสริมแตกต่างกัน (ข้อมูลเบื้องต้นจากการอภิปรายเป็นรายบุคคล. 2548)

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้มีความสนใจจะวิจัยเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญในจังหวัดมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญดังนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญในจังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาลักษณะของประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญ และจุดอ่อน จุดแข็งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญในจังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. พื้นที่ที่ศึกษา ได้แก่ ชุมชนเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง อำเภอนาดูน กิ่งอำเภอกุครึ่ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
2. กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา ได้แก่ ผู้รู้ (key informants) ในอำเภอเมือง อำเภอนาดูน กิ่งอำเภอกุครึ่ง อำเภอโกสุมพิสัย ที่สามารถจะให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมสำคัญ

ที่ศึกษา ผู้เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น จากองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม เทศบาลเมืองมหาสารคาม เทศบาลตำบลนาइन อำเภอนาइन องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแพ่ง อำเภอโกสุมพิสัย และองค์การบริหารส่วนตำบลกุดรัง กิ่งอำเภอกุดรัง สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขต 3 ขอนแก่น และนักท่องเที่ยว

3. ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ลักษณะจุดอ่อน จุดแข็ง ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญ และแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลของการวิจัยจะเป็นประโยชน์โดยใช่เป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนส่งเสริมการเผยแพร่ และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดมหาสารคาม

2. ใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพในการผลิตของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อไป

3. เป็นข้อมูลสารสนเทศประกอบการเรียน การสอน การศึกษา ค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงอนุรักษ์

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง องค์กรบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม เทศบาลเมืองมหาสารคาม เทศบาลตำบลนาइन อำเภอนาइन องค์การบริหารส่วนตำบลกุดรัง กิ่งอำเภอกุดรัง และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแพ่ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

2. ประเพณีสำคัญ หมายถึง จารีตที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบันที่มีบทบาท สำคัญที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวสนใจ ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เน้น งานประเพณีบุญเบิกฟ้าจังหวัดมหาสารคาม งานนมัสการพระธาตุนาइन อำเภอนาइन จังหวัดมหาสารคาม

3. วัฒนธรรมสำคัญ หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงามเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และถ่ายทอดสืบต่อกันมา ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เน้นวัฒนธรรมการทอผ้าไหมสร้อยดอกหมาก กิ่งอำเภอกุดรัง การทอเสื่อกกบ้านแพ่ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

4. องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว หมายถึง สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 3
5. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การจัดทำกิจกรรม การดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นที่กฎหมายกำหนดไว้ ในเรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น การประชาสัมพันธ์ การพัฒนาอาชีพ การจัดทำแผนท่องเที่ยวประจำปี และการจัดทำแผนการท่องเที่ยว 5 ปี
6. การท่องเที่ยว หมายถึง การดำเนินการและแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
7. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี หมายถึง การท่องเที่ยวที่ไปชมหรือศึกษาด้านวัฒนธรรมและประเพณี

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว : กรณีศึกษา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญในจังหวัดมหาสารคาม ครั้งนี้มีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับท่องเที่ยว
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม
- 2.5 แนวคิด หลักการ SWOT
- 2.6 บริบทของจังหวัดมหาสารคาม
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

2.2.1 ความหมายของบทบาท

“บทบาท” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “role” ตามพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2532 : 315) ให้ความหมายว่า “การทำงานตามหน้าที่หรือพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหมายให้บุคคลกระทำ” และมีผู้ให้ความหมายในแนวคิดของนักจิตวิทยา นักการศึกษา และนักสังคมวิทยา ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับบทบาทไว้หลายความหมายหลายทัศนะดังนี้

บ็อนจิต ชนะชัย (2533 : 8) ได้สรุปความหมายของบทบาทไว้ 3 ประการ คือ

1) บทบาท หมายถึง ปทัสถาน ความคาดหวัง ข้อห้าม ความรับผิดชอบและอื่น ๆ ที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน ซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดไว้ บทบาทตามความหมายนี้ คำนึงถึงตัวบุคคลน้อยที่สุด แต่มุ่งไปที่หน้าที่อันควรกระทำ

2) บทบาท หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลที่ดำรงตำแหน่งเองที่คิดและทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น ๆ

3) บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละคนที่จะกระทำโดยให้ความสัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคมหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ แนวทางอันบุคคลแต่ละคนที่จะกระทำเมื่อคนดำรงตำแหน่งนั้น ๆ

พัชชา สายชู (2534 : 58-63) ได้อธิบายว่าบทบาทหน้าที่ คือ สิ่งที่ทำให้เกิดเป็นบุคคลและเปรียบเสมือนบทบาทตัวละครนั้น ๆ เป็นตัวอะไร มีบทบาทหน้าที่ต้องแสดงอย่างไร ถ้าแสดงผิดบทหรือไม่สมบทก็อาจถูกเปลี่ยนตัว หรือไม่ให้แสดงไปเลย ในความหมายเช่นนี้ บทบาทก็คือ การกระทำต่าง ๆ ที่ "บท" กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำ ครอบโคที่ยังอยู่ใน "บท" กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำครอบโคที่ยังอยู่ใน "บท" นั้น เมื่อบุคคลได้แสดงบทบาทตามการรับรู้ และความคาดหวังว่าตนควรมีบทบาทอย่างไร มีการเรียนรู้ว่าบทบาทคนเป็นอย่างไร และควรมีพฤติกรรม อย่งไรนั้น ตัวกำหนดที่มีความสำคัญตัวหนึ่งที่ทำให้บทบาทของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างคือ เพศของผู้แสดงบทบาท

สุรเกียรติ์ ชูตะฐาน (2538 : 28) มีความเห็นคล้ายกับ Linton ฐานะตำแหน่งและบทบาทของบุคคลเป็นสิ่งที่มืออยู่แล้ว บุคคลที่มีอยู่ในฐานะตำแหน่งย่อมจะทำหน้าที่ที่จะให้ฐานะตำแหน่งนั้นมีบทบาทไปตามแบบฉบับ นอกจากนั้น Parsons ระบบของสังคมก็คือระบบของการปฏิบัติต่อกัน Parsons ถือว่าบุคลิกภาพกับผู้มีพฤติกรรมหรือผู้กระทำทางสังคมไม่ใช่สิ่งเดียวกัน เพราะบุคลิกภาพเป็นรูปแบบของพฤติกรรมของคนใดคนหนึ่งที่มีความสอดคล้องกันอยู่เสมอ ส่วนผู้กระทำทางสังคมมิได้คำนึงถึงการสอนของพฤติกรรมที่สอดคล้องเช่นเดียวกับบุคคลในทางพฤติกรรมสัมพันธ์หรือตอบโต้ได้ถือว่าบทบาทและฐานะตำแหน่งนับเป็นเพียงนิติกรรมของคน จึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกจริงของคน

ศิริพันธ์ ศรีกงพลี (2540 : 11 ; อ้างอิงมาจาก ไทบูลย์ ช่างเรือน. 2526 : 29) ได้อธิบายความหมายของคำว่าบทบาทไว้ว่า บทบาทโดยทั่วไปจะพิจารณาได้สองนัย คือ นัยแรกพิจารณาโครงสร้างทางสังคมที่มีชื่อเสียงแตกต่างกันไป ซึ่งแสดงถึงคุณลักษณะและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น และอีกนัยหนึ่งพิจารณาในด้านการแสดงบทบาท หรือปฏิสัมพันธ์ทางสังคมบทบาท หมายถึง ผลสืบเนื่องที่มีแผนของการกระทำที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์แห่งการสัมพันธ์นั้น บทบาทตามนัยแรก เป็นการจำแนกชนิดของบุคคลที่มีอยู่ในสังคม ซึ่งถูกจำแนกโดยคุณสมบัติและพฤติกรรมของเขามีปทัสถาน ตามนัยหลังบทบาทเป็นวิธีการแสดงพฤติกรรมของบุคคลว่าจะปฏิบัติอย่างไร หรือคาดหวังว่าบุคคลอื่นจะปฏิบัติต่อคนอย่างไร บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันไปตามลักษณะ สถานะภาพ อุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มูลเหตุจูงใจ การอบรม ความพอใจ สามารถสรุปสาระสำคัญได้ว่า บทบาทมีประจำอยู่ทุกสถานภาพของบุคคล ส่วนวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมเป็นสิ่งจำเป็นในการกำหนดบทบาทการที่บุคคลจะทราบบทบาทได้ต้องทราบสังคมประกิด (socialization) และบทบาทจริงที่บุคคลนั้น

แสดงนั้น ไม่น่าแน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนบทบาทที่คาดหวังหรือควรจะเป็น เพราะบทบาทที่เป็นจริงนั้น เป็นผลแห่งการปฏิบัติวิชาแห่งบุคลิกภาพของบุคคลที่ครองสถานภาพของบุคคลที่มาร่วมในพฤติกรรม และสิ่งที่กระตุ้นต่าง ๆ ที่มีในเวลาและสถานที่ที่ซึ่งมีการแสดงบทบาทนั้น

วัชรีย์ คำดี (2544 : 23 ; อ้างอิงมาจาก อุทัย หิรัญโค. 2526 : 199) อธิบายว่า บทบาท คือ หน้าที่หรือพฤติกรรมที่คาดหมายของบุคคลแต่ละคนใน วัฒนธรรมบางกลุ่มหรือในสังคมนั้น กำหนดขึ้น ฉะนั้น บทบาทจึงเป็นแบบแห่งความประพฤติของบุคคลในสถานะหนึ่งที่ยังมีต่อบุคคลอื่นในสถานะอีกอย่างหนึ่งในสังคมเดียวกัน

ภิญโญ สาร (ม.ป.ป. : 304) ให้ความหมายบทบาทว่า สิ่งทีบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งตำแหน่งหนึ่งถูกผู้อื่นคาดหวังให้กระทำที่เรียกว่า "บทบาทหน้าที่" ซึ่งกำหนดไว้ควบคู่กับตำแหน่งซึ่งบุคคลผู้นั้นคุ้มครองอยู่ หรือหมายถึงหน้าที่หรือเงื่อนไขที่พึงต้องกระทำ

อมรฯ พงศาพิชญ์ (ม.ป.ป. : 91-92) ได้ให้ทัศนะว่า บทบาท คือ สิทธิหน้าที่ในการประพฤติปฏิบัติที่บุคคลหนึ่งมีต่อบุคคลอื่นในสังคมตามสถานภาพของตัว เช่น บทบาทของพ่อก็คือ หน้าที่เลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดี และบทบาทของลูกก็คือ เคารพเชื่อฟังพ่อแม่และทำตัวเป็นคนดี

จากแนวคิดของบุคคลต่าง ๆ ที่ได้เสนอไว้ความที่กล่าวมาแล้วสามารถสรุปความหมายของบทบาทว่า "บทบาท" หมายถึง พฤติกรรมหรือหน้าที่ของบุคคลในสังคม การจัดทำกิจกรรม การดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ของบุคคลหรือองค์กรที่พึงปฏิบัติจริงตามที่สังคมกำหนด

2.1.2 ประเภทและลักษณะของบทบาท

บัณฑิต ชนะชัย (2533 :9) ได้จำแนกประเภทของบทบาทไว้ 5 ประเภท ดังต่อไปนี้

- 1) บทบาทที่กำหนดโดยสังคม เป็นบทบาทที่สังคมกำหนดไว้ว่า บุคคลที่ที่อยู่ในตำแหน่งจะต้องทำอะไร เช่น สังคมกำหนดไว้ว่าครูต้องมีหน้าที่เป็นผู้สอน
- 2) บทบาทหน้าที่ที่กำหนดให้คนเป็นตัวอย่างของสังคม เช่น การแต่งกาย การพูดจา ความประพฤติของคนในสังคมโดยอ้อมบ่งบอกถึง วัฒนธรรมของสังคมของคนนั้น
- 3) บทบาทที่สังคมคาดหวัง เป็นบทบาทหน้าที่ที่ผู้อื่นคาดหวังไว้ว่าผู้ดำรงตำแหน่งนั้นควรปฏิบัติอย่างไร เช่น ผู้ที่เป็นครูจะต้องมีความรู้ดี ประพฤติดี และมีคุณธรรมของการเป็นครูที่ดี
- 4) บทบาทแสดง เป็นบทบาทที่ถูกต้องปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์และหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น ครูต้องปฏิบัติตามระเบียบข้าราชการครู
- 5) บทบาทที่ต้องปฏิบัติตามความคาดหวังของผู้ร่วมงานด้วยกัน คือ บุคคลที่ดำรงตำแหน่งไม่เพียงแต่จะต้องปฏิบัติตามที่ตนต้องการเท่านั้น แต่ต้องปฏิบัติตามความมุ่งหวังของผู้อื่นด้วย เช่น คนสองคนทำงานร่วมกันต่างก็มุ่งหวังว่าจะต้องปฏิบัติตามหน้าที่ของตน แต่โดยความเป็นจริงแล้วทั้งสองฝ่ายต้องร่วมมือกันทำและต้องดูความมุ่งหมายของอีกฝ่ายหนึ่งด้วยต้องการจะให้ทำอย่างไร

สตีย์ โบราณ (2538 : 16) ได้แบ่งการแสดงบทบาทออกเป็น 2 ลักษณะที่สำคัญ คือ

- 1) บทบาทคาดหวัง คือ บทบาทหน้าที่ต้องแสดงให้เป็นไปตามที่ผู้อื่นคาดหวัง
- 2) บทบาทที่เป็นจริง คือ บทบาทเจ้าของสถานภาพได้แสดงออกตนเอง

พจน์ี วรกริน (ม.ป.ป. : 36) ได้เสนอปัจจัยที่จะทำให้การแสดงบทบาทเป็นไปอย่างได้ผลนำไปสู่ความสำเร็จของตนเองและสังคม ตามความจำเป็นของสังคมดังนี้

1) ความต้องการ เป็นแรงจูงใจในการทำงานเพื่อสนองความต้องการของผู้แสดงบทบาทให้เป็นที่ยอมรับต่อองค์กรหรือสังคม

2) บทบาทตามลักษณะการรับรู้ คือ บทบาทที่เจ้าของสถานภาพรับรู้ว่าคุณควรจะมีบทบาทอย่างไรตามกฎหมาย ธรรมเนียมประเพณีหรือการกีดกันทางสังคม

3) การสื่อสาร ได้แก่ การติดต่อ การประสานงานเพื่อให้เกิดความเข้าใจในบทบาทได้ชัดเจนไม่คลุมเครือ

4) การคัดลอกตาม เป็นปัจจัยที่ทำให้บทบาทผู้แสดงไม่เกิดความขัดแย้งในบทบาทในการแสดงออก ซึ่งพฤติกรรมทางปฏิบัติที่เป็นปทัสถานของกลุ่มหรือสังคม

5) ความสามารถ เป็นปัจจัยที่ทำให้บทบาทของผู้แสดงให้เห็นออกมาอย่างชัดเจน
กัตัญญู แก้วหานาม (2546 : 8 อ้างอิงมาจาก ละเอียค วรรณสารเมธา , 2539 : 39) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการแสดงบทบาทของบุคคลเหล่านี้ว่าขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 ประการดังนี้

1) ความคาดหวังในบทบาท เป็นบทบาทตามความคาดหวังของบุคคลอื่น หรือเป็นบทบาทที่สถาบัน องค์กร หรือกลุ่มสังคมคาดหวังให้บุคคลปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ที่บุคคลนั้นครองตำแหน่งอยู่

2) การรับรู้บทบาท เป็นการรับรู้ในบทบาทของคนว่าควรจะมีบทบาทอย่างไร และสามารถมองเห็นบทบาทของตนเองได้ตามการรับรู้ นั้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับความต้องการของบุคคลนั้นเอง โดยการรับรู้ในบทบาทและความต้องการของบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ตลอดจนเป้าหมายในชีวิตและค่านิยมของบุคคลที่สวมบทบาทนั้น

3) การยอมรับบทบาทของบุคคล ซึ่งเกิดขึ้นได้เมื่อมีความสอดคล้องกันของบทบาทตามความคาดหวังของสังคมบทบาทที่คนรับรู้ บุคคลสามารถที่จะหลีกเลี่ยงบทบาทหน้าที่นั้นถ้ามีความขัดแย้งกับความต้องการหรือค่านิยมของบุคคลนั้น

4) การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของบุคคล เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง ซึ่งอาจจะเป็นการแสดงบทบาทตามที่คาดหวังหรือเป็นการแสดงบทบาทตามการรับรู้ อยู่ และความคาดหวังของตนเอง การที่บุคคลจะปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของตนเองได้ดีเพียงใคนั้นขึ้นอยู่กับ การยอมรับบทบาทนั้น ๆ ของบุคคลที่ครองตำแหน่งอยู่ซึ่งเนื่องมาจากความสอดคล้องกันของบทบาทตามความคาดหวังของสังคมและการรับรู้บทบาทของตนเอง

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปประเภทและลักษณะของบทบาท ดังนี้

- 1) บทบาทที่ถูกกำหนด เป็นบทบาทที่มีการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งทางสังคมไว้
- 2) บทบาทที่ถูกคาดหวัง เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพจริง ซึ่งอาจเป็นบทบาทที่สังคมคาดหวัง
- 3) บทบาทที่เป็นจริง เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง ซึ่งอาจเป็นบทบาทที่สังคมคาดหวังหรือเป็นบทบาทที่ตนเองคาดหวังหรือเป็นบทบาทที่ถูกกำหนด หรืออาจจะไม่เป็นไปตามทั้งบทบาทที่ถูกกำหนดและบทบาทที่ถูกคาดหวังก็ได้

เนื่องจาก บทบาทเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อและมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคลกับองค์กร ซึ่งโดยทั่วไป เรียกว่า ข้อตกลงทางใจร่วมกันและซึ่งกันและกันระหว่างบุคคลกับองค์กร ดังนั้น จึงต้องกล่าวถึงบทบาทในฐานะที่เป็นสิ่งเชื่อมโยงระหว่างตัวบุคคลกับองค์กร นอกจากนี้บทบาทแสดงถึงพฤติกรรมของคนในองค์กรที่คาดว่าจะแสดงออกหรือเป็นเหมือนสนามที่กำหนดขึ้นให้แสดงถึงความคาดหวังและพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติหรือสมาชิกในองค์กร โดยมีข้อตกลงทางจิตใจเป็นกระบวนการของการกำกับหรือความกดดันในการแสดงบทบาทของบรรดาสมาชิกในองค์กร ซึ่งสามารถกำหนดออกมาเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นระยะของการคาดหวังในบทบาท เมื่อคนเราเริ่มเข้ามาในองค์กรก็จะมี การได้รับข้อมูลและข่าวสารจากองค์กร อาจโดยการปฐมนิเทศ การฝึกอบรม เพื่อให้คน ๆ นั้นสามารถคาดหวังถึงบทบาทที่เขาต้องแสดงออกในองค์กร

ระยะที่ 2 เป็นระยะที่เป็นทางการ คนที่เข้ามาจะถูกกำหนดบทบาทที่จะแสดงโดยอาจ กำหนดออกมาเป็นวัตถุประสงค์ ระเบียบวิธีปฏิบัติงาน กฎ ข้อบังคับ และเขาจะต้องแสดงบทบาทไปตามที่กำหนดเพื่อแลกกับผลตอบแทนทางด้านตัวเงิน หรือทางการได้รับการส่งเสริมเลื่อนตำแหน่ง หรือผลตอบแทนอื่น ๆ

ระยะที่ 3 เป็นระยะของการคงอยู่หรือการออกไปจากองค์กร เมื่อคนที่เข้าในองค์กรได้ปฏิบัติงานมาจนถึงระยะนี้เขาก็จะทราบว่าเขาควรจะทำอยู่หรือลาออกไปจากองค์กร โดยอาศัยการเรียนรู้ในบทบาทที่ได้ผ่านมาในระยะที่ 2 เขาจะอยู่ต่อเมื่อบทบาทที่เขาแสดงอยู่สอดคล้องหรือเป็นไปตาม ความคาดหวังขององค์กร และตามความคาดหวังที่ไม่เป็นทางการของผู้ร่วมงานถ้าหากบทบาทที่เขาแสดงอยู่ไม่สอดคล้องหรือไม่เป็นไปตามความคาดหวังขององค์กร หรือหากความคาดหวังที่ไม่เป็นทางการของผู้ร่วมงานอันใดอันหนึ่งแล้ว ก็จะมีสิทธิเกิดความขัดแย้งในบทบาทหรือความไม่ชัดเจนในบทบาทขึ้น หากไม่สามารถแก้ไขก็จะเกิดความเบื่อหน่าย ความไม่พึงพอใจและจะลาออกไปในที่สุด

จากรายละเอียดข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า คนในองค์กรจะแสดงพฤติกรรมตามที่ได้กำหนดไว้ในบทบาทที่เป็นที่คาดหวังจากผู้อื่นและองค์กร หรือกล่าวอีกในหนึ่งได้ว่า บทบาทมีผลกระทบต่อ

พฤติกรรมของคนในองค์กร โดยเมื่อคนที่เข้ามาเริ่มปฏิบัติงานเขาก็จะเริ่มมีการเรียนรู้ในบทบาทที่เขาได้แสดงออกอย่างเป็นทางการและเขาคงพยายามปรับบทบาทของเขาให้สอดคล้องกับความคาดหวังที่เป็นทางการจากองค์กรตลอดเวลา หากที่จะอยู่ในองค์กรต่อไป การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

2.2.1 ความหมายและหลักการปกครองส่วนท้องถิ่น

ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายหรือคำนิยามไว้มากมาย แต่ส่วนใหญ่แล้วคำนิยามเหล่านั้นต่างมีหลักการที่สำคัญคล้ายคลึงกันจะแตกต่างกันก็คือ ส่วนวนและรายละเอียดปลีกย่อย ซึ่งสามารถพิจารณาได้ดังนี้

อุทัย หิรัญโค (2523 : 2) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองและดำเนินกิจการบางอย่างโดยดำเนินการกันเองเพื่อบำบัดความต้องการของคน การบริหารงานของท้องถิ่นมีการจัดเป็นองค์การ มีเจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งนี้มีความเป็นอิสระในการบริหารงาน แต่รัฐบาลต้องควบคุมด้วยวิธีต่าง ๆ ความเหมาะสมปราศจากการควบคุมของรัฐหาได้ไม่ เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งที่รัฐทำให้เกิด

ประทาน คงฤทธิศึกษาการ (2535 : 11) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง ระบบการปกครองที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการปกครองของรัฐและโดยนัยนี้จะเกิดมีองค์กรทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นนั้น ๆ องค์กรนี้จัดตั้งและถูกควบคุมโดยรัฐบาลกลาง แต่ก็มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย และควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามนโยบายของคนได้

ชวงศ์ ฉายะบุตร (2539 : 23 ; อ้างอิงจาก Daniel Wit. 1967 : 124) การปกครองท้องถิ่นหมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจหรือมอบอำนาจไปให้หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้อำนาจในการปกครองร่วมกันทั้งหมดหรือบางส่วนในการบริหารท้องถิ่น ตามหลักการที่ว่าด้วยอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลของท้องถิ่นก็ย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชน ดังนั้น การบริหารการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นคือมีองค์กรของคนเองอันเกิดจากการกระจายอำนาจของรัฐบาลกลาง โดยองค์กรนั้นมีได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลกลาง แต่มีอำนาจในการตัดสินใจและบริหารงานภายในท้องถิ่นของคน

ชวงค์ ฉายะบุตร (2539 : 24 ; อ้างอิงมาจาก William A. Robson. 1953 : 574) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง หน่วยการปกครองซึ่งรัฐได้จัดตั้งและให้อำนาจปกครองตนเอง มีสิทธิตามกฎหมาย และต้องมืองค์กรที่จำเป็นในการปกครองเพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้สมความมุ่งหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

ประหัต หงษ์ทองคำ (ม.ป.ป. : 36) ได้กล่าวว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น (local government) เป็นรูปการปกครองที่เกิดจากระบบการกระจายอำนาจปกครอง (decentralization) จากส่วนกลางไปยังท้องถิ่น เพื่อวัตถุประสงค์ในอันที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสเรียนรู้และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการปกครองท้องถิ่นตนเอง เพื่อสนองความต้องการและแก้ปัญหาด้วยตัวของตนเอง นอกจากนี้ยังได้รวบรวมความหมายจากนักวิชาการไว้หลายท่าน ดังนี้

1) นายวิญญู อังคณาภิรมย์ ได้ให้คำนิยามว่า การปกครองท้องถิ่นไว้ว่า หมายถึง การปกครองในรูปลักษณะกระจายอำนาจการปกครองอย่างมาก ซึ่งรัฐได้มอบหมายให้ท้องถิ่นดำเนินการกันเอง เพื่อสนองความต้องการส่วนรวมของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ให้งานดำเนินไปอย่างประหัต มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลตรงตรงกับความประสงค์ของประชาชน โดยเหตุที่ว่าประชาชนในท้องถิ่นนั้นมีความผูกพันต่อท้องถิ่นนั้นยิ่งกว่าคนอื่น โดยมีเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่นได้เลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมด โดยมีงบประมาณของตนเอง และอิสระในการบริหารงานพอสมควร

2) นายคำรณ ภัทรพิพัฒน์ คำนิยามไว้ว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการปกครองตนเองโดยประชาชนในหน่วยชุมชนหรือหน่วยการปกครองต่าง ๆ ที่มีอยู่ทั่วไปตามพื้นที่ของประเทศ ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองหรืออาจเรียกว่าเป็นหน่วยรัฐบาลท้องถิ่น

3) Haris G. Montagu ได้ให้คำนิยามไว้ว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองโดยวิธีการ ซึ่งหน่วยการปกครองในท้องถิ่น ได้มีการเลือกตั้งสำหรับผู้ที่มิหน้าที่ปกครองโดยอิสระ และได้รับอำนาจอิสระตลอดจนความรับผิดชอบ ซึ่งคนสามารถที่จะใช้ได้โดยปราศจากการควบคุมของหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาคและส่วนกลาง แต่การปกครองท้องถิ่นยังอยู่ภายใต้การบังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศอยู่ มิใช่ว่าได้กลายเป็นรัฐอธิปไตยไป

4) William V. Holloway ได้กล่าวว่า การปกครองตนเองของท้องถิ่น หมายถึง องค์การที่มีอาณาเขตแน่นอน มีประชากรตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ มีอำนาจปกครองตนเอง มีการบริหารงานคลังของตนเอง และมีสภาพท้องถิ่นที่สมาชิกได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน

5) John J. Clarke ได้กล่าวว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง ส่วนการปกครองของประเทศหรือรัฐ ซึ่งมีหน้าที่สำคัญที่รับผิดชอบในการดำเนินเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในท้องถิ่นหรือในขอบเขตแห่งใดโดยเฉพาะ และเป็นการสมควรที่จะให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหาร โดยในฐานะเป็นรองการบริหารของรัฐบาลในส่วนกลาง

คำนิยามของการปกครองท้องถิ่นที่มีการกล่าวอ้างถึงอย่างกว้างขวางก็คือ คำนิยามของศาสตราจารย์ William A. Robson ซึ่งท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในกิจการปกครองท้องถิ่นเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป และคำร่างตำแหน่งประธานสมาคมการปกครองท้องถิ่นนานาชาติท่านได้ให้คำนิยามไว้ดังนี้คือ

การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองส่วนหนึ่งของประเทศ ซึ่งมีอำนาจอิสระ (autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามสมควร อำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของท้องถิ่นจะต้องไม่มากจนมีผลกระทบต่ออำนาจอธิปไตยของรัฐ เพราะองค์การปกครองท้องถิ่นมิใช่เป็นชุมชนที่มีอำนาจอธิปไตย องค์การปกครองท้องถิ่นมีสิทธิตามกฎหมาย (legal rights) และมีองค์การที่จำเป็น (necessary organization) เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์การปกครองท้องถิ่นนั่นเอง

จากคำนิยามดังกล่าวพอจะแยกแยะอธิบายถึงหลักการของการปกครองท้องถิ่นในสาระสำคัญได้ดังนี้คือ

1. การปกครองท้องถิ่นนั้น หมายถึง การปกครองของชุมชนหนึ่ง ซึ่งชุมชนเหล่านั้นอาจจะมีลักษณะแตกต่างกันในด้านความเจริญ จำนวนประชากรหรือขนาดของพื้นที่ เช่น องค์การปกครองท้องถิ่นของไทย แบบนครหลวง เทศบาล สุขาภิบาลและองค์การบริหารส่วนจังหวัด ก็มีลักษณะแตกต่างกันโดยเหตุผลดังกล่าว

2. การปกครองชุมชนที่ว่าเป็นการปกครองท้องถิ่นนี้ องค์การปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจอิสระ (autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสมหมายความว่าอำนาจอิสระของการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีขอบเขตที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กร ถ้าองค์การปกครองท้องถิ่นมีอำนาจน้อยเกินไป ก็ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่น และประชาชนได้อย่างกว้างขวางสมเจตนารมณ์ของการปกครองท้องถิ่น ในทางกลับกัน ถ้าการปกครองท้องถิ่นมีอำนาจมากเกินไป จนไม่มีขอบเขตอะไรจะมาจำกัดได้ องค์การปกครองท้องถิ่นก็จะมีสภาพเป็นรัฐที่มีอำนาจอธิปไตย ประเทศหรือรัฐก็จะมีสภาพแตกแยกเป็นรัฐเล็กรัฐน้อย คำนึงการปกครองและทำหน้าที่ทุกอย่างด้วยตนเองภายในชุมชนนั้น ที่เป็นเรื่องที่เกิดความสามารถที่ท้องถิ่นจะทำได้เพราะข้อจำกัดของท้องถิ่นเรื่องอำนาจอิสระของท้องถิ่นนั้น มีขอบเขตที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะของความเจริญของท้องถิ่น ความสามารถของประชาชนในท้องถิ่นตลอดจนความเข้าใจกว้างของรัฐบาลกล่าวในอันที่จะพิจารณากระจายอำนาจให้องค์การปกครองท้องถิ่นมากขึ้น

3. องค์การปกครองท้องถิ่นจะต้องมีสิทธิตามกฎหมาย (legal rights) ที่จะดำเนินการปกครองตนเอง สิทธิตามกฎหมายนี้อาจจะแบ่งได้เป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ ประเภทแรก องค์การปกครองท้องถิ่น มีสิทธิที่จะตรากฎหมาย หรือระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ขององค์การปกครองท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่และเพื่อใช้บังคับแก่ประชาชนของท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น ข้อบัญญัติ

จังหวัด ข้อบังคับสุขภาพเทศบาลบัญญัติ เป็นต้น ประเภทที่สองเป็นสิทธิที่สำคัญ และเป็นหัวใจของการดำเนินงานขององค์การปกครองท้องถิ่น ก็คือสิทธิในการกำหนดงบประมาณของตนเองในการจะดำเนินงานของท้องถิ่นนั้น

4. มีองค์การที่จำเป็น (necessary organization) ในการปกครองตนเององค์การที่จำเป็นในการปกครองตนเองของท้องถิ่นโดยทั่วไป แบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายด้วยกันคือ องค์การฝ่ายบริหารและองค์การฝ่ายนิติบัญญัติ เช่น การปกครองท้องถิ่นในรูปเทศบาลของเราก็มีคณะเทศมนตรีเป็นฝ่ายบริหารและสภาเทศบาลเป็นฝ่ายนิติบัญญัติในรูปนครหลวงหรือกรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นฝ่ายบริหาร สภากรุงเทพมหานครเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นต้น แต่ในบางประเทศเขาแบ่งออกเป็น 3 ฝ่ายคือ ในแต่ละท้องถิ่นที่จะมีสภาท้องถิ่นทำหน้าที่ในการพิจารณาตัดสินซึ่งกระทำผิดต่อท้องถิ่นหรือคดีซึ่งละเมิดต่อกฎหมายของท้องถิ่นด้วย ในเรื่องเกี่ยวกับองค์การการปกครองท้องถิ่นได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้น ตามหลักการและวิธีที่กำหนดไว้ในกฎหมายเลือกตั้งสมาชิกสภาและผู้บริหารท้องถิ่น

5. ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมการปกครองตนเองในท้องถิ่น อย่างกว้างขวาง การมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองในท้องถิ่นของประชาชนนั้นเป็นหัวใจที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป สำหรับประเทศไทยเราได้ยอมรับหลักการดังกล่าว โดยกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน หมวด 9 มาตรา 282 ถึงมาตรา 290 ดังนี้

มาตรา 282 ภายใต้บังคับมาตรา 1 รัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่น ตามหลักการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น

มาตรา 283 ท้องถิ่นใดมีลักษณะที่จะปกครองตนเองได้ ย่อมมีสิทธิได้รับจัดตั้งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ตามกฎหมายบัญญัติ การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องทำเท่าที่จำเป็นตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่ต้องเป็นไปเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ จะกระทบถึงสาระสำคัญแห่งหลักการปกครองตนเอง เจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือนอกเหนือกฎหมายบัญญัติไว้ มิได้

มาตรา 284 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเอง โดยเฉพาะการกำหนดอำนาจและหน้าที่ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยตนเอง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติโดยคำนึงถึงการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นให้แก่ท้องถิ่นเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนาการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นให้แก่ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ให้มีกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ซึ่งอย่างน้อยต้อง มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริหาร สาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง

(2) การจัดสรรสัดส่วนภาษีและอากรระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยคำนึงถึงภาระหน้าที่ของรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองเป็นสำคัญ

(3) การจัดให้มีคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งทำหน้าที่ตาม (1) และ (2) ประกอบด้วยผู้แทนของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องและผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายบัญญัติโดยมีจำนวนเท่ากัน

ในกรณีที่มีการกำหนดอำนาจและหน้าที่และการจัดสรรภาษีและอากรตาม (1) และ (2) ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดแล้ว คณะกรรมการตาม (3) จะได้นำเรื่องดังกล่าวมาพิจารณาทบทวนใหม่ทุกระยะเวลาไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่มีกำหนดอำนาจและหน้าที่ หรือวันที่มีการจัดสรรภาษีและอากรแล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมของการกำหนดอำนาจและหน้าที่ และการจัดสรรภาษีและอากรที่ได้กระทำไป ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นให้แก่ท้องถิ่นเป็นสำคัญ

การดำเนินการตามวรรคสี่ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีและรายงานรัฐสภาแล้วให้มีผลใช้บังคับได้

มาตรา 285 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจาก การเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ สมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นจะเป็นข้าราชการ ซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของข้าราชการส่วนท้องถิ่น มิได้คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในกรณีที่มีการยุบสภาท้องถิ่นหรือในกรณีที่สมาชิกสภาท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะตามมาตรา 286 และต้องมีการแต่งตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการชั่วคราว มิให้นำบทบัญญัติวรรคสอง วรรคสาม และวรรคหก มาใช้บังคับทั้งนี้ตามกฎหมายบัญญัติ

มาตรา 286 ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มาลงคะแนนเสียงเห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ใดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไป ให้

สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติการลงคะแนนเสียงตามวาระหนึ่งต้องมีผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งมาลงคะแนน ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งทั้งหมด

มาตรา 287 ราษฎรผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีสิทธิ์เข้าชื่อร้องขอต่อประธานสภาท้องถิ่น เพื่อให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้ คำร้องขอตามวาระหนึ่งต้องทำร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นเสนอมาด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการเข้าชื่อรวมทั้งการตรวจสอบให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 288 การแต่งตั้งและการให้พนักงานและลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่งต้องเป็นไปตามความต้องการและความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่นและต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการพนักงานส่วนท้องถิ่นก่อน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

คณะกรรมการพนักงานส่วนท้องถิ่นตามวาระหนึ่งจะต้องประกอบด้วยผู้แทนของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยมีจำนวนเท่ากัน

การโยกย้าย การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษพนักงานและลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 289 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษา ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิ์ที่จะจัดการศึกษาอบรมและการศึกษาอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐแต่ต้องไม่ขัดต่อมาตรา 43 และมาตรา 81 ทั้งนี้ตามกฎหมายบัญญัติ

การจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่นตามวาระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษา ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นด้วย

มาตรา 290 เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ กฎหมายตามวาระหนึ่งอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่

(2) การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตพื้นที่เฉพาะในกรณีที่มีผลกระทบต่อการค้ารางวัลชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน

(3) การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมใดนอกเขตพื้นที่ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าว เป็นการยืนยันหลักการที่ว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นเรื่องที่ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางอาจมีส่วนร่วมของประชาชนอาจทำได้หลายแบบทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจ ความสามารถความเสถียรของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ แต่ละคนเป็นสำคัญ เช่น ประชาชนบางคนอาจมีส่วนร่วมเฉพาะการไปใช้สิทธิเลือกตั้งตัวแทนของตนเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งต่าง ๆ ขององค์การปกครองท้องถิ่นเท่านั้นประชาชนบางส่วนอาจมีความสนใจที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นมากกว่านั้น เช่น สนใจที่จะเข้าฟังการประชุมสภาท้องถิ่น เอาใจใส่ดูแลปฏิบัติหน้าที่ หรือการบริหารงานของตัวแทนของตนในองค์การปกครองท้องถิ่นว่ารับผิดชอบต่อประชาชนมากน้อยแค่ไหนสนใจต่อการกิจหน้าที่อย่างไรเพื่อใช้เป็นแนวทางประกอบการพิจารณาเลือกตั้งครั้งต่อไปหรือประชาชนบางคนอาจมีความสนใจในกิจการของท้องถิ่นมาก มีความเสถียร มีความตั้งใจจริงที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ท้องถิ่นด้วยตนเอง ก็อาจจะสมัครรับเลือกตั้ง เพื่อให้ประชาชนตัดสินใจเลือกเข้าไปรับผิดชอบในกิจการของท้องถิ่นโดยตรงก็อาจทำได้

การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของการปกครองตนเองในท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากจะเป็นผลดีในด้านที่้องการให้องค์การปกครองท้องถิ่นบริหารงานโดยบุคคลที่ประชาชนในท้องถิ่นเขาเห็นชอบแล้วยังเป็นผลดีในข้อที่ว่า เจ้าหน้าที่ขององค์การปกครองจะได้บริหารงานในหน้าที่ให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ และภายใต้การควบคุมของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง มิใช่โดยการสั่งการหรือการบังคับบัญชาจากรัฐบาลกลาง

การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจการปกครองท้องถิ่นอย่างกว้างขวางยังเป็นการช่วยส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในกลไกการปกครองระบอบประชาธิปไตย เกิดความสำนึกในความสำคัญของสิทธิเสรีภาพทางการเมืองของตน ตลอดจนเกิดความตื่นตัวที่จะใช้สิทธิทางการเมืองปกครองด้วยความรับผิดชอบต่อประโยชน์ส่วนรวมอีกด้วย (ประหัช หงษ์ทองคำ. ม.ป.ป. : 36-40)

2.2.2 องค์ประกอบของการปกครองส่วนท้องถิ่น

คณะกรรมการปรับปรุงระบบการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น โดย นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้มีคำสั่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งคณะกรรมการดังกล่าวตามคำสั่งที่ 262/2535 เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2535 เพื่อศึกษาระบบการบริหารการปกครองท้องถิ่นไทย ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันในทุกรูปแบบหาแนวทางและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโครงสร้างอำนาจหน้าที่การคลังและงบประมาณ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาล หน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาคกับหน่วยการปกครองท้องถิ่น โดยกล่าวถึงองค์ประกอบของการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ดังนี้ (สุเวช ชนะสุข. 2546 : 12-15)

1. เป็นองค์ที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลและทบวงการเมือง
2. มีสภาและผู้บริหารระดับท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งตามหลักการที่บัญญัติไว้ใน

กฎหมายรัฐธรรมนูญ

3. มีอิสระในการปกครองตนเอง
4. มีเขตการปกครองที่ชัดเจนและเหมาะสม
5. มีงบประมาณรายได้เป็นของตนเองอย่างเพียงพอ
6. มีบุคลากรปฏิบัติงานของตนเอง
7. มีอำนาจหน้าที่ที่เหมาะสมต่อการให้บริการ
8. มีอำนาจออกบังคับเป็นกฎหมายของท้องถิ่นภายใต้ขอบเขตของกฎหมายแม่บท
9. มีความสัมพันธ์กับส่วนกลางในฐานะเป็นหน่วยงานระดับรองของรัฐองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้จัดตั้งขึ้นในประเทศไทยในปัจจุบันนี้ มีอยู่ 5 รูปแบบ คือ

- 9.1 เทศบาล
- 9.2 องค์การบริหารส่วนจังหวัด
- 9.3 กรุงเทพมหานคร
- 9.4 เมืองพัทยา
- 9.5 องค์การบริหารส่วนตำบล

2.2.3 รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้จัดตั้งขึ้นในประเทศไทยในปัจจุบัน มีอยู่ 5 รูปแบบ ดังนี้

1. เทศบาล

เทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งของระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ที่ได้รับการจัดตั้งตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 โดยได้กำหนดให้เทศบาลมี 3 ประเภท ตามลักษณะความเจริญของท้องถิ่นไว้ ดังนี้

1) เทศบาลตำบล การยกฐานะท้องถิ่นใดขึ้นเป็นเทศบาลตำบล กำหนดไว้คือ เป็นท้องถิ่นที่มีพลเมืองหนาแน่นพอสมควร มีรายได้พอแก่การปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และมีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลตำบล

2) เทศบาลเมือง ท้องถิ่นใดจะยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองได้ ต้องมีลักษณะเป็นท้องถิ่นที่เป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดทุกแห่ง ให้ยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์อื่น ๆ ประกอบ สำหรับท้องถิ่นที่มีไว้เป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัด จะยกฐานะเป็นเทศบาลได้จะต้องประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้ (1) เป็นท้องถิ่นที่มีราษฎรตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป (2) มีรายได้พอแก่การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดไว้ (3) มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลเมือง

3) เทศบาลนคร ท้องถิ่นที่ยกฐานะเป็นเทศบาลนครได้นั้น ต้องมีลักษณะเป็นท้องถิ่นที่มีราษฎรตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป มีรายได้พอแก่การปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และมีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลนคร

1.1 อำนาจหน้าที่ของเทศบาล

ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดอำนาจหน้าที่ของเทศบาลไว้โดยชัดเจนตามประเภทของเทศบาล ดังต่อไปนี้

เทศบาลตำบล มีหน้าที่

- (1) รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน
- (2) ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ
- (3) รักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้ง

กำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

- (4) ป้องกันและระงับโรคติดต่อ
- (5) ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง
- (6) ให้มีราษฎรได้รับการศึกษาอบรม
- (7) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็กเยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ

(8) ป่ารังสิตประจักษ์ประเทณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดี

ของท้องถิ่น

หน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล

เทศบาลเมือง มีหน้าที่เช่นเดียวกับเทศบาลตำบล ตามข้อ (1)-(8) และมีหน้าที่

ที่เพิ่มอีกดังนี้

(9) ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา

(10) ให้มีโรงพยาบาล

(11) ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์และรักษาคนเจ็บไข้

(12) ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ

(13) ให้มีและบำรุงสวนสาธารณะ

(14) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าและแสงสว่างโดยวิธีอื่น

(15) ให้มีการค้ำนินกิจการ โรงรับจำนำหรือสถานสินเชื่อท้องถิ่น

เทศบาลนคร มีหน้าที่เช่นเดียวกันกับเทศบาลเมือง และมีหน้าที่ที่เพิ่มอีกดังนี้

(16) ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารคนและเด็ก

(17) กิจการอื่นซึ่งจำเป็นเพื่อการสาธารณะสุข

(18) การควบคุมสุขลักษณะและอนามัยในร้านจำหน่ายอาหาร

โรงพยาบาล และสถานบริการ

(19) จัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและปรับปรุงแหล่งเสื่อม

(20) จัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ

(21) การวางผัง และควบคุมการก่อสร้าง

(22) การส่งเสริมการท่องเที่ยว

2. องค์การบริหารส่วนจังหวัด

2.1 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่3) พ.ศ. 2546 มาตรา 45 องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ดังนี้

(นิการัตน์ แก้วบุญเรือง. 2547 : 36-37)

1) คราข้อบัญญัติโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย

2) จัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และประสานงานการจัด

ทำแผนพัฒนาจังหวัดตามมติคณะรัฐมนตรี

3) สนับสนุนสภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาท้องถิ่น

การส่วนท้องถิ่นอื่น

4) ประสานให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของสภาตำบลและราช

ส่วนท้องถิ่นอื่น

5) แบ่งสรรเงินซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งให้แก่สภาตำบลและราชการ

6) อำนาจหน้าที่ของจังหวัดตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วน
จังหวัด พ.ศ. 2498 เฉพาะภายในเขตสภาตำบล

7) คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

8) จัดทำกิจกรรมใด ๆ อันเป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นที่อยู่
ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด และกิจการนั้นเป็นการสมควรให้ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกัน
ค้ำประกันหรือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

9) จัดทำกิจการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมาย
อื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

และตามพระราชกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 17 ได้กำหนดให้อำนาจเหล่านี้เป็นอำนาจของการบริหาร
ส่วนจังหวัด ซึ่งมีทั้งหมด 29 เรื่อง ดังต่อไปนี้

1) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเองและประสานการจัดทำแผน
พัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

2) การสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาท้องถิ่น

3) การประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรปก
ครองส่วนท้องถิ่น

ท้องถิ่น ๆ

4) การแบ่งสรรเงินซึ่งตามกฎหมายจะแบ่งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

และสิ่งแวดล้อม

5) การคุ้มครอง ดูแล และการบำรุงรักษาป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ

ประชาชน

6) การจัดการศึกษา

7) การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของ

8) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น

9) การส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม

10) การจัดตั้งและดูแลระบบบำบัดน้ำเสียรวม

11) การกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลรวม

- 12) การจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษต่าง ๆ
- 13) การจัดการและดูแลสถานียขนส่งทั้งทางบกและทางน้ำ
- 14) การส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 15) การพาณิชย์ การส่งเสริมการลงทุนและการทำกิจการไม่ว่าจะดำเนินการเองหรือร่วมกับบุคคลอื่นจากสหภาพ
- 16) การสร้างและบำรุงรักษาทางบกและทางน้ำที่เชื่อมต่อระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 17) การจัดตั้งและดูแลตลาดกลาง
- 18) การส่งเสริมการกีฬา จารีตประเพณี วัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
- 19) การจัดให้มีโรงพยาบาลจังหวัด การรักษาพยาบาล การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ
- 20) การจัดให้มีพิพิธภัณฑ์และหอจดหมายเหตุ
- 21) การขนส่งมวลชนและการวิศวกรรมจราจร
- 22) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- 23) การจัดให้มีระบบรักษาความสงบเรียบร้อยในจังหวัด
- 24) จัดทำกิจการใดอันเป็นอำนาจ และหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในเขตและกิจการนั้นเป็นการสมควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันดำเนินการหรือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดทำ ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการการกระจายอำนาจ ฯ ประกาศกำหนด
- 25) สนับสนุนหรือช่วยเหลือส่วนราชการหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น
- 26) การให้บริการแก่เอกชน ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น
- 27) การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และเด็กด้อยโอกาส
- 28) จัดทำกิจกรรมอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
- 29) กิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการการกระจายอำนาจ ฯ ประกาศกำหนด

3. องค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นหน่วยการบริหารราชการท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยโครงสร้างการบริหารงาน ซึ่งประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารส่วนตำบล ดังรายละเอียด (วัชร คำดี. 2544 : 20-22)

1) สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย สมาชิกโดยตำแหน่งได้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในเขตตำบล แพทย์ประจำตำบล และสมาชิก ซึ่งได้รับการเลือกตั้งราษฎรเลือกตัวแทนหมู่บ้านละ 1 คน โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี

2) คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล นายอำเภอแต่งตั้งตามมติสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านไม่เกิน 2 คน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งได้รับเลือกตั้งไม่เกิน 4 คน โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2542 สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสมาชิกสภา เห็นชอบกับร่างกฎหมายพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมโดย มาตรา 7 ของพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2542 ซึ่งมีผลบังคับใช้นับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา คือวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2542 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้ (กองราชการส่วนตำบล กรมการปกครอง. 2542 : 11-12)

โครงสร้างสภาองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่บ้านละ 2 คน ซึ่งเลือกตั้งขึ้นโดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ในกรณีที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียง 1 หมู่บ้าน ให้มีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 6 คน และสภาองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียง 2 หมู่บ้าน ให้มีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวนหมู่บ้านละ 3 คน

โครงสร้างฝ่ายบริหารประกอบด้วย ประธานกรรมการบริหาร 1 คน และกรรมการบริหาร 2 คน โดยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้เลือกจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบล แล้วเสนอให้นายอำเภอแต่งตั้งและให้ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเลขานุการและคณะกรรมการ

3.1 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ตามมาตรา 66 และ 67 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2542 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ต้องทำไว้ดังนี้ (กองราชการส่วนตำบล กรมการปกครอง. 2542 : 18)

- 1) จัดให้มีการบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
- 2) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- 3) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
- 4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- 5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- 6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- 7) คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 8) บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

ท้องถิ่น

- 9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย โดยจัดสรรงบประมาณหรือ บุคลากรให้ตามความจำเป็น

อำนาจหน้าที่ของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

- 1) ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบลเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการของการบริหารส่วนตำบล
- 2) พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี และร่างข้อบังคับรายจ่ายเพิ่มเติม
- 3) ควบคุมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาตำบล และกฎหมายระเบียบข้อบังคับของทางราชการ

3.2 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

- 1) บริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามมติข้อบังคับและแผนพัฒนาตำบล และรับผิดชอบการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) จัดทำแผนพัฒนาตำบล และงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อเสนอให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลพิจารณาให้ความเห็นชอบ
- 3) รายงานผลการปฏิบัติงาน และการใช้จ่ายเงินให้องค์การบริหารส่วนตำบลทราบอย่างน้อย ปีละ 2 ครั้ง

4) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ทางราชการมอบหมาย
หน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลอาจทำได้

- 1) ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตร
- 2) ให้มีและบำรุงไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น

- 3) ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
- 4) ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ และสวนสาธารณะ
- 5) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์
- 6) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว
- 7) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
- 8) การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
- 9) หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 10) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม
- 11) กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์
- 12) การท่องเที่ยว
- 13) การผังเมือง

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นแล้วจะเห็นว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นรูปแบบปกครองหนึ่งที่รัฐบาลมุ่งกระจายอำนาจให้คนในชุมชนสามารถที่จะปกครองตนเองได้ เพื่อสนองตอบความต้องการส่วนรวมของประชาชนในท้องถิ่น มีงบประมาณเป็นของตนเองและมีอิสระบริหารงานพอสมควร ซึ่งในการกำหนดรูปแบบการปกครองแบบนี้จะมีการตราเป็นกฎหมายที่ชัดเจน และได้กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้อย่างชัดเจนอีกด้วย ซึ่งการปกครองส่วนท้องถิ่นถือว่าเป็นรากฐานทางการเมืองที่จะต้องเริ่มต้นให้เป็นฐานทางการเมืองที่มีความเข้มแข็ง เพราะถ้าหากว่ารากฐานมีความเข้มแข็งและสามารถปกครองตนเองได้อย่างเต็มที่แล้วรากฐานการเมืองในระดับบนก็จะมี ความเข้มแข็งตามมาอีกด้วย ซึ่งจะส่งผลต่อการเมืองในระดับประเทศให้เกิดมีการปฏิรูปทางการเมืองได้อย่างเต็มที่จึงได้นำมาเป็นกรอบในการวิจัยครั้งนี้

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับท่องเที่ยว

2.3.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

สมหมาย ชินนาค (2541 : 68-71) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวที่เป็นการเดินทางนั้นเป็นกิจกรรมของคนมาช้านานแล้ว แต่ในภาษาอังกฤษนิยมใช้คำว่า travel ขณะที่ภาษาฝรั่งเศสใช้คำว่า Tour หลักฐานที่สนับสนุนในเรื่องนี้เช่น บทความของ Sir Francis Bacon นักปราชญ์ชาวอังกฤษชื่อ "of travel" ซึ่งเขียนไว้เมื่อ ค.ศ. 1625 ส่วนกวีอีกท่านหนึ่งของอังกฤษชื่อ Oliver Goldsmith ก็ได้เขียนกวีนิพนธ์เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวไว้ในปี ค.ศ. 1760 ใช้ชื่อว่า "The Traveler" และนวนิยายที่มีชื่อของ Jonathan Swift เกี่ยวกับการท่องเที่ยวผจญภัยของ Gulliver ซึ่งเขียนขึ้นในปี ค.ศ. 1770 ก็ใช้ชื่อว่า "Gulliver's Traveler" เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ความหมายของการท่องเที่ยวก็แปรเปลี่ยนไปตามยุคสมัย กล่าวคือ กิจกรรมท่องเที่ยวเมื่อสมัยก่อนเป็นเรื่องที่เน้นหนักไปที่การศึกษาและประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ ดังที่ Sir. Francis Bacon ได้เขียนไว้ในบทความ "of travel" ของท่านคนหนึ่งว่า

“สำหรับเขาวชน การเดินทางเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา สำหรับผู้ใหญ่เป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ ผู้ที่เดินทางเข้าไปในประเทศหนึ่ง โดยยังไม่ได้รู้ภาษาของประเทศนั้น ไปโรงเรียนมิได้ไปเที่ยว”

ครั้นถึง ค.ศ. 1672 มีคนในตระกูลขุนนางฝรั่งเศสผู้หนึ่งชื่อ แซงค์ โมริส ได้เริ่มมีความคิดที่จะทำการค้าเกี่ยวกับการท่องเที่ยวขึ้น เพราะประเทศฝรั่งเศสมีสถานที่น่าดูน่าชมมากกว่าประเทศอื่น ๆ ในยุโรป และมีคนในยุโรปไปท่องเที่ยวในฝรั่งเศสมากอยู่แล้ว แซงค์ โมริส จึงได้จัดรายการนำเที่ยวขึ้น โดยพานักท่องเที่ยวจากต่างประเทศออกจากปารีสไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของฝรั่งเศส ผ่านไปทางเมือง Tour , เมือง La Rochelle , เมือง Bordeaux ฯลฯ แล้วกลับมาปารีสอีกเส้นหนึ่งโดยเริ่มที่ปารีสเหมือนกันไปทางตะวันออกเฉียงใต้ของฝรั่งเศสผ่านเมือง Massaille , Aix-Enprovinche , Champagne , Roanne , Avignon , Besoncon , Orleans ฯลฯ แล้วกลับมาปารีสด้วยเหตุนี้ แซงค์ โมริส จึงใช้คำว่า Tour ซึ่งแปลว่า หมุนหรือหมุนกลับ

ต่อมาองค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization--WTO) ได้บัญญัติคำว่า "tourism" (การท่องเที่ยว) ไว้ว่า หมายถึง การเดินทางใด ๆ ก็ตามที่มีลักษณะ 3 ประการคือ

1. การเดินทางจากอยู่ปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว คือ ไม่ใช่ไปตั้งรกรากอยู่ประจำ
2. การเดินทางนั้นเป็นไปด้วยความสมัครใจหรือความพึงพอใจของผู้เดินทางเองไม่ใช่เป็นการถูกบังคับ
3. เป็นการเดินทางที่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อเข้ามาหารายได้แต่มาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ รวมไปถึงพวกที่เข้ามาเพื่อเชื่อมญาติพี่น้อง เล่นกีฬา เพื่อศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม หรือเพื่อประชุมสัมมนา คำจำกัดความของ tourism ดังกล่าวข้างต้นแตกต่างไปจากความหมายที่พจนานุกรม Webster's Third New International Dictionary ให้ไว้ไปบ้าง เพราะนอกจากจะมีเรื่องของ "การท่องเที่ยว" และ "การเดินทาง" แล้วยังรวมถึง "การบริการ" ด้วย กล่าวคือ พจนานุกรมฉบับนี้ได้ให้ความหมายของคำว่า tourism ไว้ดังนี้

- tourism =
1. การท่องเที่ยว
 2. การเดินทางเพื่อความสราญใจ
 3. การบริหารธุรกิจเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว

จากความหมายที่ขกมากกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า การจะดูว่าการเดินทางครั้งใดเป็นการท่องเที่ยว จะต้องดูที่จุดมุ่งหมายเป็นสำคัญคืออะไร เป็นอย่างไร เพราะโดยความหมายคำว่า

Tourism แล้ว หมายถึง การท่องเที่ยวโดยผู้ท่องเที่ยวไม่มุ่งหวังที่จะได้รับผลตอบแทน แต่เป็นการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน หย่อนอารมณ์ เพื่อทำนุบำรุงสุขภาพ และเพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็น

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการท่องเที่ยวนั้นเป็นเรื่องของการเดินทาง (travel) เพราะหากไม่มีการเดินทางก็ไม่มีการท่องเที่ยว จึงทำให้ผู้ดำเนินการท่องเที่ยวมักใช้คำว่า การท่องเที่ยว และการเดินทางปน ๆ กันไป บางทีก็ใช้คำว่า การท่องเที่ยว ให้มีความหมายถึง ทั้งการเดินทางและการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า Tourism Authority of Thailand

ในสมัยหลังกิจกรรมการท่องเที่ยวได้เริ่มเปลี่ยนจาก travel มาเป็น tourism เพราะในปัจจุบันการคมนาคมขนส่งดีขึ้นมาก การเดินทางเป็นเรื่องเล็กน้อย เมื่อเทียบกับกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวกระทำที่แดนปลายทาง ด้วยเหตุนี้นับแต่คริสต์ศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมาถึงปัจจุบันคำว่า tourism กับ travel จึงมีความหมายเกือบเป็นอย่างเดียวกัน

นอกจากนี้การท่องเที่ยวจะมากลุ่มกับการบริโภคเสมอ ซึ่งการบริโภคในความหมายนี้ก็คือ ความสุขอันเกิดจากการได้เดินทางหรือสิ่งใดก็ตามที่ได้จากการเดินทางนั้น ๆ เช่น ความสุขอันเกิดจากการได้ชมความงามของธรรมชาติของสถานที่ที่ผ่านไป หรือความสุขอันเกิดจากการได้พบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในระหว่างการเดินทาง หรือความสุขที่ได้จากการละทิ้งงานประจำมาพักผ่อน เป็นต้น

สำหรับการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ธุรกิจนั้น เป็นวัฒนธรรมที่เพิ่งเกิดไม่นานนี้เองทั้งในตะวันตกและประเทศไทย โดยเฉพาะในยุโรปการท่องเที่ยวลักษณะนี้ เริ่มขึ้นในปลายศตวรรษที่ 18 และเฟื่องฟูนับตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ก่อนหน้านั้นมีเพียงแต่การเดินทางเพื่อการค้าขาย เพื่อจาริกแสวงบุญ เพื่อการผจญภัย หรือทำสงคราม แต่ไม่มีการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวดังเช่นที่เรารู้จักในปัจจุบัน ฉะนั้นการท่องเที่ยวในระยะหลังจึงมีนัยของทุนผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างแยกไม่ออกดังเช่น ธุรกิจอุตสาหกรรมอื่น ๆ ของสังคมในยุคทุนนิยมหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การท่องเที่ยวในปัจจุบันมีลักษณะเป็นอุตสาหกรรมประเภทหนึ่งนั่นเอง

2.3.2 ประเภทของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ข้อมูลเชิงวิชาการ - ท่องเที่ยว. 2548 : http://www.most.go.th/tour_description.htm) ได้คิดค้นนำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในประเทศมาจัดกิจกรรม จัดรูปแบบการท่องเที่ยว เพื่อขยายเส้นทางทางการท่องเที่ยวและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์ และสัตว์เลี้ยงแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่าง ๆ สถานที่ราชการ ตลอดจนสถาบันการศึกษาที่มีงานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี การผลิตทางการเกษตร

ที่ทันสมัย ฯลฯ เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสนใจและเพลิดเพลินในกิจกรรมทางการเกษตรใน ลักษณะต่าง ๆ ได้ความรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ บนพื้นฐานความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการ รักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่นั้น

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวไปในสถานที่ที่เป็นแหล่งทรัพยากร ธรรมชาติ สังคมหรือชุมชนตามธรรมชาติ เพื่อชื่นชมและเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม ปกป้องจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การเดินป่า การดำน้ำ การศึกษา วิถีชีวิต เป็นต้น

3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่ง que แสดงความเป็น วัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนงและสิ่งต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย ผู้ท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมองความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่าน สิ่งเหล่านี้

4. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทย มี 2 ประเภท คือ

4.1 การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพ (health healing) เป็นการท่องเที่ยวที่ สนองโปรแกรมการทำกิจกรรมบำบัดหรือฟื้นฟูโรค เช่น การบำบัดเสริมความงาม

4.2 การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (health promotion) เป็นการท่องเที่ยวไป ในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ และพักในโรงแรมหรือรีสอร์ทหรือศูนย์สุขภาพ ร่วมทำกิจกรรมส่งเสริม สุขภาพที่สถานที่นั้น ๆ จัดขึ้น เช่น การนวดแผนไทย บริการสุขภาพบำบัด บริการอาบน้ำแร่ เป็นต้น

ในการศึกษาครั้งนี้ จึงมีวัตถุประสงค์สำคัญที่จะต้องการทราบเกี่ยวกับจุดอ่อน จุดแข็ง ของ การท่องเที่ยวจังหวัดมหาสารคาม รวมถึงการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวจากองค์การบริหารส่วน จังหวัดมหาสารคาม เทศบาลเมืองมหาสารคาม เทศบาลตำบลนาคู่น อำเภอนาคู องค์การบริหาร ส่วนตำบลบ้านแพง อำเภอโกสุมพิสัย องค์การบริหารส่วนตำบลกุดรัง กิ่งอำเภอกุดรัง

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณี

การจัดกิจกรรมตามวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นในอดีตมักเกิดจากความร่วมมือ ร่วมใจของคนในชุมชน ขึ้นตอนกระบวนการและระบบการจัดการมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพของคน ในชุมชนนั้น ๆ เป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญ ซึ่งต้องอาศัยคนจำนวนมาก การมีระบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่เข้มแข็งเท่านั้น จึงจะทำให้เอกลักษณ์ทางประเพณีและ วัฒนธรรมดำรงอยู่ได้ในชุมชน

เมื่อกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีกลายเป็นวัตถุ癖ในการท่องเที่ยวรูปแบบของ กิจกรรม ความแบบเดิมของท้องถิ่นมักจะถูกปรับเปลี่ยนไปเพื่อให้เกิดความน่าตื่นตาตื่นใจแก่นักท่องเที่ยว ผู้ที่เข้ามา มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรม มิใช่มีเพียงชาวบ้านหรือคนในชุมชนเท่านั้น หากแต่มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมด้วย ซึ่งมีผลทำให้ต้องมีการปรับระบบจัดการดำเนินงาน และแนวทางในการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว (สุริย์ บุญญาหงษ์ และสุรศักดิ์ ป้อมทองคำ. 2540 : 4-5)

2.4.1 ความหมายของประเพณี

ประนอม เกษมทอง (2536 : 12-14) ได้รวบรวมความหมายของประเพณีจากนักวิชาการ หลายท่านดังนี้

พระยาอนุমানราชชน ได้อธิบายถึง ลักษณะประเพณีของไทยว่า เป็นเรื่องของ ความเป็นไปอันเนื่องด้วยการกระทำหรือการดำเนินการอย่างใด ๆ เมื่อได้กระทำซ้ำอยู่บ่อย ๆ จนเกิด เป็นความเคยชินเป็นนิสัยสังคมของชาวไทยเรียกว่า ประเพณีเดิมหรือประเพณีปรัมปราคือ ประเพณี ที่สืบทอดกันมา ประเพณียังอยู่ได้ก็เพราะมีสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาเสริมสร้างถึงแก่อยู่เสมอและกลมกลืนเข้า กันได้ดี จึงทำให้ประเพณีคงอยู่ได้ ประเพณีเดิมและที่เป็นสิ่งใหม่เรียกว่า ประเพณีรวม เช่นเมื่อ กล่าวว่ประเพณีไทยก็หมายถึง ประเพณีรวมของชาวไทย ไม่ว่าจะเป็นภาคไหน เช่นประเพณีการทำบุญ ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีการกราบไหว้ เป็นต้น จะแตกต่างกันบ้างในส่วนย่อยของประเพณี เท่านั้น

แปลก สนธิรักษ์ ได้อธิบายถึง ประเพณี หมายถึง วิธีปฏิบัติกันสืบ ๆ มา มีเปลี่ยนแปลง แก่ใจบ้าง คงไว้บ้าง ประเพณีย่อมแสดงถึงสัญลักษณ์ของชาติ ไม่ว่าจะชาติใดภาษาใดย่อมมี ประเพณีประจำชาติของตน ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. จารีตประเพณี ได้แก่ ประเพณีที่สังคมถือว่าใครฝ่าฝืนจนเวรไม่ทำตามก็เป็น ผิด
2. ขนบประเพณี ได้แก่ ประเพณีที่สังคมตั้งขึ้นเป็นระเบียบแบบแผนไว้แล้ว ปฏิบัติสืบต่อกันมา
3. ธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ ประเพณีที่เป็นเรื่องธรรมดาสามัญ ใครจะปฏิบัติ ไม่ปฏิบัติไม่ถือว่าผิดศีลธรรม เป็นแต่เพียงว่ามีคนประพฤติ มิได้วางไว้เป็นระเบียบแบบแผน เป็นแต่ เห็นดีเห็นควรแล้วก็ปฏิบัติกันต่อ ๆ มา

จารุกฤต กาญจนภา ได้อธิบายถึง ขนบธรรมเนียมประเพณีถือว่าเป็นกฎเกณฑ์ของ สังคม มนุษย์ทุกสังคมมีหน้าที่ที่จะประพฤติปฏิบัติตาม ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นสถาบันอัน หนึ่งนในสังคมที่มนุษย์เป็นผู้ตั้งขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการและความรู้สึกของตน เช่นเดียวกับ สถาบันอื่น ๆ ในสังคมขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละสังคมแตกต่างกันออกไปเพราะความนึกคิด ของมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในที่ต่างกันย่อมได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน ซึ่งมีผลต่อจิตใจและ

ความนึกคิดของมนุษย์มาก เช่น เชื่อมกับศาสนา ซึ่งทั้งสองถือได้ว่าเป็นตัวก่อให้เกิดธรรมเนียม
ประเพณีต่าง ๆ ในสังคม และเป็นโครงสร้างความมั่นคงของสังคม

กึ่งแก้ว อัคคากร กล่าวไว้ว่า ประเพณีหมายถึง ความประพฤติกติสืบทอดกันมาเป็นที่ยอมรับ
รับของสังคมส่วนร่วม ซึ่งเรียกว่า เอกลักษณ์ หรือ พิธีกรรม เช่น การเกิด การตาย การแต่งงาน การ
บวช การรื่นเริง และการแต่งกาย เป็นต้น ที่มาของประเพณีต่าง ๆ ของไทยมี ดังนี้

1. ประเพณีเกิดจากความเชื่อ เช่น ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด การตาย
2. ประเพณีเกิดจากความศรัทธาในศาสนา เช่น ประเพณีทำบุญในวันสำคัญ
ต่าง ๆ ทางพุทธศาสนา การบวช
3. ประเพณีเกิดจากการเลียนแบบบรรพบุรุษ ความคิดที่เชื่อว่า เดินตามผู้ใหญ่
หมาไม่กัด ผู้ใหญ่ทำอะไรก็มักจะทำอย่างนั้นต่อไป จะเห็นได้จากการประกอบพิธีต่าง ๆ บางอย่างก็ทำ
ไปโดยไม่มีเหตุผล
4. ประเพณีเกิดจากจิตใจอันสูงส่ง เช่น ประเพณีไหว้ครู ประเพณีรดน้ำคำหัว
ผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์ เป็นต้น
5. ประเพณีเกิดจากความนิยมของสังคม สิ่งใดก็ตามเมื่อมีคนนิยมปฏิบัติต่อกัน
กันไปก็อาจกลายเป็นประเพณีขึ้นมาได้

สมประสงค์ น่วมบุญถือ (2546 : 20-21) ได้อธิบายถึง ประเพณี ไว้ดังนี้

ประเพณี คือ กิจกรรมที่มีรูปแบบของชุมชนหรือสังคมหนึ่งที่จัดขึ้นมาด้วยจุด
ประสงค์ใดจุดประสงค์หนึ่งและกำหนดการจัดกิจกรรมในช่วงเวลาแน่นอนสนับเสมอ กิจกรรมที่เป็น
ประเพณีอาจมองได้อีกประการหนึ่งว่า เป็นแผนการปฏิบัติของกลุ่มเฉพาะหรือทางศาสนา

ประเพณี เป็นสิ่งที่แสดงถึงกระบวนการความคิดและปฏิบัติที่ลึกซึ้ง สามารถสนอง
ตอบความพึงพอใจและให้ประโยชน์แก่ผู้มาท่องเที่ยวได้ในด้านแปลกใหม่และวิธีการปฏิบัติที่นักท่องเที่ยว
เที่ยวยังไม่เคยพบเห็นมาก่อน

คุณค่าทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านประเพณี คือ การนำประเพณีมาใช้หรือประยุกต์
ให้มีคุณค่าต่อการท่องเที่ยว ประเพณีที่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ประเพณีทางการ คือ กิจกรรมที่หน่วยงาน องค์กรของรัฐ หรือเอกชนจัดขึ้น
อย่างมีจุดมุ่งหมายและเป็นระบบ เป็นที่ยอมรับทั่วไปในวงกว้าง ในช่วงเวลาหนึ่งเป็นประจำ เช่น
ประเพณีทำบุญตักบาตรในวันปีใหม่ ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น
2. ประเพณีท้องถิ่น คือ กิจกรรมที่ท้องถิ่นจัดขึ้นเพื่อจุดประสงค์ใดจุดประสงค์
หนึ่งเป็นประจำ เช่น ประเพณีไหลเรือไฟ จังหวัดนครพนม เป็นต้น

ดังนั้น ประเพณีหลายประเพณีต้องมีการประกอบพิธีกรรม และการประกอบพิธีกรรมจะต้องมีการประดิษฐ์สร้างสรรค์สิ่งที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมนั้น เช่น การสู่ขวัญต้องมีการประดิษฐ์บายศรี ประเพณีไหว้ครูก็จะมีประติษฐ์พานพุ่ม เป็นต้น

2.4.2 ประเพณี "ฮิดลิบสอง คองลิบสี่"

บุญ พันมณี และคณะ (2545 : 5-10 อ้างอิงมาจาก สภาวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น. 2540 : 29-52) ได้อธิบายเกี่ยวกับประเพณี ฮิดลิบสอง คองลิบสี่ ไว้ดังนี้

1. เดือนเจียง (เดือนห้า) หรือเดือนหนึ่ง นิมนต์สังฆเจ้าเข้ากรรมฯ ชาวบ้านเลี้ยงผีแดนและผีต่าง ๆ (บรรพบุรุษหรือวิระบุรุษผู้ล่วงลับ) การนิมนต์พระสงฆ์มาเข้าปริวาสกรรมหรือเข้ากรรมนั้นเป็นพิธีกรรมเพื่อให้พระภิกษุกระทำความผิดได้สารภาพต่อหน้าคณะสงฆ์ (มิใช่การล้างบาป) เป็นการฝึกความรู้สึกสำนึกวิจัยความผิดบกพร่องของตัว ซึ่งตรงกันข้ามกับตั้งคัมสมัชนี มีแต่โทษทะนาคถึงความชั่วความผิดของผู้อื่นข้างเดียว

2. เดือนสี่ หรือเดือนสอง ทำบุญ "อุบข้าว" มีพระสวดมนต์เย็นฉันเช้า เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ข้าวเปลือก เมื่อพระฉันเช้าก็ทำพิธีสู่ขวัญ (ทำขวัญหรือสูตรข้าว) ข้าวนอกจากนั้นในเดือนนี้ชาวบ้านจะต้องเตรียมสะสมเชื้อเพลิงหาฟืนและถ่านมาไว้ในบ้าน

3. เดือนสาม ในมือเพ็ง (วันเพ็ญ) ให้ทำบุญข้าวจี และบุญมาฆบูชาเริ่มพิธีทำบุญข้าวจีในตอนเช้า โดยใช้ข้าวเหนียวปั้นหุ้มหน้าอ้อยนำไปปิ้งหรือจี่ทอดเกรียมแล้วชุบด้วยไข่ถนนไก่จนสุกแล้วชุบด้วยไข่ถนนไก่จนสุกแล้วใส่ภาชนะไปตั้งไว้ในหอแจก (ศาลาวัด) นิมนต์พระรับศีลแล้วเอาข้าวจีใส่บาตรนำถวายแต่พระสงฆ์พร้อมด้วยอาหารอื่น เมื่อพระฉันเสร็จแล้วมีการแสดงพระธรรมเทศนา ข้าวจีที่เหลือจากพระฉันก็แบ่งกันรับประทานถือว่าโชคดี

4. เดือนสี่ ทำบุญพระเวสฬิงเทศน์มหาชาติ มูลเหตุเนื่องมาจากพระคัมภีร์มาถัยหมื่นและมาถัยแสนว่า ถ้าผู้ใดปรารถนาที่จะได้พบพระศรีอริหะเมตโต หรือเข้าถึงศาสนาของพระพุทธองค์แล้ว จงอย่ามาตีบิดามารดาสมณชีพราหมณ์ อย่าขู่งให้พระสงฆ์แตกสามัคคีกันกับให้ดูดำให้พองพระธรรมเทศนาเรื่องพระมหาเวสสันดรชาดกให้จบสิ้นภายในวันเดียว เป็นต้น ในงานบุญนี้มักจะมีผู้นำของมาถวายพระซึ่งเรียกว่า "กัณฑ์หกลอน" หรือถ้าจะจงจะถวายเฉพาะพระนักเทศน์ที่จนนิมนต์มาก็เรียกว่า "กัณฑ์จอบ" เพราะต้องแอบจุ่มดูให้แม่เสียดก่อน นอกจากนั้นในเดือนนี้ยังมีการทำบุญโดยหาคอกไม้มาตากไว้ด้วย

5. เดือนห้า ทำบุญขึ้นบ้านใหม่หรือครูยสงกรานต์ สรงน้ำพระพุทธรูป ไปเก็บคอกไม้ป่ามาบูชาพระ ในระหว่างบุญนี้ทุกคนจะหยุดงานธุรกิจประจำวัน โดยเฉพาะมีวันสำคัญ ดังนี้ วันสังขารถ่วง เป็นวันแรกของงานจะนำพระพุทธรูปลงมาทำความสะอาดและตั้งไว้ ณ สถานที่อันสมควร แล้วพากันสรงพระด้วยน้ำหอม

วันสังขารเนา เป็นวันที่สองของงาน พวกท่านทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บิดามารดา และญาติที่ล่วงลับไปแล้ว

วันสังขารขึ้น เป็นวันที่สามของงาน ทำบุญตักบาตรถวายภัตตาหารแก่พระเณร แล้วทำการการวะแก่บิดามารดาและคนแก่ ส่งท้ายด้วยพิธีบายศรีสู่ขวัญ แล้วใช้น้ำที่เหลือจากการ รคน้ำให้ผู้นิมนต์มารดน้ำให้แก่ผู้ร่วมงาน ภายหลังจึงแสดงมาเป็นการวิ่งไล่สาคน้ำกันแก่งกัน

6. เดือนหก ทำบุญวันวิสาขบูชา มีการเทศน์ตลอดวัน ตอนกลางคืนมีการเวียนเทียน ในเดือนนี้มีงานบุญสำคัญอีกบุญสองจะ หรือบุญบั้งไฟเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาและขอฝนมีผลทางอ้อม เพื่อฝึกฝนให้รู้จักผสมดินเป็นและให้ประชาชนมาร่วมสนุกสนานกันได้อย่างสุขเหวี่ยงก่อนจะลงมือ ทำนา ซึ่งเป็นงานหนักประจำปี นอกจากนี้ก็มักจะมีการบวชนาคพร้อมกันไปด้วย ตอนกลางคืนมัก จะมีการตีกลองเอนเสียงดังแข่งกัน เรียกว่า "กลองเสียง" บางพื้นที่จะทำพิธีสงฆ์พระพุทธรูปฝ่ายเหนือ และฝ่ายใต้ ตลอดจนมีการถือน้ำพระพิพัฒน์ต่อพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้าและต่อแผ่นดิน

7. เดือนเจ็ด ทำบุญบูชาทวดอารักษ์หัวเมือง ผีพ่อแม่ ผีปู่ตา ผีเมือง ฯลฯ ลักษณะท่านองเคียวกับแรกนางขวัญ ซึ่งเป็นพิธีกรรมก่อนจะมีกิจกรรมทำนา ซึ่งถือเป็นการทำรู้จัก คุณของผู้มีคุณและสิ่งที่มีคุณจึงจะเจริญ

8. เดือนแปด ทำบุญเข้าพรรษา ทำบุญตักบาตรถวายภัตตาหารเช้าและเพลแก่พระ สงฆ์ บ่ายฟังพระธรรมเทศนา ประชาชนจะนำขี้ผึ้งมาหล่อเทียนใหญ่หน่อยสำหรับจุดไว้ในโบสถ์ เป็น พุทธบูชาตลอดการเข้าพรรษา

9. เดือนเก้า ทำบุญข้าวประดับดิน โขยน้ำข้าวและอาหารคาวหวานพร้อมทั้ง หมากพดู บุหรี่ห่อด้วยใบคองกั่วด้วย แล้วนำไปไว้ตามคันไม้และพื้นหญ้า เพื่ออุทิศให้แก่บรรดาญาติ ที่ล่วงลับไปแล้ว โคนกำหนดทำในวันแรมสิบสี่ค่ำเดือนเก้า จึงถือเป็นการทำบุญแจกข้าวด้วย

10. เดือนสิบ ทำบุญข้าวสากหรือข้าวสาก (สากกัตร) ในวันเพ็ญ เป็นการอุทิศ ส่วนกุศลให้แก่ผู้ตายเช่นเดียวกับบุญข้าวประดับดิน โดยมีเวลาห่างกัน 15 วัน โดยผู้ที่จะถวายทาน จะเขียนชื่อตนเองไว้ในภาชนะที่ใส่ของทานไว้ แล้วเขียนชื่อของคนลงในกระดาษ แล้วนำไปใส่ลง บาตร เมื่อกินสุตามาณรูปใดจับสากได้ก็จะเรียกให้เจ้าของนำเอาของมาถวาย

11. เดือนสิบเอ็ด ทำบุญออกพรรษาหรือสังฆเจ้าออกวิปัสสาปวารณา มีการทำ ประทีปโคมไฟเรียกว่าทำบุญจุดประทีป

12. เดือนสิบสอง เป็นเดือนส่งท้ายปีเก่าตามคติเดิม มีการทำบุญกองกรฐิน ซึ่งเริ่ม ตั้งแต่วันแรมหนึ่งค่ำเดือนสิบเอ็ดถึงกลางเดือนสิบสอง

จากการศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี อาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี คือ การท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งทีแสดงความเป็นวัฒนธรรมและประเพณี วิถีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่างๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย ผู้ท่องเที่ยวได้รับทราบประวัติความเป็นมาความเชื่อ มุมมองความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้ ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากมาย การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่กำลังเป็นที่นิยม คือ "โฮมสเตย์" ผู้ท่องเที่ยวจะได้เข้าไปพักอาศัยกับชาวบ้านในชุมชนและดำเนินชีวิตเช่นเดียวกับชาวบ้าน

ประเทศไทยประกอบด้วยผู้คนหลายเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ วิถีชีวิตที่ดำรงอยู่บนพื้นฐานของความศรัทธา เป็นแนวทางในการปฏิบัติที่สืบทอดกันมาเป็นวัฒนธรรมที่แสดงออกในรูปแบบของประเพณี พิธีกรรมและพิธีการ รวมไปถึงการสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย การแต่งกาย การรับประทานอาหาร ภาษาพูด และการประกอบอาชีพที่ส่วนหนึ่งแสดงถึงความสามารถในเชิงช่างสร้างงานฝีมือที่งดงามคือหนึ่งในทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าของประเทศ

2.4.3 ขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย

ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติอย่างหนึ่งที่แสดงให้รู้ถึงความเป็นชาติและเป็นเครื่องเชื่อมโยงถึงความสัมพันธ์ของหมู่คณะเป็นอย่างดี ประเทศไทยมีขนบธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่เป็นจำนวนมากนับตั้งแต่การเกิด การแก่ การเจ็บ การตายและรวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในแต่ละวัน จึงเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของคนไทยที่มุ่งใจให้ผู้คนเดินทางมาเพื่อสัมผัสขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของไทย ดังเช่น

1. การทำบุญ ตักบาตร เลี้ยงพระ นิยมปฏิบัติกันทั่วประเทศและสามารถทำได้ทุกวัน ถือว่าเป็นบุญกุศลและเป็นการทำความดี รวมทั้งถือเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ส่วนการทำบุญหรือเลี้ยงพระจะมีอยู่หลายวัตถุประสงค์ เช่น การทำบุญบ้าน การทำบุญวันเกิด การทำบุญวันแต่งงาน การทำบุญวันตาย และการทำบุญในโอกาสสำคัญ ๆ
2. การบวช เป็นประเพณีเก่าแก่ของไทยที่สืบทอดต่อมาจากบรรพบุรุษว่าผู้ชายไทยทุกคนที่มีอายุครบ 20 ปี ควรจะบวชเป็นพระภิกษุ เพื่อศึกษาพระธรรมวินัยอย่างน้อย 3 เดือนในฤดูฝน ซึ่งเรียกว่า "พรรษา" แต่ถ้าผู้ใดมีอายุยังไม่ครบ 20 ปี แต่ประสงค์จะบวชก็อาจบวชเป็นสามเณรได้ สามเณรไม่ต้องถือศีลมาอย่างพระ ซึ่งต้องถือศีล 227 ข้อ ส่วนสามเณรถือศีลเพียง 10 ข้อเท่านั้น
3. การถวายเทียนพรรษา เป็นประเพณีที่กระทำกันมาตั้งแต่โบราณกาล จนถึงทุกวันนี้ มีการทำกันอยู่ทุกปีในช่วงเข้าพรรษา ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากสมัยพุทธกาลในช่วงนี้พระพุทธองค์

ทรงกำหนดให้บรรดาพระภิกษุสงฆ์ต้องเข้าประจำพรรษาในพระอารามนั้น ๆ เนื่องจากเป็นช่วงฤดูฝน พุทธศาสนิกชนจึงพร้อมใจกันหล่อเทียนพรรษา สำหรับให้พระภิกษุจตุตถาและศึกษาพระธรรมวินัย เช่น การทำกุศลด้วยแสงสว่าง ถือว่าเป็นอานิสงค์เพื่อเพิ่มทุนปัญญาและส่องทางให้ชีวิตรุ่งเรือง ปัจจุบันมีผู้หล่อเทียนพรรษาสำหรับจำหน่ายเพื่อสะดวกแก่ผู้ไม่มีเวลา ความชนบทและจังหวัดต่าง ๆ การหล่อเทียนเข้าพรรษาจะกระทำกันอย่างยิ่งใหญ่และสนุกสนานกันมาก มีการประกวดตกแต่งคัน เทียนประเภทต่าง ๆ มีการแห่เทียนรอบตัวเมืองด้วยริ้วขบวนที่ยิ่งใหญ่ มีการทำบุญตักบาตรใน โอกาสวันสำคัญนี้ด้วย

4. การไหลเรือไฟ พุทธศาสนิกชนชาวอีสานยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันต่อ ๆ มาใน เทศกาลออกพรรษา โดยมีความเชื่อหลายอย่าง เช่น เพื่อบูชารอยพระพุทธบาท เพื่อบูชาพระรัตนตรัย และบูชาคุณพระแม่คงคา ปัจจุบันจังหวัดที่ยังมีการไหลเรือไฟ เช่น จังหวัดศรีสะเกษ สกลนคร หนองคาย นครพนม เดช และอุบลราชธานี โดยเฉพาะชาวนครพนมนั้นถือเป็นประเพณีที่สำคัญ และจัดยิ่งใหญ่กว่าจังหวัดใด ๆ

5. การลอยกระทง มีคติความเชื่อว่าเป็นการลอยกระทงเพื่อเป็นการบูชาและขอขมา พระแม่คงคา เป็นการสะเดาะเคราะห์ เป็นต้น ทุกภูมิภาคจะจัดงานลอยกระทงในวันเพ็ญเดือน 12 แต่จะจัดแตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาคและความเชื่อในท้องถิ่นของคน เช่น ประเพณีขี้เป็ง จังหวัดเชียงใหม่ จะมีการตามประทีปโคมไฟ ลอยกระทง ถองสะเปาและปล่อยโคมเพื่อบูชาพระ ราชูดุลามณีบนสวรรค์ ส่วนภาคอีสานจะเป็นการไหลเรือไฟในช่วงเดือน 11 หรือวันออกพรรษา แทนการลอยกระทง เป็นต้น (สาขาศูนีย์ สิงห์ทัศน. 2546 : 85-88)

2.4.4 ความหมายของวัฒนธรรม

มีผู้ให้ความหมายของคำว่า วัฒนธรรม ไว้มากมายดังนี้

Green (1972 : 75) ได้ให้ความหมายว่า “วัฒนธรรม” คือ กระบวนการถ่ายทอด ทางสังคมให้บุคคลเกิดความรู้ รู้จักวิธีปฏิบัติ มีความเชื่อ ตลอดจนเข้าใจผลิตผลทางศิลปะทั้งหลาย และดำรงรักษาสิ่งเหล่านั้นไว้ หรือเปลี่ยนแปลงไปในเวลาที่เหมาะสม

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2536 : 4) ให้ความหมายว่า วัฒนธรรม หมายถึง วิธีแห่ง การดำรงชีพที่มนุษย์สร้างขึ้น ตามที่มนุษย์มีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นทั้งระบบความรู้ ความคิด หรือความเชื่อจนมีการยอมรับปฏิบัติกัน มาเป็นวิธีการหรือแบบแผน และมีการอบรมและถ่ายทอดไปสู่สมาชิกรุ่นต่อมา ตลอดจนมีการ เปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อมของมนุษย์

เสน่ห์ นครสันติภาพ (2541 : 30 ; อ้างอิงมาจาก Broom and Zelzick. n.d. : 5) อธิบายว่า วัฒนธรรม เป็นมรดกทางสังคมที่ประกอบด้วย ความรู้ ความเชื่อ ประเพณี ความชำนาญ ที่คนเราได้มาในฐานะเป็นสมาชิกในสังคม

อมรา พงศาพิชญ์ (2541 : 1) ให้ความหมายว่า วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์
ทำตามสัญชาตญาณ อาจเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของขึ้นใช้ หรืออาจเป็นการกำหนดพฤติกรรมและความคิด ตลอดจนวิธีการหรือระบบการทำงาน ฉะนั้น ประเพณีวัฒนธรรม คือ ระบบในสังคม
มนุษย์ที่มนุษย์สร้างขึ้น มีใช้ระบบที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติตามสัญชาตญาณ

วิไลวงศ์ กฤษณะภักดี (ม.ป.ป. : 14) ให้ความหมายว่า วัฒนธรรม หมายถึง ความ
เจริญงอกงาม ความมีระเบียบวินัย มีศีลธรรมจรรยาของประชาชน และมีความมั่นคงของชาติ และมี
อุดมการณ์ และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์เราสะสมไว้ มีการเรียนรู้กันได้และมี
การสืบทอดกันไปจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกคนรุ่นหนึ่ง ถึงสำคัญจะแสดงถึงความเป็นชาติของแต่ละ
ชาตินั้น ๆ

สมประสงค์ น่วมบุญถือ (2546 : 5 ; อ้างอิงมาจาก ประศุทธ สิทธิพันธ์. 2524 :
57-58) ได้อธิบายคำว่า วัฒนธรรม ไว้ดังนี้

1. วัฒนธรรม คือ สภาพแห่งความเจริญงอกงาม เพราะมีวิวัฒนาการเป็นความ
เจริญอยู่เรื่อย วัฒนธรรมเป็นมรดกแห่งสังคม เพราะมนุษย์เป็นทายาทรับช่วงไว้
2. วัฒนธรรม คือ จารีตประเพณี เพราะมนุษย์สืบต่อเป็นปริมปราประเพณีกันไว้
ไม่ขาดตอน
3. วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตแห่งสังคม เพราะมนุษย์มีวัฒนธรรมขึ้นก็เพื่อความ
ผาสุกความเจริญในชีวิต

สมประสงค์ น่วมบุญถือ (2546 : 5 ; อ้างอิงมาจาก กรรณิกา สัจกุล. ม.ป.ป. :
2-3) ได้มองวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเด็น คือ

ประเด็นแรก หมายถึง สิ่งที่ดีงามและมีคุณค่า ซึ่งคนในสังคมประพฤติปฏิบัติ
หรือแสดงออกมาช้านาน ในลักษณะที่เป็นขนบธรรมเนียม ประเพณี และศิลปกรรม อันมีทั้งที่เป็น
รูปธรรมและนามธรรมที่ควรแก่การอนุรักษ์

ประเด็นที่สอง หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์คิดค้น สร้างขึ้น เพื่อดำรงชีวิต
อยู่ร่วมกันภายในสังคมทั้งที่เป็นสิ่งที่มีระเบียบแบบแผนและมีรูปธรรม เป็นที่ยอมรับกันภายในสังคม
นั้น ๆ จนบุคคลภายนอกคิดว่า แต่ละสังคมที่มีระเบียบแบบแผนดังกล่าวความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ
สังคม

นอกจากนี้ คุณค่าด้านวัฒนธรรมเกี่ยวกับงานศิลปหัตถกรรม เป็นเครื่องบ่งบอกวัฒนธรรม
ในอดีตได้เป็นอย่างดี เช่น เส้นด้าย กล้วยไม้ ที่ปรากฏอยู่ในภาคอีสาน และภาคเหนือ บ่งบอกได้ว่า
เป็นวัฒนธรรมเดียวกัน เครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี แสดงให้เห็นอดีตของกลุ่มคนที่
อาศัยอยู่ในดินแดนของไทยเมื่อหลายพันปีก่อน รูปแบบงานจักสานก็สามารถบ่งบอกได้ว่า เป็นวัฒนธรรม

ของคนกลุ่มใด เช่น ดูป เป็นเครื่องจักสานของไทยใหญ่ กระติบ เป็นของไทยอีสาน หวด เป็นของไทยภาคกลาง เป็นต้น สมประสงค์ น่วมบุญลือ (2546 : 47)

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญของงานที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และสืบทอดต่อกันมา

2.4.5 ประเภทของวัฒนธรรม

วิไลวงศ์ กฤษณฤติ (ม.ป.ป. : 16-17 ; อ้างอิงมาจาก สุทัตตรา สุภาพ. 2519 : 191) ได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

(1) วัฒนธรรมทางวัตถุ (material culture) ได้แก่ สิ่งของ วัตถุถึงประดิษฐ์ และเทคโนโลยีต่าง ๆ เครื่องจักร เครื่องยนต์ เครื่องแต่งกาย เป็นต้น

(2) วัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุ (non-material culture) ได้แก่ ค่านิยม คุณธรรม ประเพณี ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นที่ยอมรับในกลุ่มของคนว่าเป็นสิ่งที่จึงามเหมาะสม เป็นต้น

ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงสาระสำคัญแล้วอาจสรุปได้ว่า “วัฒนธรรมเป็นบรรดาแบบอย่างหรือวิธีการดำเนินชีวิตของชุมชนแต่ละกลุ่ม เพื่อเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขในสังคมนั้น” วัฒนธรรมแต่ละสังคมจะแตกต่างกันออกไปมากน้อยแล้วแต่ความจำเป็นและข้อจำกัดด้านสิ่งแวดล้อม จึงอาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมของสังคมต่าง ๆ นั้น โดยหลักการแล้วเหมือนกัน จะแตกต่างกันแต่เพียงวิธีการ ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือวัฒนธรรมเป็นการสั่งสมจากสังคมรุ่นก่อน ๆ มีการเรียนรู้และสามารถถ่ายทอดต่อไปยังรุ่นต่อ ๆ ไปได้ วัฒนธรรมใดที่มีรูปแบบหรือแนวคิดที่ไม่เหมาะสมก็จะถูกกลบออกไปในที่สุด นอกจากนี้ลักษณะเด่นของมรดกศิลปวัฒนธรรมของไทย จึงเป็นเสน่ห์ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวจากทั่วโลกเดินทางมาเยือนภูมิภาคแห่งนี้ เพราะเป็นวิถีชีวิตจริงที่สามารถสัมผัสได้ไม่ว่าจะเป็นโบราณวัตถุ โบราณสถาน สถานที่สำคัญทางศาสนา เทวสถาน งานศิลปกรรม นาฏยศิลป์ คุริยวงศศิลป์ ขนบธรรมเนียมประเพณี งานศิลปหัตถกรรมและสินค้าที่ระลึกในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่และอัธยาศัยไมตรีของคนไทย ล้วนแต่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวสำคัญ ๆ ที่ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.4.6 วิธีการฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

สินรัช กระบวนแสง (2546 : 291) ได้กล่าวว่า วิธีการฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญที่สุดนั้นต้องมีความเข้าใจลักษณะของวัฒนธรรมและที่มาของการคิดค้นทั้งเหตุและผลที่ดองแท้ ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อจนเกิดเป็นประเพณีวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับศาสนา หรือวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ รวมทั้งเจ้าของวัฒนธรรมหรือผู้ที่มีส่วนร่วมในวัฒนธรรมนั้น มีความเข้าใจ อินยอม

การฟื้นฟูไม่ได้หมายความว่าต้องดึงระบบสังคมที่เป็นอยู่ให้ย้อนกลับไปสู่รูปแบบเดิม แต่เป็นการรักษาและประยุกต์วัฒนธรรมให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ขณะเดียวกันก็ให้เกิด

ความรู้สึกภาคภูมิใจในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของคนในอศศที่สืบทอดมาถึงปัจจุบันด้วย รวมทั้งสามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นได้ ดังนั้น การฟื้นฟูจึงควรทำด้วยการสร้างความเข้าใจ เหตุผลความสำคัญของการสืบทอดต่อเนื่อง มีการปรับปรุงขั้นตอนหรือรูปแบบให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสังคมปัจจุบันแต่ไม่ทิ้งเนื้อหาและเอกลักษณ์เดิม ฉะนั้น วิธีการฟื้นฟูสามารถทำได้ ดังนี้

1. ฟื้นฟูโดยการส่งเสริม เป็นการส่งเสริมให้วัฒนธรรมนั้นมีความสำคัญและสามารถนำมาใช้ประโยชน์แก่ท้องถิ่นได้ด้วย แบ่งตามลักษณะอย่างกว้าง ๆ ได้แก่

1.1 ประเภทประเพณี ในส่วนนี้ยังคงปฏิบัติกันอยู่ แต่ได้ปรับขั้นตอนหรือองค์ประกอบทางพิธีการลง แสดงให้เห็นว่าผู้มีส่วนร่วมจำนวนมากยังคงต้องการให้คงไว้ให้เป็นเอกลักษณ์ประเพณีของท้องถิ่น

1.2 ประเภทวัฒนธรรม สำหรับศักยภาพที่จะนำมาส่งเสริมให้มีการปฏิบัติเป็นประจำโดยทำตามรูปแบบเดิมหรือปรับปรุงให้เข้ากับสภาพสังคมปัจจุบัน ซึ่งนอกจากจะเป็นการรักษารูปแบบของวัฒนธรรมไว้แล้วยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวได้ด้วย

1.3 ประเภทประวัติศาสตร์ เช่น เมืองโบราณ โบราณสถาน สถานที่เคยเกิดเหตุการณ์สำคัญมักถูกทำลาย ถูกรื้อทิ้ง เป็นส่วนมาก เนื่องจากขาดจิตสำนึกในการมีส่วนร่วม จึงควรได้รับการส่งเสริมให้นำมาใช้ประโยชน์ทั้งทางด้านแหล่งเรียนรู้และสถานที่ท่องเที่ยว ด้วยการจัดให้มีการสะอาด ปรับปรุงภูมิทัศน์ จัดให้มีการสะดวก ทั้งนี้โดยคำนึงถึงลักษณะเด่นของทรัพยากรแต่ละแห่งเป็นหลัก

1.4 ประเภทที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ได้แก่ วิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมที่สามารถใช้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ เช่น วิถีชีวิตของคนที่มีความสัมพันธ์กับช้างที่จังหวัดสุรินทร์ หรือจังหวัดเชิงใหม่ ทำให้มีการส่งเสริมให้เกิดการแสดงของช้างในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น ก่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับชีวิตแหล่งใหม่ ๆ ขึ้นได้

2. ฟื้นฟูโดยการศึกษาสืบทอด เป็นการศึกษาสืบทอด เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ความร่วมมือ และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่คนมีส่วนร่วมก่อให้เกิดความภูมิใจในวัฒนธรรมของคน ได้แก่

2.1 ศึกษาให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง ทำให้สามารถฟื้นฟูได้ง่ายขึ้น เนื่องจากผู้มีส่วนร่วมมีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่คิดค้นวิถีแก้ปัญหาไม่มีความคิดว่าสิ่งนั้นเป็นความล้าหลังไม่ทันสมัยในสังคมปัจจุบัน

2.2 การศึกษาสืบทอด การสืบทอดเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้วัฒนธรรมยังคงอยู่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ศาสนาและประเพณี ซึ่งปฏิบัติกันมาเวลาช้านาน ติดต่อกันมา ดังนั้นการสืบทอดโดยผู้รู้ในท้องถิ่นแล้วนำมาปรับปรุงให้เกิดคุณค่า จะทำให้มีส่วนร่วมเห็นคุณค่าและร่วมมือในการฟื้นฟู

2.3 จัดให้มีศูนย์วัฒนธรรมหรือพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้ทรัพยากร การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นได้รับความสนใจจากผู้ที่มีส่วนร่วมและผู้เข้าชมได้ทราบถึง ความสำคัญ ความเป็นมาของวัฒนธรรมทุกแขนงของท้องถิ่น ทั้งยังช่วยกระตุ้นให้คนในท้องถิ่นมี ความหวงแหน อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรที่คนมีส่วนร่วมให้เกิดประโยชน์ด้วย

วัฒนธรรมแต่ละสังคมจะแตกต่างกันออกไปมากน้อยแล้วแต่ความจำเป็นและข้อจำกัดด้าน สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมของสังคมต่าง ๆ นั้น โดยหลักการแล้วเหมือนกัน จะแตกต่างกันแต่เพียง วิธีการปฏิบัติ ในการศึกษาครั้งนี้ จึงมีวัตถุประสงค์สำคัญที่จะศึกษาจุดอ่อน จุดแข็ง ของวัฒนธรรม ประเพณีที่มีต่อการท่องเที่ยว ทั้งนี้ได้เลือกศึกษาพื้นที่จังหวัดมหาสารคามซึ่งงานประเพณีบุญเบิกฟ้า และงานนมัสการพระธาตุนาดูนเป็นการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงประเพณี การทอผ้าไหมลายสร้อย ดอกหมากของบ้านกุครึ่ง กิ่งอำเภอกุครึ่ง และการทอเสื่อกกของบ้านแพ่ง อำเภอโกสุมพิสัย เป็น การศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมหาสารคาม

2.5 แนวคิด หลักการ SWOT

ชูเพ็ญ วิบูลสันติ (2548 : <http://www.dopa.go.th/layout/handb4.html>) ได้กล่าวถึงหลัก การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์กรไว้ดังนี้

การวิเคราะห์เพื่อกำหนดกลยุทธ์ขององค์กรโดยกำหนดระยะเวลาหรือช่วงเวลาในการ ดำเนินการเพื่อนำมาวิเคราะห์สถานการณ์ โดยดูจากจุดแข็งและจุดอ่อน (จุดค้อย) ขององค์กร และดู จากโอกาสและอุปสรรค (ความเสี่ยง) จากภายนอกองค์กร และนำมาวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ และกำหนดเวลาในการดำเนินงาน รวมทั้งใช้ประกอบการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กรเพื่อความสำเร็จ วัตถุประสงค์ หรือธุรกิจขององค์กร วิเคราะห์นี้เรียกว่า SWOT analysis

ดังนั้น SWOT analysis จึงเป็นการประเมินสภาวะแวดล้อมและสถานการณ์ขององค์กร ซึ่ง จำเป็นต้องนำมาใช้วิเคราะห์โดยเน้นศักยภาพและความพร้อมที่องค์กรมีอยู่ และพยายามหลีกเลี่ยง อุปสรรค หรือความเสี่ยงจากสภาวะแวดล้อมภายนอกรวมทั้งแก้ไขจุดอ่อน (จุดค้อย) ขององค์กรด้วย เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้มีโอกาสที่จะก่อให้เกิดทั้งคุณและโทษต่อองค์กร ซึ่งหากนำจุดแข็งและโอกาส ที่มีอยู่มาใช้จะก่อให้เกิดประโยชน์ทวีคูณ ในขณะที่จุดอ่อนขององค์กรและอุปสรรคหรือความเสี่ยง จากภายนอกอาจสร้างความเสียหายให้แก่องค์กรได้อย่างมหาศาลเช่นเดียวกัน

2.5.1 ความหมายและลักษณะของ SWOT

1. S คือ strengths หมายถึง จุดแข็งขององค์กร เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ภายในองค์กรนั่นเองว่า ปัจจัยใดภายในองค์กรที่เป็นข้อได้เปรียบหรือจุดเด่นขององค์กรที่ควรนำมาใช้ในการพัฒนาองค์กรได้ และควรดำรงไว้เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กร

2. W คือ weakness หมายถึง จุดอ่อนขององค์กร เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ภายในองค์กรนั่นเองว่า ปัจจัยใดภายในองค์กรที่เป็นจุดด้อย ข้อเสียเปรียบขององค์กรที่ควรปรับปรุงให้ดีขึ้นหรือจัดให้หมดไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กร

3. O คือ opportunities หมายถึง โอกาสภายนอก เป็นการวิเคราะห์ ภายนอกองค์กร ปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินงานขององค์กรในระดับมหภาค และองค์กรสามารถนำข้อดีเหล่านี้มาเสริมสร้างให้หน่วยงานเข้มแข็งขึ้น

4. T คือ threats หมายถึง อุปสรรคภายนอก เป็นการวิเคราะห์ภายนอกองค์กรปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบต่อในระดับมหภาคในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งองค์กรต้องหลีกเลี่ยงหรือปรับสภาพองค์กรให้มีความแข็งแกร่งพร้อมจะเผชิญแรงกระทบดังกล่าวได้

การวิเคราะห์ปัจจัยแต่ละอย่างจะช่วยให้เข้าใจได้ว่าปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรอย่างไร จุดแข็งขององค์กรจะเป็นความสามารถภายในที่จะใช้ประโยชน์เพื่อการบรรลุเป้าหมาย ในขณะที่จุดอ่อนขององค์กรจะเป็นลักษณะภายในที่อาจจะทำลายผลการดำเนินงาน โอกาสทางสภาพแวดล้อมจะเป็นสถานการณ์ที่ให้โอกาสเพื่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ในทางกลับกันอุปสรรคทางสภาพแวดล้อมจะเป็นสถานการณ์ที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายขององค์กร

2.5.2 กลยุทธ์การวิเคราะห์ตามหลัก SWOT

การนำปัจจัยจากภายในองค์กรและสภาวะแวดล้อมภายนอก หรือ SWOT มาใช้ในการดำเนินกลยุทธ์โดยประยุกต์ให้สามารถผสมผสานกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้น อาจดำเนินการได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กลยุทธ์การวิเคราะห์ตามหลัก SWOT

ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก	S จุดแข็งภายในองค์กร	W จุดอ่อนภายในองค์กร
O โอกาสภายนอก	SO การนำข้อได้เปรียบของจุดแข็งภายในและโอกาสภายนอกมาใช้	WO การแก้ไขจุดอ่อนภายในโดยพิจารณาจากโอกาสภายนอกที่เป็นผลดีต่อองค์กร
T อุปสรรคภายนอก	ST การแก้ไขหรือลดอุปสรรคภายนอกโดยนำจุดแข็งภายในมาใช้	WT การแก้ไขหรือลดความเสี่ยงของธุรกิจอันเกิดจากจุดอ่อนภายในองค์กรและอุปสรรคภายนอก

ที่มา : ชูเพ็ญ วิบุตสันติ (2548 : <http://www.dopa.go.th/layout/handb4.html>)

กลยุทธ์ SO เป็นการนำจุดแข็งและโอกาสภายนอกที่องค์กรพึงมีหรือพึงจะหาได้มาใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด เช่น การนำเทคโนโลยีใหม่ๆ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ของบุคลากรมาใช้ค้นคว้าวิจัยใหม่ๆ

กลยุทธ์ WO เป็นการหาวิธีแก้ไขจุดอ่อนหรือจุดด้อยภายในองค์กรโดยพิจารณาโอกาสภายนอกที่จะเอื้ออำนวยผลดี หรือผลประโยชน์ต่อองค์กรมาใช้ให้มากที่สุด เช่น มีการแลกเปลี่ยนหรือขอความร่วมมือด้านเทคโนโลยีจากบริษัทหรือองค์กรที่มีเทคโนโลยีที่เราต้องการ

กลยุทธ์ ST เป็นการนำจุดแข็งภายในองค์กรมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด และแก้ไขหรือทำให้อุปสรรคภายนอกลดน้อยลงที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ แม้ว่าในบางครั้งจุดแข็งขององค์กรอาจไม่สามารถลดบางอุปสรรคให้ไต่ไปได้ แต่ก็เป็นการลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นให้เหลือน้อยที่สุด

กลยุทธ์ WT เป็นการพยายามแก้ไขหรือลดความเสี่ยงของธุรกิจอันเกิดจากจุดอ่อนภายในขององค์กรและอุปสรรคจากผลกระทบภายนอก ซึ่งอาจมีผลรุนแรงต่อการดำเนินการขององค์กร องค์กรจำเป็นต้องหาทางหลีกเลี่ยงจากความเสี่ยงเหล่านั้น และประคองตัวเพื่อความอยู่รอด อาจต้องมีการคิดกลยุทธ์ใหม่ๆ (การวิเคราะห์ SWOT analysis. 2548 : <http://www.geocities.com.psothailand/swotanalysis.html>)

ดังนั้น การวิเคราะห์ SWOT ในขั้นตอนของการบริหารกลยุทธ์นั้น ควรมีการวิเคราะห์ ความอ่อนแอ (vulnerability analysis) โคอให้วิเคราะห์ว่าปัจจัยสำคัญพื้นฐานที่สนับสนุนการบริหาร เชิงกลยุทธ์ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำเนินกิจการขององค์กร หากขาดหายไปหรือเป็นจุดอ่อนของ องค์กรหรือมีแนวโน้มที่จะสร้างความเสียหายให้เกิดแก่องค์กร หากเกิดขึ้นแล้วจะมีผลเสียรุนแรงที่ กระทบต่อการบริหารงาน ซึ่งในที่สุดอาจนำไปสู่การล้มเหลวในการดำเนินงานขององค์กร ในการ ศึกษาครั้งนี้ จึงมีวัตถุประสงค์สำคัญที่จะต้องการทราบเกี่ยวกับลักษณะ จุดอ่อน จุดแข็ง การท่องเที่ยว เริงวัฒนธรรมประเพณีในจังหวัดมหาสารคาม

2.6 บริบทของจังหวัดมหาสารคาม

2.6.1 ที่ตั้งและขนาด

จังหวัดมหาสารคาม ตั้งอยู่บริเวณตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่ 5,228.843 ตารางกิโลเมตร หรือ 3.31 ล้านไร่ ห่างจากกรุงเทพฯ ๑ โยทางรถยนต์ 470 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดกาฬสินธุ์
- ทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดร้อยเอ็ด
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดบุรีรัมย์

2.6.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปของจังหวัดมหาสารคามเป็นพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ ถึง ถูกคลื่นถลอกลาด พื้นที่โดยทั่วไปมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 130-230 เมตร ด้านทิศตะวันตกและทิศเหนือเป็นที่สูงในเขตอำเภอโกสุมพิสัย อำเภอเชียงยืน และอำเภอกันทรวิชัย ครอบคลุม พื้นที่ประมาณครึ่งหนึ่งของพื้นที่จังหวัด และค่อย ๆ มีลำน้ำ

2.6.3 ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดมหาสารคามมีลักษณะอากาศแบบมรสุมเมืองร้อน (tropical monsoon climate) ช่วงฤดูร้อนจะมีอากาศร้อนอบอ้าว ในช่วงมรสุมฤดูร้อนจะได้รับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดมาจากมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งทำให้ฝนตก สำหรับปริมาณน้ำฝนที่ได้รับนั้นส่วนมากจะเกิดจากผลกระทบของพายุหมุนเขตร้อนที่เคลื่อนผ่านประเทศเวียดนามและเข้าสู่ประเทศไทย

อุณหภูมิในฤดูร้อนจะมีอุณหภูมิสูงประมาณ 39.1 องศาเซลเซียส โดยอุณหภูมิสูงสุดในรอบ 5 ปี (พ.ศ. 2541-2545) วัดได้ 42.0 องศาเซลเซียสเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2544 และในช่วงฤดูหนาว อุณหภูมิจะลดลงต่ำสุดวัดได้ 5.3 องศาเซลเซียสเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2542

ฤดูฝนจะเริ่มประมาณกลางเดือนพฤษภาคม-ประมาณกลางเดือนตุลาคม สำหรับปีที่มีปริมาณน้ำฝนมากที่สุดในรอบ 5 ปี (พ.ศ. 2541-2545) คือ ปี พ.ศ. 2543 วัดปริมาณน้ำฝนทั้งปีได้ 1,580.7 มิลลิเมตร และฝนจะตกหนักที่สุดในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2543 วัดได้ 385.6 มิลลิเมตร

2.6.4 เขตการปกครอง

จังหวัดมหาสารคามมีพื้นที่ประมาณ 5,228,843 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ 133 ตำบล (องค์การบริหารส่วนตำบล 131 แห่ง) 1,931 หมู่บ้าน โดยอำเภอที่มีพื้นที่มากที่สุดคือ อำเภอโกสุมพิสัย รองลงมาคือ อำเภอบรบือ อำเภอวาปีปทุม และอำเภอเมือง ตามลำดับ หรือคิดเป็นร้อยละ 15.83 13.03 11.58 และ 10.64 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด

มีเทศบาลทั้งหมด 11 แห่ง แบ่งเป็นเทศบาลเมือง จำนวน 1 แห่ง คือ เทศบาลเมืองมหาสารคาม ที่เหลืออีก 10 แห่ง เป็นเทศบาลตำบล เช่น อำเภอขามเฒ่า กิ่งอำเภอกุฉินชัย สำหรับพื้นที่ในเขตเทศบาลมีทั้งสิ้น 86.876 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 1.66 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด

2.6.5 ด้านการเมืองการปกครอง

ประชากรของจังหวัดมหาสารคาม รวมทั้งสิ้น 941,485 คน เป็นชาย 468,814 คน เป็นหญิง 472,671 คน จำนวนครัวเรือน 213,886 ครัวเรือน (มีนาคม 2546) สำหรับอำเภอที่มีประชากรมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ อำเภอเมือง อำเภอโกสุมพิสัย และอำเภอวาปีปทุม มีประชากรเท่ากับ 145,503 118,669 และ 115,668 คน ตามลำดับ

ความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ยเท่ากับ 180.05 คน/ตารางกิโลเมตร อำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุด คือ อำเภอเมือง รองลงมาคือ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัยและอำเภอเชียงยืน มีความหนาแน่นเท่ากับ 261.36 255.09 และ 228.52 คน/ตารางกิโลเมตร ตามลำดับ

การจัดองค์กรราชการบริหารส่วนภูมิภาค มีหน่วยราชการที่อยู่ในความควบคุมดูแลของผู้ว่าราชการจังหวัด คือ ส่วนราชการต่าง ๆ ในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน

ส่วนราชการในระดับจังหวัดเป็นหน่วยงาน 2 ลักษณะคือ หน่วยราชการบริหารส่วนภูมิภาคประจำจังหวัดและหน่วยราชการบริหารส่วนกลางในจังหวัด

(1) หน่วยราชการบริหารส่วนภูมิภาคประจำจังหวัดมหาสารคาม มี 28 หน่วยงาน สังกัดกระทรวงมหาดไทย 6 หน่วยงาน และสังกัดกระทรวง ทบวง กรมอื่น ๆ อีก 22 หน่วยงาน

(2) หน่วยราชการบริหารส่วนกลางในจังหวัด มี 56 หน่วยงาน เป็นหน่วยงานที่สังกัดกระทรวง ทบวง กรม อื่น ๆ ทั้งสิ้น 53 หน่วยงานและหน่วยงานอิสระ 3 หน่วยงาน ส่วนการจัดองค์กรราชการบริหารส่วนท้องถิ่น มี 3 รูปแบบ คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล

2.6.6 ด้านเศรษฐกิจและสังคม

ในปี พ.ศ. 2544-2545 จังหวัดมหาสารคามมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (gross provincial product--GPP) ตามราคาประจำปี เท่ากับ 21,446.04 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากผลิตภัณฑ์มวลรวมปี พ.ศ. 2543 จำนวน 464.3 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.21 สาขาที่มีมูลค่าการผลิตสูงสุดคือ สาขาการเกษตรมีมูลค่าการผลิตเท่ากับ 4,969.95 ล้านบาท รองลงมาคือ สาขาการบริการ และสาขาการค้าส่งและค้าปลีก โดยมีมูลค่าการผลิตเท่ากับ 4,577.91 และ 4,568.73 ล้านบาท ตามลำดับ และในปี พ.ศ. 2544 จังหวัดมีมูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อคนต่อปีเท่ากับ 21,951 บาท/คน/ปี

จังหวัดมหาสารคามเป็นจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางการศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นเมือง “ศักศิลานคร” เนื่องจากเป็นที่รวมของสถานศึกษาในระบบโรงเรียนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา เป็นจังหวัดที่มีสถานศึกษาเกือบทุกสังกัด กระจายอยู่ในจังหวัด โดยจำแนกตามระบบการศึกษาและสังกัด

นอกจากนี้ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ส่วนที่นับถือศาสนาอื่น ๆ เช่น ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม มีเฉพาะในกลุ่มเพียงเล็กน้อยเท่านั้น สถาบันทางศาสนาที่สำคัญจึงเป็นวัดในพระพุทธศาสนา (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัด มหาสารคาม. 2547 : ๒-29)

2.6.7 ด้านการท่องเที่ยว

สถิติด้านการท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2545-2546 มีดังนี้

ปี พ.ศ. 2545 มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด 3,006,679 คน เป็นนักท่องเที่ยวภายในประเทศจำนวน 306,197 คน คิดเป็นร้อยละ 99.84 เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจำนวน 482 คน คิดเป็นร้อยละ 0.15 รายได้เฉลี่ย 250.25 ล้านบาท เป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวภายในประเทศ จำนวน 249.93 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 99.87 เป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจำนวน 0.32 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0.12 และสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยมไปเที่ยวมากที่สุดคือ สวนอุทยานโกสัมพดี (14.61%) พระธาตุนาควน (5.62%) สถาบันวิจัยสัตว์บกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (4.49%) แก่งเลิงจาน (3.37%) และหาดบ้านเขื่อน (2.25%) ตามลำดับ (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดมหาสารคาม. 2547 : 24 ; อ้างอิงมาจาก สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. 2546 : 10)

ปี พ.ศ. 2546 มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ จำนวน 324,566 คน นำรายได้เข้าจังหวัดประมาณ 271 ล้านบาท และปี พ.ศ. 2547 มีนักท่องเที่ยว จำนวน 338,892 คน มีรายได้ประมาณ 285.5 ล้านบาท (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัด มหาสารคาม. 2548 : 2)

จังหวัดมหาสารคาม มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนสถาน

พระธาตุนาถุน อยู่ที่บ้านกอนาถุน เป็นแหล่งที่ขุดค้นทางประวัติศาสตร์โบราณคดี ที่แสดงถึงความรุ่งเรืองของพุทธศาสนาบริเวณที่ตั้งพระธาตุนาถุนนี้เดิมคือ “นครจำปาศรี” เมืองโบราณสมัยทวารวดีราวพุทธศตวรรษที่ 13-15 โดยทางราชการได้สร้างพระธาตุนาถุนใน พ.ศ. 2529 และบรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่ค้นพบได้ในบริเวณนั้นไว้ ในทุกปีจะมีการจัดงานนมัสการสักการะองค์พระธาตุนาถุนในช่วงวันมาฆบูชา

พระพุทธรูปกัณฑ์วิชัย อภิสัมภรณ์นายก เป็นพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นในโอกาสที่กรุงรัตนโกสินทร์มีอายุครบ 200 ปี โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชเสด็จพระราชดำเนินมาทรงประกอบพิธีเททองด้วยพระองค์เอง ปัจจุบันพระพุทธรูปกัณฑ์วิชัย อภิสัมภรณ์นายกประดิษฐานที่สถาบันศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประชาชนทั่วไปนิยมเรียกชื่อพระพุทธรูปองค์นี้ว่า “พระกัณฑ์วิชัย”

วัดมหาชัย (วัดเหนือ) เป็นวัดเก่าแก่ในตัวเมือง สร้างขึ้นเมื่อครั้งตั้งเมืองมหาสารคาม โดยท้าวมหาชัย (กวด) เจ้าเมืองคนแรก ภายในวัดประดิษฐานพระพุทธรูปเก่าแก่และเจดีย์บรรจุอัฐิผู้สร้างเมืองมหาสารคาม มีพิพิธภัณฑ์ที่องถึนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่รวบรวมข้าวของที่มีคุณค่าทางศิลปะไว้

พระพุทธรูปอินมิ่งเมือง ประดิษฐานอยู่ที่วัดสุวรรณาวาส ตำบลโคกพระอำเภอกันทรวิชัย เป็นพระพุทธรูปที่สร้างคู่กับพระพุทธรูปอินมงคล สร้างในสมัยทวารวดี

พระพุทธรูปอินมงคล ประดิษฐานอยู่ใต้ต้นโพธิ์ที่วัดพุทธมงคล บ้านสระ ตำบลธารราษฎร์ อำเภอกันทรวิชัย เป็นพระพุทธรูปสมัยทวารวดี สร้างด้วยหินทรายแดงเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง มีประวัติว่าสร้างวันเดียวกับพระพุทธรูปอินมิ่งเมือง ผู้ชายช่วยกันสร้างพระพุทธรูปมิ่งเมือง ผู้หญิงช่วยกันสร้างพระพุทธรูปอินมงคล พระพุทธรูปทั้ง 2 องค์นี้เป็นปางตรึงน้ำ

ถู่กันครีคน์ อยู่ที่บ้านถู่โนนเมือง ตำบลถู่กันครีคน์ อำเภอนาถุน มีอาคารศิลาแดงที่มีสภาพค่อนข้างดี 1 หลัง มีแนวกำแพงศิลาแดงรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าล้อมรอบ ถิ่นนิษฐานว่าเป็นศาสนสถานประจำรอยศาลที่พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 สร้างขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 18

2. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและหัตถกรรม

พิพิธภัณฑ์บ้านอีสาน ตั้งอยู่ทางซ้ายมือก่อนถึงองค์พระธาตุนาถุน ภายในสถาบันวิจัยวลัยรุกขเวช มีการนำบ้านเรือนอีสานในท้องถิ่นต่าง ๆ มาปลูกไว้บนสนามหญ้ากว้างสีเขียว หลัง เรือนแต่ละหลังจัดแสดงอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในวิถีชีวิตประจำวันที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวอีสาน และรวบรวมเกวียนมากกว่า 20 เกวียน มาจัดแสดงไว้เป็นพิพิธภัณฑ์เกวียนด้วย

หมู่บ้านปิ่นหม้อ อยู่ที่ตำบลเขวา อำเภอเมือง ชาวบ้านที่นี้ยังคงสืบทอดวิถีการ
ปิ่นหม้อแบบโบราณตั้งแต่ยุคบ้านเชียง

ผ้าทอพื้นเมืองบ้านหนองเขื่อนช้าง ตั้งอยู่ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง
มหาสารคาม มีทั้งผ้าไหม ผ้าฝ้าย ที่ทอเป็นตีนและตัดเป็นชุดสำเร็จรูป ซึ่งลวดลายที่ทอเป็นลายเก่าแก่
โดยเฉพาะอย่างยิ่งลายช้างซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของหมู่บ้าน

หมู่บ้านทอเสื้อบ้านแพง ตั้งอยู่ที่อำเภอโกสุมพิสัย บ้านแพงเป็นแหล่งทอเสื้อเก่าแก่
ไร้กจากหนองน้ำหลังหมู่บ้านที่ผู้ชายตัดมาให้ผู้หญิงทอเป็นเสื้อ ลวดลายที่ทอเป็นลายเก่า เช่น ลาย
พื้นเลื้อย ลายกระจับ ลายหมี่ ลายหมากสอด เป็นต้น

บ้านกุรังทอผ้าไหม ตั้งอยู่ที่ตำบลกุรัง กิ่งอำเภอกุรัง ชาวบ้านที่นี้จะปลูก
หม่อนเลี้ยงไหม มีการค้าไหมลวดลายต่าง ๆ การตัดเป็นชุดสำเร็จรูป ซึ่งลวดลายที่ได้รับความนิยม
คือ ลายสร้อยคอกหมาก และลายเกร็ดเต่า

3. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

วนอุทยานโกสัมพี ตั้งอยู่บ้านห้วยวาง ตำบลห้วยวาง อำเภอโกสุมพิสัย พื้นที่
วนอุทยานโกสัมพีตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำชี มีสภาพเป็นป่าเบญจพรรณ เนื้อที่ประมาณ 150 ไร่ มีต้นไม้
หลากหลายชนิดทำให้ทัศนียภาพร่มรื่น นอกจากนี้ยังมีฝูงลิงอาศัยอยู่บนพันตัว

เขตก้ามดำสัตว์ป่าคุนดำพัน ตั้งอยู่ตำบลนาเชือก อำเภอนาเชือก มีพื้นที่ทั้งหมด
ประมาณ 350 ไร่ ภายในเป็นป่าพรุน้ำจืด หรือป่าทามผสมกับป่าบกทำให้มีความหลากหลายของ
พืชพันธุ์และสัตว์ป่า เป็นที่อยู่ของปูกุลกระหม่อมหรือปูแป้ง ซึ่งเป็นปูที่หายากและพบเพียงแห่งเดียว
ที่ป่าคุนดำพัน

อุทยานวังมัจฉา ตั้งอยู่ที่บ้านโขงกุดหวาย ตำบลเก็ง อำเภอเมือง มีพื้นที่เป็นเกาะ
ล้อมรอบด้วยน้ำเป็นแหล่งปลาชุกชุม บนเกาะมีสัตว์ป่าหลากหลายชนิดเหมาะสำหรับเป็นที่พักผ่อน
และดูธรรมชาติ

4. ประเพณีและวัฒนธรรม

สภาพทางสังคม ประชาชนในจังหวัดมีเชื้อชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่
เป็นคนพื้นเมืองชาวอีสานดั้งเดิม ไม่มีชนกลุ่มน้อยลี้ภัยหรืออพยพ มีภาษาไทยอีสานเป็นภาษาพูด
ผู้คนมีลักษณะเป็นผู้ยึดขนบธรรมเนียมประเพณี มีนิสัยโอบอ้อมอารี รักหมู่คณะของตนเอง ร่าเริง
สนุกสนาน ดังจะเห็นได้จากความร่วมมือในการจัดงานประเพณี งานบุญซึ่งมีตลอดทั้งปี ซึ่งเรียกว่า
“ฮิดสิบสอง” เพราะมีความเคารพศรัทธาศาสนา ให้ความเคารพผู้อาวุโส บรรพบุรุษเคยทำอะไร
ปฏิบัติสิ่งใดก็จะปฏิบัติตาม ไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาชีพหรือวิถีชีวิตการกินอยู่ การจัดระเบียบ
บ้านเรือน มีความเลื่อมใสศรัทธาสิ่งของร่วมทำบุญ ตลอดจนการบริจาคทานแก่คนยากจน เชื่อตาม
ประเพณีว่า เป็นการสร้างกรรมดีเอาไว้เพื่อเป็นผลดีต่อตนเองในเวลาต่อไปหรือชาติหน้า การรวมกลุ่ม

องค์กรต่าง ๆ เป็นองค์กรที่มีรูปแบบชัดเจน มีองค์กรสภาวัฒนธรรมจังหวัด 1 แห่ง สภาวัฒนธรรมอำเภอครบทุกอำเภอ สภาวัฒนธรรมตำบล 45 แห่ง และยังมีสภาวัฒนธรรมหมู่บ้านโจงกุดหวาย ซึ่งเป็นสภาวัฒนธรรมระดับหมู่บ้านแห่งแรกของประเทศไทย การดำเนินงานกิจกรรมทางวัฒนธรรมยังมีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา การดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรมของจังหวัด ชีคประเพณีของชาวอีสานดั้งเดิม “ฮิดสิบสอง คองสิบสี่” เป็นหลัก และมีงานประเพณีสำคัญประจำจังหวัด มีดังนี้

งานนมัสการพระธาตุนาดูน อำเภอนาดูน เป็นงานประเพณีประจำปี ซึ่งจัดขึ้นในช่วงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี

งานประเพณีบุญเบิกฟ้า จัดขึ้นในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี ถือเป็นงานประเพณีประจำจังหวัดมหาสารคาม

งานประเพณีบุญเบิกบ้าน จัดขึ้นในเดือน 6 ของทุกปี ที่อำเภอพยัคฆภูมิพิสัยจัดเป็นงานประเพณีที่ยิ่งใหญ่

งานออนซอนกลองยาว เป็นงานประเพณีของชาวอำเภอนาโพธิ์ จัดเป็นงานประจำเดือนมีนาคมของทุกปี

2.6.8 ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดมหาสารคาม (ปี 2547 - 2550)

1. วิสัยทัศน์ของจังหวัด “เมืองการศึกษา พัฒนาศักยภาพบุคคล แหล่งการผลิตเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ และผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) ชั้นนำ”

2. เป้าประสงค์ ประกอบด้วย 2 เป้าประสงค์ คือ

(1) เสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขัน และยกระดับรายได้ของประชาชน

(2) เสริมสร้างการพัฒนาทุนทางสังคม และการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และศูนย์กลางวัฒนธรรมมี 3 แนวทาง คือ (1) การสร้างโอกาสให้กับประชาชนสามารถเข้าถึงบริการทางการศึกษาทั้งในและนอกระบบการศึกษา (2) พัฒนาระบบและเสริมสร้างบรรยากาศของสภาพแวดล้อมให้เอื้อประโยชน์ต่อการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (3) สนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังแรงงานให้มีความรู้ทักษะวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างภาวะแข่งขันและเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมให้เป็นแหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัยจากสารพิษมี 3 แนวทางคือ (1) ปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยพื้นฐานการผลิต โดยการปรับโครงสร้างการผลิตไปสู่การผลิตที่ปลอดภัยจากสารพิษ (2) เพิ่มปริมาณของสินค้าการเกษตร ปลอดภัย ประมง เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน รวมทั้งการเพิ่มคุณภาพสินค้าภาคเกษตรให้สามารถแข่งขันได้ (3) พัฒนาและส่งเสริมให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิต

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมสินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชนให้สามารถแข่งขันได้มีแนวทาง 4 แนวทางคือ (1) สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนาและยกระดับมาตรฐานของสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนรวม 47 ผลิตภัณฑ์ (2) ชกระดับและพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานของสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน ตามผลการศึกษาวิจัย ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งภายในและนอกประเทศ โดยเน้น การเพิ่มมูลค่าที่ประสิทธิภาพการผลิต และบรรจุภัณฑ์ (3) ส่งเสริมด้านการตลาด และการจำหน่าย สินค้า (4) ชกระดับและพัฒนาองค์กรของสินค้า ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีมาตรฐานไปสู่การเป็นวิสาหกิจ ชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างชุมชนเข้มแข็ง เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนใน ทุกหมู่บ้าน/ชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดมหาสารคาม. 2547 : 29-31)

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กังสกล ภูสิงหา (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การส่งเสริมบทบาทขององค์การ- บริหารส่วนตำบลในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเปิดกับ บึงหนองโคตร จังหวัดขอนแก่น จากกลุ่มตัวอย่างคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 41 คน ประชาชนและนักท่องเที่ยว จำนวน 100 คน โดยการระดมสมองดำเนินกิจกรรม แทรกแซง และประเมินผลการดำเนินการ ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาที่สำคัญ เป็นปัญหาด้านขาด ความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ขาดระบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และ องค์การบริหารส่วนตำบลขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ส่วนผลการศึกษาของ องค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมที่ได้ดำเนินการตามบทบาท พบว่า ส่วนใหญ่บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับที่ยัง ไม่เป็นที่พอใจ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมแทรกแซงคือ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมี ความพยายามที่จะแสดงบทบาทของตนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้มากยิ่งขึ้นและประชาชนมี ความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยวของบึงหนองโคตรมากยิ่งขึ้น

ศุภภรณ์ หาญทอง (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา สักยภาพด้านการจัดการท่องเที่ยวของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพัทลุง ผลการศึกษาพบว่า สักยภาพจัดการท่องเที่ยวมีศักยภาพ ก่อนข้างต่ำ เนื่องจากการขาดหน่วยงานหลัก ที่จะรับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด งบประมาณ ไม่เพียงพอขาดการบริหารจัดการที่คิปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ คือ ปัญหางบประมาณที่ไม่เพียงพอและ มีอยู่จำกัด จำนวนบุคลากรที่ไม่เพียงพอกับงานและขนาดพื้นที่ที่รับผิดชอบปัญหาเรื่องการประสานงาน และขาดความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ตลอดจนปัญหาคนในพื้นที่ยังขาด

ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุง แนวทางการแก้ไขในการเพิ่มศักยภาพ การจัดการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพัทลุงให้ประสบความสำเร็จนั้น ควรจะมีงานหน่วยงานที่รับผิดชอบและให้ความสำคัญกับการจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดให้มากกว่า นี้ มีการจัดสรรงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์เพิ่ม ควรมีการพัฒนาบุคลากรในด้านการปฏิบัติงานให้ ความรู้ในด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนการเก็บข้อมูลในด้านการท่องเที่ยวให้พร้อมและสะดวกในการ เรียกใช้ เพื่อการปฏิบัติ เพิ่มการประสานงานและการประชาสัมพันธ์เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มากขึ้น

ปาณิคล นิชมคำ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา กระบวนการนำนโยบายการพัฒนาท่องเที่ยว ระดับจังหวัดไปปฏิบัติ : ศึกษากรณีจังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า นโยบายพัฒนาท่องเที่ยว จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งแยกออกเป็นแผนงานและโครงการต่าง ๆ นั้นในด้านวัตถุประสงค์มีความชัดเจน มีแนวทางในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดรับรู้นโยบายมาจากการร่วมประชุม การถ่ายทอด การมอบหมายงาน และการอ่านจากเอกสารการรายงานประจำปี นอกจากนี้ยังพบว่า สมรรถนะของหน่วยงาน ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ยังไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานตามนโยบาย การได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องมีน้อย ในกระบวนการนำ นโยบายไปปฏิบัติ มีการกำหนดภารกิจและการมอบหมายงานมีความชัดเจน มีการติดตาม และ ประเมินผลโครงการ แต่มีปัญหาในด้านการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชน ยังไม่มีส่วนร่วมเท่าที่ควร โดยปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญได้แก่ ปัญหาในด้านการประสานงาน ระหว่างหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องปัญหางบประมาณมีจำนวนจำกัดและมีไม่เพียงพอ บุคลากรไม่ เพียงพอ และขาดความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านรวมทั้งปัญหาด้านการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวทางในการแก้ไขปัญหาคือกระบวนการนำนโยบายการพัฒนาท่องเที่ยวระดับจังหวัดให้ประสบความสำเร็จนั้น ควรมีการฝึกอบรมพัฒนาความรู้ และปรับเปลี่ยนจำนวนผู้ปฏิบัติงานทางด้านการวางแผน และพัฒนานโยบาย รวมทั้งจัดสรรงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงานด้าน นโยบาย ควรมีการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานและ บุคคลที่เกี่ยวข้องพร้อมสนับสนุนให้ภาค ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

เนตรชนก นันท์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนวัดพระบาทห้วยต้ม อําเภอลี้ จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า ในการพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของผู้นำชุมชน มีครบทั้ง 3 ด้านคือ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านความสะดวก ในการเข้าถึงและด้านสิ่งอำนวยความสะดวก แต่ก็มีจุดอ่อนอยู่ 2 จุดในองค์ประกอบสิ่งอำนวยความสะดวก คือ การให้บริการอาหารและเครื่องดื่มที่ไม่หลากหลาย และการขาดการให้บริการด้านข้อมูล สำหรับในด้านการจัดการที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาการจัดโครงสร้างองค์กรการท่องเที่ยว

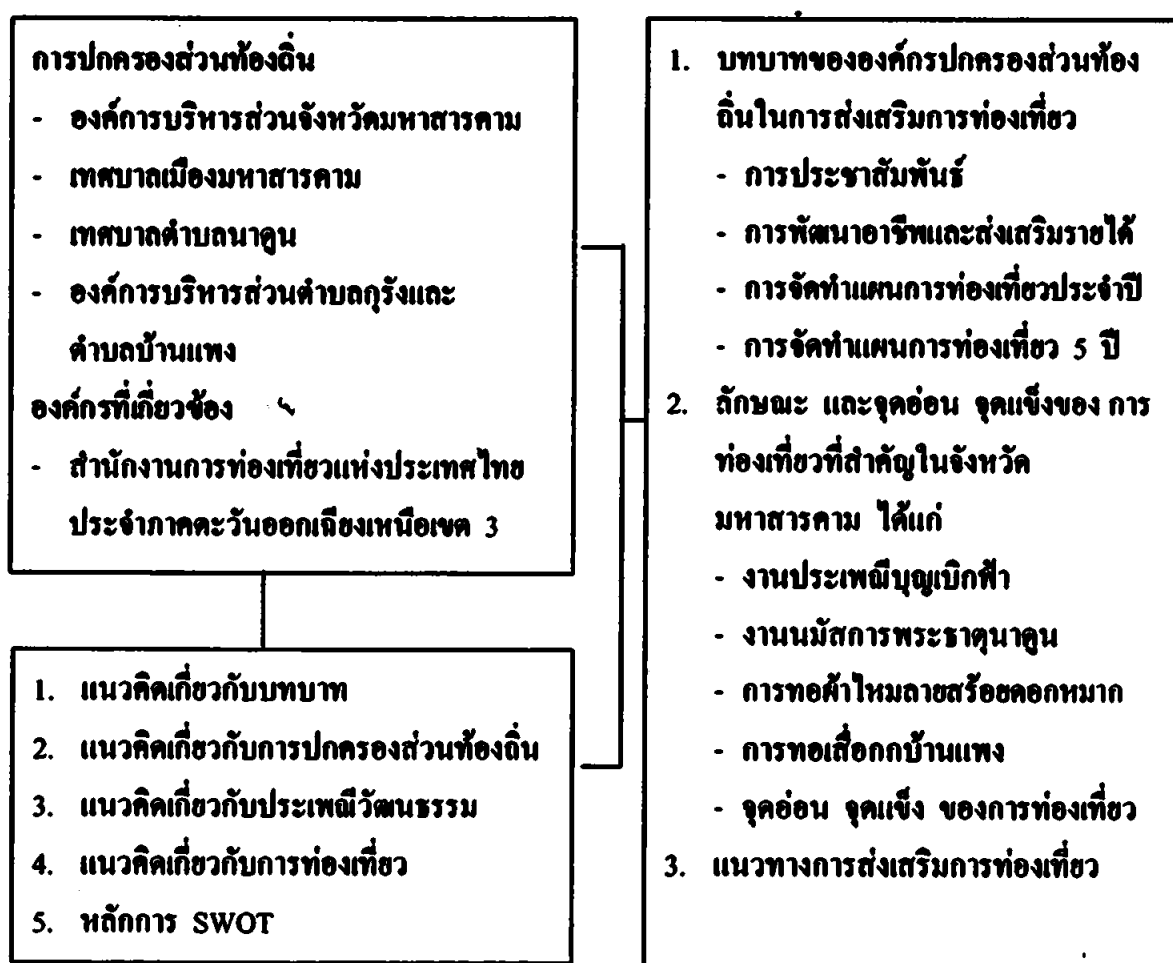
การจัดการด้านบุคลากร การจัดระบบการดำเนินงานและการจัดรายการนำเที่ยวขึ้น พบว่า ยังไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชนแห่งนี้ เพราะยังไม่มีบริการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งผลกระทบต่อชุมชนยังไม่มีโอกาสฝึกทักษะในการลงมือปฏิบัติการ

มนัส รัชสวัสดิ์ และคณะ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การศึกษาระบบการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ตเพื่อทราบศักยภาพของการพัฒนาไปสู่แหล่งท่องเที่ยวระดับโลกที่มีความยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า ภูเก็ตมีศักยภาพโดยเฉลี่ยของการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ต้องมีการปรับปรุงเรื่อง การให้โอกาสแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่เท่าเทียมกัน การจัดสรรทรัพยากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เห็นว่างบประมาณจำนวนมากถูกจัดสรร ไปในงบที่ดินสิ่งก่อสร้างและครุภัณฑ์กิจกรรมที่สัมพันธ์กับการพัฒนาทักษะและกิจกรรมที่สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ได้รับการจัดสรรทรัพยากรค่า แนวทางแก้ไข ปัญหา พบว่า การสนับสนุนการปกครองของตนเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยนำเอากลยุทธ์การพัฒนาแบบควบคุมมาใช้พัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต การเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวของภูเก็ต โดยการวางตำแหน่งตนเองใหม่ กระจายตลาดปรับปรุงคุณภาพ และการขยายฤดูกาลท่องเที่ยว การใช้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นตัวเชื่อมกับภาคเศรษฐกิจอื่น เช่น ภาคการเกษตร การสนับสนุน การศึกษาทางการท่องเที่ยว และการให้การศึกษาแก่คนท้องถิ่น

ถ้ำไธ แสงสว่าง (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา บทบาทขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเลย ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ผลการศึกษาพบว่า อำเภอภูเรือมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว เพราะมีธรรมชาติที่สวยงาม อากาศหนาวเย็นเป็นเสน่ห์ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย มีความพร้อมด้านการบริการคือ บ้านพัก รีสอร์ท ร้านอาหาร ห้องประชุมสัมมนา และร้านขายผลิตภัณฑ์พื้นเมือง สำหรับรับรองนักท่องเที่ยว บทบาทขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเลยในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ได้ดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอภูเรือ พัฒนาอาชีพของประชาชน ดำเนินการประชาสัมพันธ์ จัดทำแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ได้บรรจุยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวของอำเภอภูเรือ และอำเภออื่น ๆ ของจังหวัดเลยไว้ในแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเลยประจำปี และแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเลย 5 ปี ส่วนปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขการท่องเที่ยวของอำเภอภูเรือ พบว่า ปัญหาอุปสรรคก็คือ อำเภอภูเรือมีฤดูกาลท่องเที่ยวที่สั้น มีการท่องเที่ยวเฉพาะช่วงฤดูหนาวเท่านั้น ทำให้การท่องเที่ยวไม่มีความต่อเนื่อง ทั้งขาดการประชาสัมพันธ์อย่างจริงจัง แนวทางการ แก้ไขในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของอำเภอภูเรือให้ประสบผลสำเร็จนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่าง องค์การภาครัฐและองค์กรภาคเอกชน การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนท้องถิ่นในการประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยว

จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การพัฒนาอาชีพและส่งเสริมรายได้ การจัดทำแผนการท่องเที่ยวประจำปี และการจัดทำแผนการท่องเที่ยว 5 ปี (สุภาภรณ์ หาญทอง. 2543 , เนตรชนก นันท์. 2546 , คำไย แสงสว่าง. 2547)

2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีสำคัญในจังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้นจำนวน 60 คน จำแนกได้ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้รู้เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญในอำเภอเมือง อำเภอ นาคนูน อำเภอโกสุมพิสัย และกิ่งอำเภอกุฉีกรัง อำเภอละ 2 คน รวมเป็น 8 คน
2. เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดระดับผู้บริหาร จำนวน 3 คน
3. เจ้าหน้าที่ของสำนักงานเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 3 คน
4. เจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลนาคนูน จำนวน 2 คน
5. เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลกุฉีกรัง จำนวน 2 คน
6. เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแพ่ง จำนวน 2 คน
7. เจ้าหน้าที่ของสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 3 ขอนแก่น จำนวน 2 คน
8. สมาชิกกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มสหกรณ์บ้านกุฉีกรังและบ้านแพ่ง กลุ่มละ 2 คน รวมเป็น 4 คน
9. นักท่องเที่ยว จำนวน 34 คน เลือกตัวอย่างตามแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นพื้นที่ตัวอย่างในจังหวัดมหาสารคาม

3.1.1 การเลือกกลุ่มเป้าหมาย

สาเหตุที่เลือกกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากงานประเพณีบุญเบิกฟ้าเป็นประเพณีที่เกี่ยวกับการเกษตร การปลูกข้าว และวิถีชีวิตเรื่องที่อยู่อาศัยความเชื่อที่สืบทอดกันมาและเป็นงานประจำปีของชาวจังหวัดมหาสารคาม สำหรับงานนมัสการพระธาตุนาคนูนนั้น เป็นงานประเพณีวัฒนธรรมทางศาสนาและเป็นแหล่งที่จุดค้นทางประวัติศาสตร์โบราณคดีที่แสดงถึงความรุ่งเรืองของพุทธศาสนา มีการจัดงานขึ้นเพื่อเป็นการสักการะองค์พระธาตุนาคนูนและทำบุญในวันมาฆบูชา ส่วนวัฒนธรรมทอดผ้าไหมสร้อยคอหมากบ้านกุฉีกรัง นั้นจัดเป็นวัฒนธรรมวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านกุฉีกรังที่มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมา จุดเด่นของผ้าไหมบ้านกุฉีกรังคือ ได้รับรางวัลชนะเลิศการออกแบบและทอถัก

ลายคำไหมสร้อยดอกหมาก จนเป็นที่ยอมรับจากประชาชนทำให้ “คำไหมลายสร้อยดอกหมาก” ได้รับการยกย่องให้เป็นคำไหมลายประจำจังหวัดมหาสารคาม การทอเสื่อกกบ้านแพงที่ได้รับเลือกเป็นกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่มีวัฒนธรรมการทอเสื่อ มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเสื่อกก ทำให้เป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ และเป็นสินค้าส่งออกต่างประเทศ

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

3.2.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi structured interview -- SSI) โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์ (interview guide) เป็นหลัก

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับลักษณะของวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญ จุดอ่อนจุดแข็งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญในจังหวัดมหาสารคาม

ตอนที่ 4 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม

3.2.2 การสังเกต (observation) ทั้งการสังเกตที่มีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เช่น การสังเกตการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

3.2.3 การเลือกสัมภาษณ์เจาะลึก (indepth interview) เป็นรายบุคคล

3.3 การสร้างเครื่องมือ

3.3.1 ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จนได้แนวคิดและข้อสรุปเบื้องต้นเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา เพื่อพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

3.3.2 นำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แนวทางการสังเกต เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีต่าง ๆ เช่น การสัมภาษณ์ตามแบบการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แนวทางการสังเกต

3.4.2 ขอบหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่นองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม เทศบาลเมือง เทศบาลตำบลนาคนูน องค์การบริหารส่วนตำบลนาเชือก องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแพง และสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขต 3 ขอนแก่น

3.4.3 เก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2548 ถึง พฤศจิกายน 2548

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลการวิจัย

3.5.1 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจำแนกหมวดหมู่และจัดเก็บเป็นระบบ

3.5.2 วิเคราะห์ ศึกษาข้อมูล และความคิดเห็นแต่ละชุดเป็นช่วง ๆ และได้ทำการเก็บ บันทึกข้อมูลไว้ และได้ตรวจสอบข้อมูลกับผู้ที่เกี่ยวข้อง และได้เก็บข้อมูลเพิ่มเติมอีกด้วย

3.5.3 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในกลุ่มเป้าหมาย เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลเมืองมหาสารคาม เทศบาลตำบลนาคนูน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแพง และสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขต 3 ขอนแก่น และนักท่องเที่ยวบางราย

3.5.4 ได้นำเสนอรายงานโดยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (analytical description)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเรื่อง บทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณีสำคัญในจังหวัดมหาสารคาม จึงได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานขององค์กรและข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 บทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณีสำคัญในจังหวัดมหาสารคาม

ตอนที่ 3 ลักษณะประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญ และจุดอ่อน จุดแข็งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีสำคัญในจังหวัดมหาสารคาม

ตอนที่ 4 แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม
ดังรายละเอียดของผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานขององค์กรและข้อมูลส่วนบุคคล

ก. ข้อมูลพื้นฐานขององค์กร

องค์กรที่ศึกษารวมทั้งหมด 6 องค์กร ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม เทศบาลเมืองมหาสารคาม เทศบาลตำบลนาइन อำเภอนาइन องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแพน อำเภอโกสุมพิสัย องค์การบริหารส่วนตำบลกุดรัง กิ่งอำเภอกุดรัง และสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 3

ข. ข้อมูลส่วนบุคคล

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 ราย เป็นหญิง 25 ราย ชาย 35 ราย อายุของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในช่วง 21-30 ปีและ 31-40 ปี มีมากที่สุด จำนวน 15 รายเท่ากัน รวมเป็น 30 ราย รองลงมาอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี จำนวน 12 ราย อายุต่ำกว่า 21 ปี จำนวน 10 ราย และอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี จำนวน 6 ราย ตามลำดับ อายุมากกว่า 60 ปี มีน้อยที่สุดมีเพียง 2 ราย โดยอายุน้อยที่สุด 19 ปี และอายุมากที่สุดคือ 61 ปี

ระดับการศึกษาพบว่า จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีมากที่สุด จำนวน 33 ราย เป็นหญิง 14 ราย ชาย 19 ราย รองลงมาจบการศึกษาระดับ ม.6 หรือ ปวส. จำนวน 15 ราย จบการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 6 ราย จบการศึกษาค่ากว่าระดับ ม.3 จำนวน 4 ราย ตามลำดับ

จบการศึกษาระดับปริญญา 9 ประโยค และ ม.3 มีน้อยที่สุดอย่างละ 1 รายเท่ากัน รวมเป็น 2 ราย โดยจบระดับการศึกษาน้อยสุดคือ ป.6

ภูมิสำเนาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมาจาก 9 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากจังหวัดมหาสารคามมากที่สุดถึง 33 ราย เป็นหญิง 15 ราย ชาย 18 ราย รองลงมาเป็นจังหวัดขอนแก่น จำนวน 15 ราย เป็นหญิง 7 ราย ชาย 8 ราย และจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 6 ราย เป็นหญิง 1 ราย ชาย 5 ราย ตามลำดับ นอกจากนี้เป็นจังหวัดกาฬสินธุ์ นครพนม นครราชสีมา ศรีสะเกษ สุรินทร์ และอุบลราชธานี จังหวัดละ 1 รายเท่ากัน รวมเป็น 6 ราย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

เพศ / จำนวน	อายุ / จำนวน	การศึกษา / จำนวน	สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ / จำนวน
ชาย 35	น้อยกว่า 21 ปี 10	ปริญญาธรรม 9 ประโยค 1	ผู้รู้ 8
หญิง 25	21-30 ปี 15	ต่ำกว่า ม.3 4	อบจ.มหาสารคาม 3
	31-40 ปี 15	ม.3 1	เทศบาลเมืองมหาสารคาม 3
	41-50 ปี 12	ม.6 / ปวส. 15	เทศบาลตำบลนาโดน 2
	51-60 ปี 6	ป.ตรี 33	อบต.บ้านแพง 2
	มากกว่า 60 ปี 2	ป.โท 6	อบต.กุฉี 2
			ททท.ขอนแก่น 2
			สมาชิกร่วมอาชีพ 4
			นักท่องเที่ยว 34
รวม 60	รวม 60	รวม 60	รวม 60

สำหรับนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 34 ราย เป็นหญิง 14 ราย ชาย 20 ราย การศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุดจำนวน 25 ราย รองลงมาจบการศึกษาระดับ ม.6 หรือ ปวส. จำนวน 4 ราย จบระดับการศึกษาต่ำกว่า ม.3 จำนวน 3 ราย ตามลำดับและจบการศึกษาระดับปริญญาโทมีน้อยที่สุดจำนวน 2 ราย

ภูมิสำเนาพบว่ามาจากจังหวัดขอนแก่นมากที่สุด จำนวน 15 ราย เป็นหญิง 7 คน ชาย 8 คน รองลงมาเป็นจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 7 คน และจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 6 คน ตามลำดับมาจากจังหวัดกาฬสินธุ์ นครพนม นครราชสีมา ศรีสะเกษ สุรินทร์ และอุบลราชธานี จังหวัดละ 1 รายเท่ากัน รวมเป็น 6 ราย

**ตอนที่ 2 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว : กรณีศึกษา
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญในจังหวัดมหาสารคาม**

จากผลการวิจัยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม เทศบาลเมืองมหาสารคาม เทศบาลตำบลนาइन อำเภอนาइन องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแพ่ง อำเภอโกสุมพิสัย และองค์การบริหารส่วนตำบลกุดรัง กิ่งอำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม ได้มีบทบาทในการส่งเสริม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญในจังหวัดมหาสารคาม ได้แก่

2.1 การส่งเสริมด้านประชาสัมพันธ์

ในการส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม ได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ประเพณีบุญเบิกฟ้า ประเพณีงานนมัสการพระธาตุนาइन และการประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมเกี่ยวกับการทอดเตี๊ยกก บ้านแพ่ง และการทอดผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก ตำบลกุดรัง ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับต่าง ๆ ก็มีวิธีการประชาสัมพันธ์แตกต่างกัน เป็นต้นว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคามได้ส่งเสริมงบประมาณจัดทำป้ายโฆษณาขนาดใหญ่เกี่ยวกับประเพณีบุญเบิกฟ้า และงานนมัสการพระธาตุนาइन คิดค้นประชาสัมพันธ์ตามจุดใหญ่ ๆ เช่น ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคามและรอบนอกเขตเทศบาล เช่นเดียวกับเทศบาลเมืองมหาสารคามได้ช่วยประชาสัมพันธ์งานประเพณีบุญเบิกฟ้า และงานนมัสการพระธาตุนาइन โดยผ่านโปสเตอร์ วิธีการประชาสัมพันธ์อีกวิธีหนึ่งที่สามารถส่งไปได้ไกล ๆ คือ โดยวิธีใช้แผ่นพับบรรจุข้อมูลเกี่ยวกับงานประเพณี ซึ่งองค์กรปกครองส่วนจังหวัดมหาสารคาม เทศบาลเมืองมหาสารคาม เทศบาลตำบลนาइन ก็ได้ใช้วิธีส่งแผ่นพับไปเผยแพร่ในงานประเพณีดังกล่าว

วิธีการประชาสัมพันธ์อีกวิธีหนึ่งพบว่า ได้ใช้สื่อทั้งสื่อวิทยุ โทรทัศน์ เคเบิลทีวี หนังสือพิมพ์ สื่อท้องถิ่น ทั้งสื่อหอกระจายข่าว สื่อบุคคลเช่น สื่อหมอลำ เป็นต้น พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม วิธีประชาสัมพันธ์ได้ใช้สื่อวิทยุ โทรทัศน์ เคเบิลทีวี สื่อหมอลำ ซึ่งเทศบาลเมืองมหาสารคาม ก็ได้ใช้สื่อวิทยุ แต่เป็นที่สังเกตว่า เทศบาลตำบลนาइन นอกจากจะได้มีการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อทางวิทยุแล้ว ยังใช้การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวอีกด้วย สำหรับสื่อทางวิทยุ นั้น เทศบาลตำบลนาइनได้ประสานกับสำนักงานจังหวัดมหาสารคาม ในส่วนของสำนักงานจังหวัดมหาสารคาม ได้มีวิธีการประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมที่แปลกแตกต่างไปจาก องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคามและเทศบาลเมืองมหาสารคาม กล่าวคือ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแพ่ง ได้ประชาสัมพันธ์ผลผลิตโดยการจัดตั้งศูนย์แสดงสินค้า OTOP ซึ่งได้ดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2546 และจัดตั้งสหกรณ์ขายสินค้า OTOP และได้มีการประชาสัมพันธ์สินค้าทาง internet อีกด้วย และกลุ่มผู้ผลิตสินค้าบ้านแพ่งได้ไปออกร้านขายสินค้า ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวบ้านแพ่ง ร่วมกับสำนักงานจังหวัดมหาสารคามและบริษัททัวร์ ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวต้องการสินค้าประเภทเสื้ออก

และแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเปลือก เช่น กระจับปี่ ที่รองแก้ว ที่รองจานอาหาร โคมไฟ หมอน ถังกรอง กระจับปี่ กล้วยไม้สังข์ของเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นต้น พบว่า ผลิตภัณฑ์แปรรูปดังกล่าว ได้ให้ความสนใจแก่นักท่องเที่ยวและแม่ค้าคณะรัฐมนตรีของรัฐบาลชุดนายกรัฐมนตรีนครินทร์ ท.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ก็ได้ไปดูงานการผลิตสินค้าของบ้านแพ่งด้วย และจากการศึกษาได้พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลถูกรัง ได้ประชาสัมพันธ์โดยการนำสินค้าผ้าไหมลายสร้อยดอกหมากไปออกจำหน่ายในงานเทศกาลต่าง ๆ ด้วย เช่น งานประเพณีบุญเบิกฟ้า งานแสดงสินค้า OTOP ของจังหวัด และงานการเกษตรอีสานซึ่งจัดโดยมหาวิทยาลัยขอนแก่น

นอกจากนี้ยังได้พบว่า องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นไม่ว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัด มหาสารคาม เทศบาลเมืองมหาสารคาม เทศบาลตำบลนาइन องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแพ่ง และ องค์การบริหารส่วนตำบลถูกรัง ได้ใช้วิธีการประชาสัมพันธ์โดยการประสานงานกับการท่องเที่ยว จังหวัด บริษัทเอกชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาค 3 ขอนแก่น ให้ช่วยประชาสัมพันธ์ให้ แต่เทศบาลเมืองมหาสารคาม ได้ประชาสัมพันธ์แตกต่างจากองค์กรอื่นคือ การให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงลึกโดยการจัดฝึกอบรม และดูงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นต้น

2.2 การพัฒนาอาชีพและส่งเสริมรายได้

ในการพัฒนาอาชีพและส่งเสริมรายได้แก่บุคคลและชุมชนในบริบทของการท่องเที่ยว นั้นพบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณแก่กลุ่มสตรี เช่น ได้สนับสนุนกลุ่มแม่บ้านทำสองคอนทำข้าวหลามสามรส เพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแพ่ง และองค์การบริหารส่วนตำบลถูกรัง ตลอดจนเทศบาลตำบลนาइन ก็ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณแก่ กลุ่มพัฒนาอาชีพสตรีในการจัดซื้อวัตถุดิบในการผลิต เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแพ่ง ได้ใช้งบประมาณในการจัดตั้งอาคารศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ เป็นเงิน 700,000 บาท นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นยังได้ให้ความรู้แก่ประชาชนและกลุ่มพัฒนาอาชีพสตรี ซึ่งพบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคามได้ให้การฝึกอบรมแก่ประชาชน เกี่ยวกับการเลี้ยงโค กระบือ และเพาะเห็ดฟาง ขณะที่เทศบาลเมืองมหาสารคามได้แนะนำอาชีพแก่ ประชาชนและให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสินค้า OTOP ของจังหวัด ตลอดจนจัดหาตลาดและที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เช่น ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ซึ่งมิ้นท์ท่องเที่ยวมาเที่ยวเป็นประจำ สำหรับองค์การบริหาร ส่วนตำบลบ้านแพ่ง ได้ให้ความรู้แก่กลุ่มผู้ผลิตในการพัฒนาอาชีพการทอเสื่อ พัฒนารูปแบบ ผลิตภัณฑ์จากเปลือกให้ทันสมัยยิ่งขึ้น องค์การบริหารส่วนตำบลถูกรัง ได้มีบทบาทในการพัฒนา อาชีพการทอผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก และได้จัดตั้งสหกรณ์กลุ่มทอผ้าขึ้นตลอดทั้งจัดจำหน่ายสินค้า หน้าร้าน จำหน่ายของที่ระลึกและการแสดงสินค้าตามงานต่าง ๆ และยังเป็นทีศึกษาดูงานของนักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจด้วย สำหรับเทศบาลตำบลนาइन ได้ส่งเสริมรายได้โดยการนำผลผลิต

สินค้าต่าง ๆ ของกลุ่มแม่บ้านมาจัดจำหน่าย ตลอดจนจัดฝึกอบรมอาชีพต่าง ๆ แก่กลุ่มเป้าหมาย เช่น นักเรียนและประชาชนในท้องถิ่นอีกด้วย

ทั้งหมดนี้ คือ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาอาชีพและส่งเสริมรายได้แก่ประชาชนในบริบทของการท่องเที่ยว

2.3 การจัดทำแผนการท่องเที่ยวประจำปี

ในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวประจำปีนั้น พบว่า องค์กรบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ได้จัดทำแผนการท่องเที่ยวประจำปีทุก ๆ ปี และได้จัดทำแผนแยกย่อยจากแผน 3 ปี อีกเป็นแผนประจำปี ส่วนเทศบาลเมืองมหาสารคามไม่ได้จัดทำแผนการท่องเที่ยวโดยตรง แต่ได้จัดทำแผนการปฏิบัติงานเป็นแผน 3 ปี พบว่า แผนการท่องเที่ยวจะเป็นเรื่องหนึ่งเท่านั้นจะมีกองการศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบ สำหรับเทศบาลตำบลนาอุดมและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแพง ไม่มีการจัดทำแผนการท่องเที่ยวประจำปีแต่ประการใด และได้พบว่า องค์กรบริหารส่วนตำบลทุกครั้ง ได้จัดทำแผนการท่องเที่ยวเช่นกัน แต่จะรวมอยู่ในการทำแผนการทำงานขององค์กร ซึ่งไม่ได้เป็นแผนการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ

2.4 ในการจัดทำแผนการท่องเที่ยว 5 ปี

จากการศึกษาพบว่า ไม่มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบใดในกลุ่มตัวอย่างนี้ ได้จัดทำแผนการท่องเที่ยว 5 ปี เนื่องจากเป็นแผนระยะยาวเกินไป

ตอนที่ 3 ลักษณะของวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญ และจุดอ่อน จุดแข็ง ของการท่องเที่ยวเชิง

วัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญในจังหวัดมหาสารคาม

ลักษณะประเพณีที่สำคัญในการวิจัยนี้ได้แก่ ประเพณีบุญเบิกฟ้า และประเพณีนมัสการพระธาตุนาอุดม ส่วนวัฒนธรรมที่สำคัญได้แก่ วัฒนธรรมในการทอดผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก กิ่งอำเภอกุฉีกรัง และการทอเสื่อกกบ้านแพง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคามครั้งรายละเอียดต่อไป

3.1 ลักษณะของประเพณีบุญเบิกฟ้า

บุญเบิกฟ้าเดิมเรียกว่า บุญเบิกบ้าน เป็นประเพณีของชาวมหาสารคามและของอีสานที่สำคัญอีกประเพณีหนึ่ง โดยชาวบ้านมีความเชื่อว่าเมื่อถึงวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุก ๆ ปี (ระหว่างปลายเดือนมกราคม ถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์) ฟ้าจะเริ่มไขประดูฝนโดยจะมีฟ้าร้อง และทิศที่ฟ้าร้องจะเป็นสัญญาณบ่งบอกตัวกำหนดปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมาต่อเดือนการเกษตรในปีนั้น ๆ คำนานโบราณกล่าวถึงทิศที่ฟ้าร้องว่า

ทิศบูรพา มีครุฑเป็นสัตว์ประจำทิศ เป็นประตูนํ้า ถ้าฟ้าร้องทิศนี้ฝนจะดี ข้าวกล้า
ในนาจะอุดมสมบูรณ์ คนทั้งปวงจะได้ทำทานอย่างเต็มที่

ทิศอาคเนย์ มีแมวเป็นสัตว์ประจำทิศ เป็นทิศประตูนลม ถ้าฟ้าร้องทางทิศนี้ฝนจะ
น้อย นาแล้ง คนจะอดอยาก และเกิดโรคระบาด

ทิศทักษิณ มีราชสีห์เป็นสัตว์ประจำทิศ เป็นทิศประตูทอง ถ้าฟ้าร้องทางทิศนี้ฝน
จะมาก น้ำจะท่วมข้าว กล้าในนาเสียหายถึงสองในห้าส่วน นาถุ่มเสีย นาคอนดี มีปูปลาอุดมสมบูรณ์

ทิศหริดี มีเสือเป็นสัตว์ประจำทิศ เป็นทิศประตูตะกั่วหรือประตูจีน ถ้าฟ้าร้อง
ฝนจะดี น้ำงามพอเหมาะ ผลหมากรากไม้อุดม ปูปลามีมาก ข้าวกล้าบริบูรณ์ ผู้คนมีความสุข

ทิศปัจฉิม มีนาคเป็นสัตว์ประจำทิศ เป็นทิศประตูเหล็ก ถ้าฟ้าร้องทางทิศนี้ฝนจะ
แล้ง น้ำน้อย ข้าวกล้าในนาแห้งตาย เสียหายหนัก

ทิศพายัพ มีหนูเป็นสัตว์ประจำทิศ เป็นทิศประตูหินถ้าฟ้าร้องทางทิศนี้ฝนจะตก
ปานกลาง ข้าวกล้าได้ผลกึ่งหนึ่ง เสียหายกึ่งหนึ่ง ปูปลามีน้อย คนจักป่วยไข้

ทิศอุดร มีช้างเป็นสัตว์ประจำทิศ เป็นทิศประตูเงิน ถ้าฟ้าร้องทางทิศนี้ ฝนจะดี
ข้าวกล้าในนาออกงามดี คนมีความสุขทั่วหน้า

ทิศอีสาน มีงูเป็นสัตว์ประจำทิศ เป็นทิศประตูดิน ถ้าฟ้าร้องทางทิศนี้ ฝนจะดี
ตลอดปี ข้าวกล้าในนาจะออกงามสมบูรณ์ดี คนจะมีความสุขเกษมตลอดปีอย่างถ้วนหน้า

ด้วยความเชื่อตามตำนานดังกล่าว ชาวมหาสารคามจึงมีประเพณีบุญเบิกฟ้า เพื่อขอ
พรจากแดน (เทพผู้เป็นใหญ่) ให้ใจประตูฟ้าทางทิศที่เป็นมงคล หนึ่งในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 จะมี
ปรากฏการณ์มหัศจรรย์เกิดขึ้น 3 อย่างคือ

1. กบไม่มีปาก คือจะมีแผ่นดินเขี่ยเกิดขึ้นปีครุฑเป็นอันว่าวันนั้นกบจำศีล ไม่น่า
สัตว์อื่นๆเป็นอาหาร
2. นากไม่มีรูทวาร คือมีแผ่นดินเขี่ยเกิดขึ้นปิดทวารหนักของตัวนาก เป็นอันว่านาก
จะไม่ขับถ่ายในวันนั้น เพราะไม่ได้กินอาหาร
3. มะขามป้อมจะมีรสหวาน

ลักษณะของพิธีกรรมบุญเบิกฟ้ามี 4 ประการ ได้แก่

1. จัดพิธีสู่ขวัญข้าว ซึ่งชาวอีสานเรียกว่า "ทำบุญด้อมฟากเล่า"
2. หาบปุ๋ยคอก (ชาวอีสานเรียกว่า หาบฝุ่น) ไปใส่คีนนา
3. ทำบุญเหือน (ทำร่วมกับทำบุญฟากเล่า)
4. นำข้าวเปลือกเต็มกระบุงไปถวายวัด

สำหรับการทำพิธีต่างๆดังกล่าวข้างต้น ได้มีขั้นตอนการทำพิธีดังนี้

1. พิธีสู่ขวัญข้าว มีลักษณะเป็นการแสดงความกตัญญูต่อพระแม่โพสพ เพื่อความสบายใจในการซื้อขายข้าวและแบ่งปันข้าวแก่ญาติมิตรผู้มาร่วมพิธีเครื่องบูชาหรือเครื่องคายในพิธีสู่ขวัญข้าว ประกอบด้วยใบตุง 9 ใบ ใบตุง 9 ใบ ชั้นหมากแข้ง (พานบายศรี) ห้าชั้นสองชั้นกระทางใหญ่เก้าห้องใส่เครื่องบักพลีต่างๆ ได้แก่ หมากพดู บุหรี่ ข้าวดอก ดอกสามปีไม่เหี่ยว (ดอกบานไม่รู้โรย) ดอกกรัก ถั่วงา อาหารคาวหวาน หมากไม้ เหล้าไห ไก่ตัว ไข่ไก่ ข้าวต้มมัด เผือกมัน มันแข็ง มันอ่อน มันนกก ข้าวต้มใต้น้ำซ้อช นอกจากนี้มีดินกด้วย ดินซ้อช ชั้น 5 ชั้น 8 (พานใส่ดอกไม้และเทียนจำนวนอย่างละ 5 คู่และ 8 คู่ ตามลำดับ) เทียนกิ่ง รูป ประทีป แป้งหอม น้ำหอม พานใส่แหวน หวี กระจก เครื่องนอน ภาชนะ (เตี๊ยะ) หมอนลายหมอนทิง แป้งน้ำ พักแพง พักทอง กล้วยทานี กล้วยน้ำว้า เงินคาย 1 บาทกับ 1 เฟื้อง

พิธีกรรมมีขั้นตอนดังนี้ (1) จัดเครื่องบูชาวางไว้บนกองข้าวในศูนย์กลางข้าวมีผ้าขาวปูรองรับโองคำสาขตัญญู จากเครื่องบูชานั้น โองไปรอบขี้ผึ้งและไปเริอนเจ้าของขี้ผึ้งกลางข้าวมีผ้าขาวปูรองรับโองคำสาขตัญญู จากเครื่องบูชานั้น โองไปรอบขี้ผึ้งและไปอิงเริอนเจ้าของขี้ผึ้ง

(2) หมอสูตรหรือเจ้าพิธีจะนุ่งขาวห่มขาวแบบพราหมณ์ ถือหนังสือใบลานท่องเรื่องสูตรขวัญข้าวขึ้นในที่ขี้ผึ้ง นั่งลงตรงหน้าเครื่องบูชา หันหน้าไปทางทิศที่เป็นมงคลประจำร้าน ไท้พระรัตนคีด้วย ป่าวสักเศรษฐมนุเทวคาแล้วอ่านคำสูตรขวัญข้าวจากหนังสือก้อม

(3) ในขณะที่หมอสูตรร่ายคำอยู่นั้นจะมีคน 2 คน ยืนระวังอยู่ 2 ข้างประคองขี้ผึ้งคองตั้งเืองร้องเป็นระยะๆ สอดคล้องกับคำสูตรของหมอสูตร

(4) เมื่อหมอสูตรว่าคำสูตรจบลงเป็นอันเสร็จพิธี แต่เครื่องบูชาทั้งหลายให้วางไว้ที่เดิมอีก 7 วัน เว้นแต่มีสิ่งใดที่เน่าบูคก็เก็บออกได้

(5) ห้ามทำการคักข้าวออกจากขี้ผึ้งกลางภายใน 7 วัน หลังจากทำพิธีสู่ขวัญข้าวแล้ว

2. พิธีหาบฝุ่น (ฝุ่นคอก) ในประเพณีบุญเบิกฟ้านี้ พิธีที่สำคัญประการหนึ่งคือ การหาบฝุ่นคอกไปใส่ในฝืนนา เพื่อบำรุงดินให้อุดมสมบูรณ์นั่นเอง พิธีการสำคัญคือ ในตอนเช้ามีคของวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ชาวนาจะคองหาบฝุ่นคอกจากกองมูลวัว มูลควาย ซึ่งมักอยู่ใต้ถุนเริอนของตน ทขออกใส่ฝืนนา จนกระทั่งถึงเที่ยงวัน จึงหยุด เป็นการเริ่มค่นเอาฝุ่น (ฝุ่นคอก) ใส่ในฝืนนั้น

3. พิธีทำบุญเฮือน (การทำบุญบ้าน) เพื่อนำสิริมงคลจากพระรัตนคร์มาสู่ที่อยู่อาศัยซึ่งมีความเชื่อว่าถ้าได้มีพิธีทำบุญเฮือนแล้ว สมาชิกในบ้านเฮือนจะอยู่เย็นเป็นสุข พิกรรมคือ ตอนเย็นนิมนต์พระภิกษุจำนวน 5 หรือ 9 รูป มาสวดมนต์เ็นที่บ้าน ตอนเช้าของวันรุ่งขึ้นนิมนต์ พระสงคค์ชุดเดิมมาสวดมนต์เข้าที่บ้านแล้วทำบุญคักบาตรและถวายจ้งหันเข้า

4. พิธีนำข้าวเปลือกเต็มกระบุงมาถวายวัด เพื่อแสดงความเคารพศรัทธาต่อพระสงฆ์ เนื่องจากคนอีสานโบราณนั้นมีศรัทธาแรงกล้าต่อพระพุทธศาสนาเมื่อได้สิ่งที่ดี ๆ ต้องนำไปถวายพระก่อน สมัยก่อนในวัดทุกวัดจะมีทุ่งนางข้าว (เด้าข้าว) ปกติไว้ด้วยเมื่อญาติโยมบริจาคข้าวเปลือกก็นำมาเก็บไว้ในทุ่งนาง เอาไว้แจกทานผู้ศรัทธาไว้ในโอกาสต่อไป

พิธีการเมื่อถึงวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี จะตรงกับช่วงที่ชาวบ้านนำข้าวเปลือกมาสู่เด้าหรือทุ่งนางเสร็จใหม่ ๆ ชาวอีสานมีข้อค้ำหรือจะค้ำ (ข้อควรวรรังหรือข้อห้าม) เกี่ยวกับข้าวว่า

1. ถ้ายังไม่ทำพิธีสู่ขวัญข้าวห้ามดักข้าวออกจากทุ่งนาง ถ้าจำเป็นต้องใช้บริโภค ต้องกันจำนวนหนึ่งไว้ต่างหาก

2. ห้ามดักข้าวในทุ่งนางในวันสัปดาห์ใหญ่ (วัน 7-8 ค่ำ และวัน 14-15 ค่ำ ทั้งขึ้นและแรม)

3. ก่อนดักข้าวทุกครั้ง ต้องนั่งลงขมมือขึ้นพนมแล้วกล่าวคาถาว่า “บุญข้าว บุญน้ำเอช กินอย่าให้บก จอกอย่าให้ลง” แล้งจึงดักได้

ดังนั้น ในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี จึงมีพิธีสู่ขวัญข้าว พิธีค้ำปากเด้า พิธีเอาบุญเอือน และคอนบ้าย ๆ ของวันนั้นจะนำข้าวเปลือกเต็มกระบุงไปถวายวัด แล้วจึงใช้ข้าวในทุ่งนางไปถวายวัด แล้วจึงใช้ข้าวในทุ่งนางเป็นประโยชน์ได้คามอรรถาศัย

อย่างไรก็ดี ประเพณีบุญเบิกฟ้า มีประโยชน์ต่อวิถีชีวิตและจิตใจของเกษตรกรหลายประการได้แก่

1. เป็นการเตรียมพร้อมที่จะลงมือทำการเกษตรได้ทันฤดูกาล เพราะเมื่อถึงเทศกาลบุญเบิกฟ้า พวกเขาขอมได้ทำบุญเพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจ ได้หาบปุ๋ยคอกบำรุงดิน แล้วเตรียมกาย เตรียมใจและเครื่องมือให้พร้อมที่จะทำงาน

2. เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา เพราะได้ทำบุญเป็นประจำทุกปี ทำให้รู้จักเสียสละไม่ตระหนี่ถี่เหนียว

3. เป็นผู้มีความกตัญญูต่อศิโนนา ถึงแควดล้อม ดินฟ้าอากาศ ตลอดจนเทพต่าง ๆ ที่เชื่อว่าเป็นผู้บันดาลฝนและธัญญาหารเช่น พญาแถน และพระแม่โพสพ เป็นต้น

4. เป็นผู้รู้จักประหยัดเช่น รู้จักเก็บข้าวในทุ่งนางอย่างมีระเบียบ แม้ว่าดักออกก็ยังมีพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ ช่วยเตือนสติไม่ให้ใช้ข้าวอย่างสุรุ่ยสุร่าย ดังคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ว่า “นคฺธิธณฺญสฺม ธน” แปลว่า “ทรัพย์เสมอด้วยข้าวเปลือกไม่มี”

การจัดงานประเพณีบุญเบิกฟ้าและงานกาชาดของจังหวัดมหาสารคามได้จัดขึ้นหน้าที่ว่าการอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ในช่วงเดือน กุมภาพันธ์ ของทุกปี เป็นเวลา 9 วัน 9 คืน กิจกรรมมีการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับบุญเบิกฟ้า (เทศบาลจัดในงานประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ) การ

ออกร้านของหน่วยงานราชการ การออกร้านค้าจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านและจากโรงงาน นอกจากนี้ยังมีขบวนแห่บุญเบิกฟ้า ทั้งหมด 17 ขบวน ดังนี้

1. ขบวนกลองยาว (เทศบาลเมืองมหาสารคาม)
2. ขบวนธงทิว (วิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดมหาสารคาม)
3. ขบวนรำแม่โพสพและรดแม่โพสพ (มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม)
4. ขบวนเบิกฟ้า (หาบปู้คอก) ของอำเภอเมืองมหาสารคาม
5. ขบวนรดผลผลิตทางการเกษตร วิทยาลัยเกษตร ๑ และสำนักงานเกษตร ๑
6. ขบวนของคีศรีสุราช (อำเภอขวงศรีสุราช)
7. ขบวนกะหล่ำปลีเงินล้าน หลวงปู่หิน (กิ่งอำเภอชื่นชม)
8. ขบวนมันแกวมากเหลือ (อำเภอบรบือ)
9. ขบวนพระกันทรวิชัย (อำเภอกันทรวิชัย)
10. ขบวนของคิงกุ้งครึ่ง (กิ่งอำเภอกุฉินารายณ์)
11. ขบวนจับร้องสรภัญญะ (อำเภอนาเชือก)
12. ขบวนแสดงบูชาแม่โพสพ (อำเภอยางชุมน้อย)
13. ขบวนอนุรักษ์และส่งเสริมอาชีพ (อำเภอแกลง)
14. ขบวนลีลนโกสัมพี (อำเภอโกสัมพีน้อย)
15. ขบวนบวงสรวงปู่สังครันต์ (อำเภอนาดูน)
16. ขบวนแห่บุญเบิกฟ้าศรีเชียงอิน (อำเภอเชียงอิน)
17. ขบวนออนซอนกลองยาวชาววาปี (อำเภอวาปีปทุม)

สังเกตเห็นว่าได้มีผู้คนมาเที่ยวงานทั้งคนไทยและต่างประเทศปีหนึ่งประมาณ 6 พันคน/วัน นักท่องเที่ยวมีคนเห็นว่าประเพณีทำบุญเบิกฟ้านี้แปลกคิน่าสนใจมาก เพราะเกี่ยวกับการเกษตร การปลูกข้าว และวิถีชีวิตเรื่องที่อยู่อาศัย คำพูดของนักท่องเที่ยวคนหนึ่งว่า “ประเพณีบุญเบิกฟ้านี้ น่าสนใจมาก โดยเฉพาะในวันที่ 3 ค่ำ เดือน 3 หลังปีใหม่ ชาวบ้านก็จะหาบปู้คอกไปใส่ในพืนา จะทำให้ไร่เรามีความอุดมสมบูรณ์ดีเป็นประโยชน์ดีมาก ๆ”

3.2 ลักษณะของประเพณีในมัสการพระธาตุนาดูน

งานนมัสการพระธาตุนาดูน ได้จัดขึ้นเป็นงานประจำปีของอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จัดในช่วงวันมาฆบูชา (วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3) เพื่อเป็นการสักการะองค์พระธาตุนาดูน งานนี้ได้จัดขึ้นที่บริเวณพุทธมณฑลอีสานพระธาตุนาดูนเป็นเวลารวม 7 วัน 7 คืน มีการรวมกิจกรรมทางพุทธศาสนา เนื่องในวันมาฆบูชามาบรรจุไว้ในงานนี้ด้วย เช่น การทำบุญตักบาตร อุบาสกและอุบาสิกา ผู้มีจิตศรัทธามานั่งวิปัสณา ปักกรครอบ ๆ บริเวณองค์พระธาตุนาดูน สำหรับบริเวณรอบนอกจะมีการแสดงจำปาศรี-นาฏการ คนตรีนาฏศิลป์ เช่น คนตรีพื้นบ้านอีสาน หมอลำ ลูกทุ่ง การ

แสดงแสง สี เสียง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีชิงช้าสวรรค์ ม้าหมุน เครื่องเล่นสำหรับเด็ก การออกร้านค้าต่าง ๆ การจำหน่ายสินค้าจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตภัณฑ์ OTOP และการจำหน่ายสินค้าราคาทุนจากโรงงาน จำหน่ายของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว และผู้มาเที่ยวงานตลอดทั้งมีการเช่าพระเครื่องไปบูชาอีกด้วย

เกี่ยวกับประวัติของพระธาตุนาคูนผู้รู้หลายท่านได้เล่าให้ฟังและได้ข้อมูลจาก internet สามารถสรุปได้ดังนี้

ในราวปี พ.ศ. 2522 เริ่มจากชาวบ้านนาลูนกลุ่มหนึ่งประมาณ 11 คน ได้ไปขุดค้นที่บริเวณจอมปลวก บ้านนาลูน ได้พบก้อนศิลาแดง 3 ก้อน ซึ่งแสดงว่าที่ตรงนี้ต้องมีโบราณวัตถุเมื่อขุดลงไปอีกประมาณ 1.80 เมตร ก็ได้พบวัตถุที่ทำด้วยทองสำริด ลักษณะเป็นวงแหวน 4 ชั้น และเมื่อขุดต่อไปอีก ก็ได้พบพระพุทธรูปลักษณะเป็นดินเผาปางต่าง ๆ จำนวนมากมาย ทำการขุดค้นวัตถุโบราณ และขุดค้นพระพิมพ์มากมายมีทั้งสมบูรณ์และแตกหัก ในครั้งนี้ประชาชนขุดได้ 6 กระสอบ อย่างไรก็ตามก็คิดการขุดค้นวัตถุโบราณและพระพิมพ์ก็ได้ดำเนินไปอย่างกว้างขวาง ได้พบวัตถุชิ้นหนึ่งทำด้วยทองสำริด มีลักษณะคล้ายกรวยและวัตถุโบราณที่ทำด้วยทองสำริด มีลักษณะคล้ายกระดิ่งมีขนาดโตเท่ากับขวดน้ำอัดลม สูงประมาณ 5 นิ้ว และแบบแผ่นโลหะสีทองคล้ายดาดกกลมมีรูปกลีบบัวโดยรอบ เจ้าหน้าที่ได้นำส่วนต่าง ๆ มาต่อเข้ากันได้รูปทรงเหมาะสมกันดีมาก ภายหลังเจ้าหน้าที่จากหน่วยศิลปากรที่ 7 เข้ามาควบคุมตรวจสอบวัตถุโบราณที่ทุกคนได้ในครั้งนั้นด้วย และจากผลการตรวจพิสูจน์รายละเอียดของวัตถุโบราณชิ้นนี้แล้ว ได้ถึงความเห็นเป็นสรุปที่ทำด้วยทองสำริด มีส่วนประกอบ 2 ส่วน คือ

1. ส่วนยอดเป็นลักษณะเป็นปล้องโกลน จำนวน 2 ปล้อง ส่วนบนสุดจะเป็นปริยอกกลม สูง 12.3 เซนติเมตร
2. ตัวสรุป ทำด้วยทองสำริด มีลักษณะคล้ายระฆัง หรือโอคว่ำ ส่วนยอดของตัวสรุปจะรับเข้ากับส่วนล่างสุดของยอดพอดี้ ตัวสรุปสูง 12.1 เซนติเมตร รวมจากฐานถึงยอดสูง 24.4 เซนติเมตร เป็นส่วนยอดของตัวสรุปนี้เป็นที่ประดิษฐานผอบที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุประกอบด้วย ผอบ 3 ชั้นคือ ผอบแรกทำด้วยทองสำริดสูง 1.4 เซนติเมตร เส้นรอบวง 4.1 เซนติเมตร ผอบชั้นที่ 2 ทำด้วยทองสำริดสูง 1.1 เซนติเมตร เส้นรอบวง 3.4 เซนติเมตร ผอบชั้นที่ 3 ทำด้วยทองคำ เป็นชั้นในสุดสูง 1 เซนติเมตร เส้นรอบวง 2.5 เซนติเมตร ภายในผอบนี้มีพระบรมสารีริกธาตุบรรจุอยู่ 1 องค์ มีลักษณะสีขาวใสขนาดเท่ากับเม็ดข้าวสารหัก ส่วนที่ไม่เต็มนั้น คาดว่าหักพังออกไป 1 ใน 4 ส่วน ผอบนี้เมื่อเปิดออกแล้วจะมีกลิ่นน้ำมันจันทน์หอมมาก

(<http://www.nfe.go.th/44trave/traev.html>)

การจัดงานนมัสการพระธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ได้จัดขึ้นที่ บริเวณพุทธมณฑลอีสานพระธาตุนาดูน ในช่วงเดือน 3 (กุมภาพันธ์) ทุกปีเป็นเวลา 7 วัน 7 คืน จะมีนักท่องเที่ยวไปเที่ยวงานประมาณวันละ 2-3 หมื่นคน และมีรายได้จากการจัดงานประมาณ 3-4 ล้านบาท ในเวลาปกติจะมีนักท่องเที่ยวไปเที่ยวชมกัน แต่จะมีจำนวนน้อย ประมาณวันละ 20-80 คน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฤดูกาลคือ ในฤดูฝน หน้าหนาวจะมีผู้มาเที่ยวไม่มาก เดือนที่มีผู้เที่ยวชมและนมัสการพระธาตุนาดูนมากที่สุดคือเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม เนื่องจากเป็นช่วงวันมาฆบูชาและมีการประเพณี ประชาชนส่วนใหญ่นิยมมานมัสการและมาทำบุญเพื่อเป็นสิริมงคล

3.3 ลักษณะการทอผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก

การทอผ้าไหมลายสร้อยดอกหมากจัดว่าเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญประเภทหนึ่งของ จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอภูกระดึง หมู่ 1 ได้จัดตั้ง เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2532 โดยการนำของนางสมจิตร นูรินอก พร้อมด้วยสมาชิกกลุ่ม จำนวน 15 ราย (สมาชิกทอผ้าจำนวน 15 ราย จำนวนกลุ่มสมาชิก 1 กลุ่ม) ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2540 ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากพระครูสารกิจจานุชิต จำนวน 20,000 บาท และระดมหุ้นจากสมาชิกในกลุ่มได้ 4,000 บาท การบริหารจัดการกลุ่มเป็นรูปคณะกรรมการ ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เภรวิญญูและกรรมการ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้นำเงินไปซื้อเส้นไหม และอุปกรณ์ในการทอผ้า การซื้อ มาจำหน่ายให้กับสมาชิก เมื่อสมาชิกทอผ้าเสร็จก็นำมาฝากจำหน่ายที่กลุ่ม โดยกลุ่มไม่คิดค่าบริการใด ๆ ทั้งสิ้น ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2542 สำนักงานเกษตรกิ่งอำเภอภูกระดึง กรมส่งเสริมการเกษตร ได้สนับสนุนเงินทุน จำนวน 70,000 บาท เพื่อให้กลุ่มพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์และรวบรวมสินค้าให้ต่อเนื่อง ซึ่งปัจจุบันได้มีศูนย์กลางเพื่อการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าไหมและผลิตภัณฑ์ของสมาชิก กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและกลุ่มเครือข่ายโดยกลุ่มมีข้อตกลงการรับซื้อผ้าไหมจากสมาชิกและคิดค่าจัดการ ร้อยละ 3 ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่ม จำนวน 102 ราย (สมาชิกทอผ้าจำนวน 32 ราย และสมาชิกสมทบ ถือหุ้นรวม 70 ราย) โดยมีนางสมจิตร นูรินอก เป็นประธานกลุ่ม และผู้ดำเนินกิจกรรมคือสมาชิก กลุ่ม แม่บ้านเกษตรกรภูกระดึง หมู่ที่ 1,16 ตำบลภูกระดึง

การจัดการด้านการเงินมีลักษณะเป็นเงินทุนหมุนเวียน ได้มาจากการระดมหุ้นจาก สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรภูกระดึง จำนวน 3,417 หุ้น ๆ ละ 100 บาท เป็นเงิน 341,700 บาท และการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นเงิน 591,164 บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 932,864 บาท

การจัดหาวัตถุดิบ ได้แก่ เส้นไหม นั้น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้สั่งซื้อมาจากโรงงาน สาวไหมชุมชนบ้าน โนนงาม ตำบลห้วยเตย กิ่งอำเภอภูกระดึง และบริษัทจุลไหมไทยจังหวัดเพชรบูรณ์ แห่งละ 50 % ของวัตถุดิบทั้งหมด สำหรับการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการฟอกย้อมสีไหมและการผลิต ผ้าไหม จะหาซื้อภายในจังหวัดมหาสารคามและจังหวัดใกล้เคียง นอกจากนี้ทางด้านการตลาดได้มี

การจัดจำหน่ายตามงานแสดงสินค้า OTOP ทั่วประเทศ ร้านจำหน่ายผ้าไหมไทยจังหวัดกาญจนบุรี
จำหน่ายที่ศูนย์กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกรุดครั้ง และจำหน่ายให้กับลูกค้าที่สั่งจองทั่วไป

ขั้นตอนการผลิตนั้นก่อนอื่น จะต้องมีอุปกรณ์และเครื่องมือในการทอผ้าไหมเสีย
ก่อน เช่น กระจังม้วน ฝือ ฝีม อัก หูก เป็นต้น สำหรับขั้นตอนการทอผ้าไหม จะเริ่มจากการเลี้ยงไหม
การสาวไหม การจัดไหม การฟอกไหม การย้อมผ้าไหม จนถึงการทอผ้าไหม ส่วนจะทอเป็นลวดลาย
แบบใดนั้นขึ้นอยู่กับความต้องการและความสามารถของผู้ทอเป็นสำคัญ ซึ่งการทอผ้าไหมจะใช้ระยะ
เวลาประมาณ 2-4 สัปดาห์ / ผืน

ผลิตภัณฑ์ในกลุ่มดำเนินการผลิต ได้แก่

- 1) ผ้าไหมมัดหมี่ลายทั่วไป จำหน่ายเมตรละ 400 บาท
- 2) ผ้าไหมสีพื้น จำหน่ายเมตรละ 300 บาท
- 3) ผ้าไหมเปลือกนอกจำหน่ายเมตรละ 300 บาท
- 4) ผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก จำหน่ายเมตรละ 800 บาท
- 5) เสื้อสำเร็จรูปจากผ้าไหม ได้แก่ เสื้อสูทแขนสั้น ผ้าไหมสีพื้น จำหน่ายตัวละ
1,000 บาท เสื้อสูทแขนสั้นลายสร้อยดอกหมากจำหน่ายตัวละ 1,500-2,000 บาท และเสื้อสำเร็จรูป
จากผ้าไหมสุภาพสตรี จำหน่ายตัวละ 700-2,000 บาท

ปัจจุบันสมาชิกกลุ่มมีรายได้เฉลี่ย 48000 บาท / ปี / คน จากการจำหน่ายผ้าไหมและ
ผลิตภัณฑ์จากผ้าไหม อีกทั้งยังเข้าร่วมโครงการเงินออมเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา นอกจากนี้ผลิต
ภัณฑ์ยังได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ มาตรฐานสินค้าเกษตรกรแปรรูป
ปี 2547 จากสำนักงานส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรเขตที่ 4 จังหวัดขอนแก่น สินค้ามาตรฐานสหกรณ์
ปี 2547 จากกรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ การคัดสรรสุดยอดตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
ไทย ปี 2547 ระดับ 4 ดาว เป็นต้น

เกี่ยวกับการท่องเที่ยว พบว่า ได้มีนักท่องเที่ยวทั้งจากในประเทศ และต่างประเทศได้
มาเยี่ยมชมการทอผ้าที่หมู่บ้านกุดครั้ง เช่น นักท่องเที่ยวจากญี่ปุ่น เอเชีย และอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย
มาชมถึงหมู่บ้านซื้อสินค้าทั้งแปรรูปเป็นเสื้อ กระเป๋า ดอกไม้ประดิษฐ์ และอื่น ๆ นักท่องเที่ยวจะมา
กับรถทัวร์และมีผู้พามาบ้าง

3.4 ลักษณะของวัฒนธรรมการทอเสื้ออกบ้านแพง

การทอเสื้ออกบ้านแพงเป็นวัฒนธรรมทางวัตถุที่สำคัญอีกประเภทหนึ่งของ จังหวัด
มหาสารคาม ก่อนจะนำเสนอถึงการบริหารจัดการกลุ่มทอเสื้ออกบ้านแพงใคร่นำเสนอเกี่ยวกับบริบท
และความเป็นมาของบ้านแพงและการทอเสื้ออกบ้านแพงเสียก่อน บ้านแพงมีอายุจนถึง 179 ปี โดย
ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2369 ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ประชากรย้ายมาจาก
บ้านจิว บ้านโนน อำเภอลำปุม จังหวัดมหาสารคาม มาสร้างวัดได้ (วัดชัยมงคลปัจจุบัน) อีกพวก

อพยพมาจากบ้านท่าสวนช้าง โดยสืบเชื้อสายมาจากเจ้านายเมืองหลวงพระบาง ประเทศลาว มาตั้งบ้านให้ชื่อว่าบ้านแพง โดยตั้งชื่อตามลักษณะการตั้งหมู่บ้าน ตั้งตามทางคมนาคม จำนวนประชากรทั้งสิ้น 8,873 คน เป็นชาย 4,428 คน หญิง 4,435 คน ราษฎรมีอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก การท่องเที่ยวเป็นอาชีพรอง บริเวณหมู่บ้านเป็นดินทราย อาศัยน้ำฝนในการทำนาและปลูกผัก

ชาวบ้านแพงหมู่ที่ 1, 5, 13 ได้ท่องเที่ยวออกซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นประมาณ 10 ปีเศษ และทอไว้เพื่อใช้ในครัวเรือน และทำบุญถวายพระ ขาษ มานานหลายปี เนื่องจากการท่องเที่ยวออกไว้ใช้ในครัวเรือน ยังสามารถขายเป็นรายได้เสริมของครัวเรือน ต่อมาได้จัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวออกได้พัฒนารูปแบบการผลิตท่องเที่ยว มีรูปแบบมากได้ผลิดมาจำหน่ายเพิ่มมากขึ้น และเริ่มเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป และได้จัดตั้งศูนย์รวมจำหน่ายท่องเที่ยวออก ซึ่งปัจจุบันมีสมาชิก จำนวน 99 คน 4 กลุ่ม คือ กลุ่มท่องเที่ยวออกหมู่ที่ 1, 9 13 และ 14

ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2545 ผู้จัดตั้งศูนย์คือนางชวนพิศ อวบน้ำวน ประธาศูนย์ มีกรรมการดูแล 7 คน ซึ่งได้รับงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 700,000 บาท มีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งคือ ต้องการให้สมาชิกในหมู่บ้านซึ่งมีการท่องเที่ยวออกอยู่แล้วได้มีสถานที่จำหน่ายสินค้า โดยที่ไม่ต้องงหาลูกค้าด้วยตนเองและยังสร้างรายได้ให้กับสมาชิกอีกด้วยผู้ที่ต้องการจะเป็นสมาชิกก็สามารถร่วมหุ้นกับศูนย์ได้หุ้นละ 100 บาท และสิ้นปีก็จะมีปันผลให้กับสมาชิกตามจำนวนหุ้นที่ลงทุน ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 720 คน

การดำเนินงานกลุ่มท่องเที่ยวบ้านแพงนั้น เริ่มจากขบวนการจัดซื้อวัตถุดิบ โดยวัตถุดิบชาวบ้านหรือสมาชิกจะปลูกกกที่ใช้ในการทอเองและแทบทุกหลังคาเรือนจะปลูกกกเอง และขั้นตอนในการผลิตจะมีการผลิตเมื่อมีการสั่งซื้อสินค้าเข้ามาในศูนย์ ทางศูนย์จะบอกรายละเอียดความต้องการของลูกค้าให้กับสมาชิก จากนั้นศูนย์ก็จะมารับซื้อเกี่ยวกับสมาชิก โดยราคาต้นทุน เช่นเสื้อขนาด 1 เมตร จะซื้อราคาผืนละ 100 บาท แต่เสื้อที่ซื้อมานั้นยังไม่สำเร็จรูป ทำให้ศูนย์ต้องจ้างเย็บขอบและตกแต่งอีกราคาเพิ่มขึ้นประมาณผืนละ 30 บาท ราคารวม 130 บาท สามารถจำหน่ายได้ในราคาผืนละ 160 บาท ได้กำไรผืนละ 30 บาท

ขั้นตอนการผลิต ก็จะนำเสื้อกกที่ได้มาทำการขยหรือหัน แล้วนำมาผึ่งแดด 1 แดด ย้อมสีแช่น้ำให้อิ่มตัว 1 ชั่วโมง ผึ่งแดดและนำมาทอ ตามลำดับ จากนั้นนำมาเย็บเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ เสื้อพับ กระเป๋า ก่องใส่ที่ขลุ่ย ขลุ่ยรองจานและแก้ว ตะกร้า ที่ใส่หนังสือ เสื้อฟองน้ำ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า เมื่อมีการจัดตั้งศูนย์ท่องเที่ยวบ้านแพง (OTOP) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานในท้องถิ่น ทำให้มีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าประมาณ 30,000-40,000 บาท/เดือน นอกจากนี้ยังเป็นสินค้าส่งออกไปยังต่างประเทศ ทำให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย

กรณีนักท่องเที่ยวหรือผู้ชมกิจกรรมทอเสื่อกกหรือผู้มาซื้อสินค้าพบว่า มีนักท่องเที่ยวมาชมกิจกรรมทอเสื่อกกและซื้อสินค้า ประมาณเดือนละ 200-300 ราย นำรายได้มาให้กลุ่มแม่บ้านเฉลี่ย เดือนละ 30,000-40,000 บาท นักท่องเที่ยวส่วนมากมาจากการจัดกิจกรรมแรนถึของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และบริษัทนำเที่ยว เดือนที่มามีนักท่องเที่ยวมากคือ เดือนธันวาคมและมกราคม เนื่องจากเป็นช่วงเทศกาลปีใหม่ นักท่องเที่ยวจะซื้อไปเพื่อเป็นของขวัญปีใหม่ เดือนที่มาน้อยคือ เดือนกันยายนถึงพฤศจิกายน เนื่องจากเป็นช่วงฤดูฝน นักท่องเที่ยวไม่นิยมเดินทางมาช่วงนี้ นอกจากนี้ ยังมีนักเรียน นักศึกษา มาศึกษาดูงานด้านศิลปวัฒนธรรมและหัตถกรรมพื้นบ้านอีสาน รวมถึงขั้นตอนการผลิตและการจัดจำหน่าย

3.5 จุดอ่อน จุดแข็ง ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญ

ในการวิจัยครั้งนี้ ขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 จุดอ่อน จุดแข็ง ของการท่องเที่ยวเกี่ยวกับด้านประเพณี ได้แก่ งานประเพณีบุญเบิกฟ้า และงานนมัสการพระธาตุนาควน ส่วนที่ 2 จุดอ่อน จุดแข็ง ของการท่องเที่ยวเกี่ยวกับด้านวัฒนธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมการทอผ้าไหมลายสร้อยดอกหมากบ้านกุดรัง และการทอเสื่อกกบ้านแพง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) จุดอ่อน จุดแข็ง ของการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญเบิกฟ้า และงานนมัสการพระธาตุนาควน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ว่า จุดอ่อนของงานประเพณีบุญเบิกฟ้า คือ ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงและกว้างไกล ทำให้ประชาชนที่ไปเที่ยวงานส่วนมากเป็นคนในจังหวัดมหาสารคามและจังหวัดที่ใกล้เคียงเท่านั้น นักท่องเที่ยวที่มาจากจังหวัดไกล ๆ หรือนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศไม่ค่อยมี ทั้งรูปแบบการจัดงานก็ไม่น่าสนใจเท่าที่ควร และระยะเวลาในการจัดงานนานเกินไปถึง 9 วัน 9 คืน เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคามท่านหนึ่งกล่าวว่า “งานประเพณีบุญเบิกฟ้าของจังหวัดจัด 9 วัน 9 คืน นานเกินไป จัดเดือน 3 ขึ้น 3 ค่ำ ช่วงนี้มีการประจำปีของจังหวัดใกล้เคียงกันมากมายหลายจังหวัดจึงทำให้คนมาเที่ยวงานน้อยลงไป” นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างยังมองว่า จังหวัดมหาสารคามเป็นจังหวัดที่เน้นการศึกษามากกว่าเน้นการท่องเที่ยวขณะเดียวกัน จุดอ่อนของงานนมัสการพระธาตุนาควน ที่ได้จากมุมมองของกลุ่มตัวอย่างจากเทศบาลตำบลนาควน คืองบประมาณในการจัดงานมีน้อย บุคลากรของเทศบาลที่เป็นผู้จัดงานมีน้อย ทำให้การดำเนินงานและการประชาสัมพันธ์งานประเพณีไม่ทั่วถึงไม่เป็นที่พอใจ

สำหรับมุมมองของนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยนี้ มีความเห็นว่า จุดอ่อนของการจัดงานประเพณีบุญเบิกฟ้า ได้แก่ การเดินทางไม่สะดวก มีการจราจรติดขัด สถานที่จัดงานไม่เป็นระเบียบ ถึงแควดล้อมด้านสุขาภิบาลไม่ดี เช่น ห้องน้ำไม่สะอาด มีมลภาวะทางเสียง และมีขยะเกลื่อนบริเวณงาน บางคืนมีการทะเลาะวิวาทกันของผู้มาเที่ยวงาน ทำให้ผู้มาเที่ยวมีความหวาดกลัว ต้องระมัดระวังตัวเรื่องความปลอดภัย นักท่องเที่ยวสังเกตเห็นว่า มีนักศึกษาขาดเรียนมา

เดินเที่ยวงานในเวลากลางวันด้วย สินค้าในงานก็มีน้อย ทำให้การเลือกสินค้าอยู่ในวงจำกัด ประการสำคัญนักท่องเที่ยวเห็นว่าการจัดงานมีระยะเวลาสั้นเกินไป 9 วัน 9 คืน ดังคำกล่าวของนักท่องเที่ยวคนหนึ่งว่า “งานประเพณีบุญเบิกฟ้า เวลาจัดงานสั้นเกินไปถึง 9 วัน 9 คืน สินค้าก็น้อย เสียงดังอีกทีก็มาก และมีการทะเลาะวิวาทกันอีก ผู้มาเที่ยวงานก็กลัว” นอกจากนี้กลุ่มนักท่องเที่ยวยังได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับงานนมัสการพระธาตุนาควนว่า งานนี้จัดอยู่ไกลจากตัวจังหวัด ไม่มีที่พักค้างคืนสำหรับนักท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงชาวบ้านบางพื้นที่ไม่ทราบว่ามีการจัดงานนี้ การออกธรรมาจารและไม่มีสินค้าหรือของที่ระลึกที่น่าสนใจ สินค้ายังมีราคาแพง นักท่องเที่ยวได้มองว่าได้เอาเปรียบระหว่างผู้ประกอบการกับผู้ซื้อ และไม่ได้ส่งเสริมรายได้ให้กับประชาชนเท่าที่ควรเป็นที่สังเกตว่าได้สอบถามผู้ที่ไปเที่ยวงานที่เป็นครู อาจารย์ ก็ได้ทราบว่า งานนมัสการพระธาตุนาควนนี้สถานศึกษาบางแห่งไม่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานนี้ และไม่ได้เน้นการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจดึงดูดให้คนมาเที่ยวงาน ประการสำคัญ ไม่ได้เน้นถึงประเพณีอันดีงามของงานนี้เท่าใดนัก

สำหรับจุดแข็งของงานประเพณีบุญเบิกฟ้า ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่มาจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม เทศบาลเมืองมหาสารคาม เทศบาลตำบลนาควน จุดแข็งได้แก่ งานประเพณีบุญเบิกฟ้า เป็นการอนุรักษ์สืบทอดและส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชาวอีสาน โดยเฉพาะวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ชาวนาควนได้นำปุ๋ยออกไปใส่นา ทำให้พื้นที่นามีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสำหรับการเพาะปลูกผลผลิตข้าวได้ผลดีขึ้น ทั้งทำให้รู้ประเพณี อีสานที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อตัวเองและสังคม

ดังคำกล่าวของกลุ่มตัวอย่างที่มาจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด ท่านหนึ่งว่า “จุดแข็งของงานประเพณีบุญเบิกฟ้าคือ เป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์ประเพณีอันดีงามของจังหวัดเป็นการสร้างความสามัคคีในชุมชน เพราะได้ร่วมกิจกรรมในทางสร้างสรรค์” ขณะที่จุดแข็งของงานนมัสการพระธาตุนาควน นอกจากจะได้สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามแล้ว ยังได้รับความร่วมมือจากสถานศึกษาและชุมชนในท้องถิ่นในการจัดงานเป็นอย่างดี เป็นการให้ออกาสองค์กรต่าง ๆ ได้ทำงานร่วมกัน ก่อให้เกิดความสามัคคีกันได้ นอกจากนี้ ตำบลนาควนยังมีศูนย์วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวประจำตำบล จึงทำให้เด่นและเป็นจุดแข็งของการจัดงานนี้ได้และเป็นจุดแข็งของตำบลนาควน ดังคำกล่าวของกลุ่มตัวอย่างเทศบาลตำบลนาควน ท่านหนึ่งกล่าวไว้ว่า “จุดแข็งของงานนมัสการพระธาตุนาควนสิ่งหนึ่งก็คือการมีศูนย์วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวประจำตำบล ที่จะให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพระธาตุนาควน การจัดงานก็ได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี”

ในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้ให้ความคิดเห็นว่า จุดแข็งประเพณีบุญเบิกฟ้ามีหลายประการคือ ทำให้รู้ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของจังหวัด เป็นการพัฒนาการ

เรียนรู้ประเพณีที่เก่าแก่ที่เป็นประ โยชน์แก่สังคม สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวงานและชม นิทรรศการ ได้ส่วนนักเรียนนักศึกษาที่มีโอกาสได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมที่งดงามได้

สำหรับนักท่องเที่ยวที่มองจุดแข็งของงานนมัสการพระธาตุนาคูนสรุปได้ว่า งาน นมัสการพระธาตุนาคูน เป็นการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่มาเที่ยวงานรู้จักประวัติความเป็นมาจริง ประวัติศาสตร์ของพระธาตุนาคูนอย่างชัดเจนและถุ่มลึก ว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์พระเจดีย์ที่บรรจุ พระบรมสารีริกธาตุ เหมาะสำหรับการทำบุญ ทำความดี สถานที่ก็กว้างขวาง พื้นที่เหมาะสมกับการ จัดงาน มีสินค้าให้เลือกมากมาย มีการออกร้านสินค้า OTOP ทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ทำให้ เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น ดังคำกล่าวของนักท่องเที่ยวคนหนึ่งว่า “งานนมัสการพระธาตุนาคูนนี้ดีมากทำให้ คนมาเที่ยวได้รู้ประวัติของพระธาตุนาคูนว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ให้คนทำความดีเพื่อองค์พระธาตุ ได้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าไว้เป็นมงคลของจังหวัดมหาสารคาม การจัดงานก็เป็น สิทธิ์ของจังหวัด ผู้มาเที่ยวได้รู้แหล่งประเพณีที่บ้านอีกด้วย”

2) จุดอ่อน จุดแข็ง ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ขอนำเสนอวัฒนธรรมของการ ทอผ้าไหมลายสร้อยดอกหมากบ้านกุฉีกรัง และการทอเสื่อกกบ้านแพง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุป ได้ว่า จุดอ่อนของการทอผ้าไหมลายสร้อยดอกหมากบ้านกุฉีกรัง กลุ่มตัวอย่างที่มาจากองค์การบริหาร ส่วนตำบลกุฉีกรังอธิบายว่า สถานที่จำหน่ายและผลผลิตคับแคบ เมื่อมีหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ นำ บุคลากรมาศึกษาดูงานเยี่ยมชมและซื้อสินค้าพบว่า สถานที่คับแคบมากขึ้น การทอผ้าไหม ทอไม่ทัน จำหน่ายตามความต้องการ ทั้งขายสินค้าราคาถูก ทำให้ได้กำไรน้อย ส่วนการท่องเที่ยวได้มองว่าการ ไปชมสถานที่ผลิตไม่ค่อยสะดวก เพราะอยู่ไกลจากตัวจังหวัด สินค้าก็ขาดตลาดในบางครั้งราคาสิน ค่าก็แพง จุดอ่อน ของการทอเสื่อกกบ้านแพง พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านดินกก ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่ ใช้ในการทอเสื่อกกและไม่มีพื้นที่ปลูกดินกก ทำให้เป็นอุปสรรคและเป็นจุดอ่อนของการใช้วัตถุดิบ ในการทอเสื่อกกและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเสื่อกกดังกล่าว

สำหรับจุดแข็งของการทอผ้าไหมลายสร้อยดอกหมากบ้านกุฉีกรัง พบว่าผลผลิต เป็นหัตถกรรมแบบพื้นบ้าน มีคุณภาพ ลวดลาย สีสันดี สีไม่ตก ระยะเวลาประกวดผ้าไหมระดับ จังหวัดและระดับประเทศ ดังนั้น ลวดลายผ้าไหม (ลายสร้อยดอกหมาก) ได้รับการยอมรับให้เป็น ราชประจําจังหวัดมหาสารคาม ทำให้ผลิตภัณฑ์ขายดี มีคนนิยมมาก และเป็นที่ยอมรับของตลาด ทำให้ ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น ชาวบ้านที่มาร่วมกลุ่ม ร่วมกิจกรรมทอผ้ามีความรักความสามัคคีกันดี ส่วน จุดแข็งของการทอเสื่อกกบ้านแพง พบว่า กลุ่มแม่บ้านทอเสื่อกก มีการบริหารจัดการกลุ่มอย่างเป็น ระบบ ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ ผลิตภัณฑ์เสื่อกกบ้านแพงได้รับการยอมรับ และค่านิยมของตลาดอย่าง กว้างขวาง สมาชิกกลุ่มได้นำผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายในงานต่าง ๆ เช่น ในงานเทศกาลไหม ประเพณี ผูกเสื่อ และงานกาชาดของจังหวัดขอนแก่น งานเกษตรอีสาน ซึ่งจัดโดยคณะเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น งานแสดงสินค้า OTOP ที่เมืองทองธานี กรุงเทพฯ ทำให้สามชิกกลุ่มมีราย
ได้เสริมไปเลี้ยงครอบครัว นอกจากรายได้จากการเกษตรที่เป็นรายได้หลักแล้ว ประการสำคัญผลิต
ภัณฑ์แปลก และผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเปลือกกล้วยให้ความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งบาง
ครั้งก็จะมีรถทัวร์นำนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชม และซื้อผลิตภัณฑ์อยู่เสมอ ตลอดจนนักเรียน นักศึกษา และ
นักวิจัยไปศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเปลือกกล้วยอย่างต่อเนื่อง

ทั้งหมดนี้คือ จุดอ่อน จุดแข็ง ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญของ
จังหวัดมหาสารคาม หากวิเคราะห์โอกาสภายนอก พบว่า ที่จังหวัดมหาสารคามยังมีองค์กรภาครัฐ
ภาคเอกชน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วน
จังหวัดมหาสารคาม เทศบาลเมืองมหาสารคาม เทศบาลตำบลนาइन องค์การบริหารส่วนตำบลกุฉีกรัง
และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแพง สามารถจะให้การสนับสนุนงบประมาณ การประชาสัมพันธ์
การท่องเที่ยวได้ ส่วนอุปสรรคภายนอกคือ การคมนาคมไม่สะดวก เช่น การเดินทางไปบ้านกุฉีกรัง
และสถานที่คับแคบใช้พื้นที่ของวัด ตลอดจนมีอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูลของนักท่องเที่ยว เป็นต้น

ตอนที่ 4 แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม

ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ว่า แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัด
มหาสารคามมีดังนี้

1. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หรือ สถานที่ท่องเที่ยวให้ดึงดูดประทับใจนักท่องเที่ยว
เช่น การพัฒนาถ้ำแม่น้ำชีให้สะอาด ปราศจากมลภาวะทางน้ำและจัดให้มีกิจกรรมท่องเที่ยว
วิวทิวทัศน์ และวิถีชีวิตของชาวบ้าน 2 ช้างริมแม่น้ำชี การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์หนองบัว
ตลอดทั้งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้ไปมาสะดวก สะอาด มีความปลอดภัย ควรหาจุดเด่น
หรือศักยภาพของแต่ละหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ เพื่อเป็นแหล่งในการท่องเที่ยว

กรณีงานเทศบาลต่าง ๆ เช่น งานประเพณีบุญเบิกฟ้า งานนมัสการพระธาตุนาइन
ก็ควรพัฒนาสภาวะแวดล้อมให้สะอาด มีสาธารณูปโภคถูกสุขลักษณะ มีความปลอดภัย มีสินค้า
หลากหลายเพื่อการเลือกซื้อมีร้านอาหาร หรือร้านอาหารอีสานที่อร่อยชิมฟรี ของที่ระลึก และมี
การแสดงถึงประเพณีวัฒนธรรมประจำถิ่นที่ดึงดูดดึงดูดที่สำคัญคือมีศูนย์สาธิต และจำหน่าย
ผลิตภัณฑ์ประจำ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวควรเน้นด้านเชิง
อนุรักษ์วัฒนธรรมและเชิงเกษตรด้วย

2. การประชาสัมพันธ์ ควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและทุกรูปแบบเกี่ยวกับ
การท่องเที่ยว เช่น โดยการใช้สื่อบุคคล สื่อเทคโนโลยี และสื่อพื้นบ้านนับตั้งแต่ หมอฉ่า หอกระจาย
ข่าว แผ่นพับ ไปสเตอร์ วิทซู โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น หนังสือพิมพ์ระดับประเทศ แม้แต่

วารสารต่างประเทศ และ internet เพื่อให้การประชาสัมพันธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ของจังหวัดและการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคามกว้างไกลยิ่งขึ้น

3. การให้ความรู้ความคิดและประสบการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น ให้ความรู้เรื่องความสำคัญของการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว การบริหารจัดการท่องเที่ยว โดยการจัดประชุมอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การสร้างฐานข้อมูลการท่องเที่ยวเรื่องการท่องเที่ยวใช้ในหลักสูตรทุกระดับตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ตลอดจนส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เป็นต้น

4. ควรพัฒนาอาชีพชาย-หญิง เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ดังกล่าว ควรมีมาตรฐานระดับ 5 ดาว OTOP จำได้คือคุณนักท่องเที่ยวจากสถานที่ต่างๆ ให้มาเที่ยวในท้องถิ่น และในจังหวัดมหาสารคามได้

5. ควรสร้างเครือข่ายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวภาครัฐและเอกชน ทั้งในระดับท้องถิ่นระดับประเทศ และต่างประเทศ เช่น ระดับท้องถิ่นควรสร้างเครือข่ายกับหมู่บ้านที่มีการท่องเที่ยวด้วยกัน เครือข่ายรถทัวร์และบริษัททัวร์ องค์กรพัฒนาเอกชน สถานศึกษา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สถานราชการต่างๆ และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ฯลฯ

6. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม เทศบาลเมืองมหาสารคาม องค์กรบริหารส่วนตำบลต่างๆ ควรบรรจุเรื่องการท่องเที่ยวและงบประมาณการท่องเที่ยวไว้ในแผนงานประจำปีหรือแผนงาน 3 ปี ซึ่งก็เป็นไปได้สูงเนื่องจากเรื่องการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและประเพณีตลอดจนเรื่องการท่องเที่ยว ก็บรรจุอยู่ในหมวดอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหล่านี้อยู่แล้ว เป็นแค่เพียงฝ่ายปฏิบัติการให้ปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่เหล่านั้น

7. ควรให้การสนับสนุนงบประมาณในการท่องเที่ยว ทั้งในลักษณะการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การให้ทุนการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ส่งเสริมการวิจัยการท่องเที่ยว ตลอดจนให้ทุนสนับสนุนการผลิตสินค้า การปรับปรุงผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น

ทั้งหมดนี้คือแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม ตามความคิดของกลุ่มตัวอย่าง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญในจังหวัดมหาสารคามเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้สรุปผลการวิจัยต่อไปนี้

- 5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 5.2 วิธีการดำเนินการวิจัย
- 5.3 สรุปผล
- 5.4 อภิปรายผล
- 5.5 ข้อเสนอแนะ

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

5.1.1 เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญในจังหวัดมหาสารคาม

5.1.2 เพื่อศึกษาลักษณะของประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญ และจุดอ่อน จุดแข็งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญในจังหวัดมหาสารคาม

5.1.3 เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม

5.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ผู้ให้ข้อมูล 60 ราย ได้แก่ ผู้รู้เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญในจังหวัดมหาสารคาม เช่น ผู้รู้เกี่ยวกับประเพณีบุญเบิกฟ้า ประเพณีนมัสการพระธาตุนาดูน และมีความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมทอชดอกรมาก บ้านกุดรัง และการทอเสื่อกกบ้านแพง จังหวัดมหาสารคาม เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด เจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองมหาสารคาม เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลนาดูน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแพง เจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 3 ขอนแก่น สมาชิกกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมกุดรัง และทอเสื่อกกบ้านแพง นักท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยว

ในพื้นที่ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-standard interview-ssi) โดยใช้นโยบายการสัมภาษณ์ (interview guide) เป็นหลักและใช้การสังเกตแบบสัมภาษณ์มี 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับลักษณะของประเพณีและวัฒนธรรมที่สำคัญ จุดอ่อน จุดแข็ง ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดมหาสารคาม ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะโดยทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยวการสัมภาษณ์ได้ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (indepth interview) ตามแนวทางการสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงกุมภาพันธ์ ถึง พฤษภาคม 2548 การวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบแล้ว ได้ตรวจเช็คและได้ดำเนินการสังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (analytical description)

5.3 สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ครอบคลุมเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานขององค์กรและข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว :
กรณี ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณีสำคัญในจังหวัดมหาสารคาม

ตอนที่ 3 ลักษณะประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญ และจุดอ่อน จุดแข็งของการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมและประเพณีสำคัญในจังหวัดมหาสารคาม

ตอนที่ 4 แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม

ดังรายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานขององค์กรและข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง องค์กรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมี 6 องค์กร ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม เทศบาลเมืองมหาสารคาม เทศบาลตำบลนาคูน องค์กรบริหารส่วนตำบลกุตุรงค์ องค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านแพง และสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 3 ขอนแก่น

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 60 ราย เป็นหญิง 25 ราย ชาย 35 ราย อายุอยู่ในช่วง 21-30 ปี และ 31-40 ปี มีมากที่สุด จำนวน 15 รายเท่ากัน อายุมากกว่า 60 ปี มีน้อยที่สุดเพียง 2 ราย ระดับการศึกษาจบปริญญาตรี มีมากที่สุด 33 ราย จบการศึกษาระดับปริญญาธรรม 9 ประโยคและมัธยมศึกษา

3 มีน้อยที่สุดอย่างละ 1 ราย เท่ากับ ภูมิदानาจังหวัดมหาสารคามมากที่สุด 33 ราย สำหรับนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 34 ราย มาจากจังหวัดขอนแก่นมากที่สุด จำนวน 15 ราย รองลงมาจากจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 7 ราย จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 6 ราย นอกจากนั้นมาจากจังหวัดกาฬสินธุ์ นครพนม นครราชสีมา ศรีสะเกษ สุรินทร์ และอุบลราชธานี จังหวัดละ 1 ราย

ตอนที่ 2 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว :

กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณีสำคัญในจังหวัดมหาสารคาม

ผลการวิจัยพบว่า องค์กรการบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม เทศบาลเมืองมหาสารคาม เทศบาลตำบลนาอุดม องค์กรการบริหารส่วนตำบลนาอุดม และองค์กรการบริหารส่วนตำบลบ้านแพง จังหวัดมหาสารคาม ได้มีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญในจังหวัดมหาสารคาม เช่น การส่งเสริมด้านประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว การจัดงานประเพณี บุญเบิกฟ้า และงานนมัสการองค์พระธาตุนาอุดม การพัฒนาอาชีพและส่งเสริมรายได้จากผลิตภัณฑ์ ทอผ้าไหม ถายสร้อยดอกหมาก และทอเสื่อกกบ้านแพง นอกจากนี้ได้จัดทำแผนการท่องเที่ยวประจำปีและมีแผน 3 ปีขององค์กรการบริหารส่วนจังหวัดและองค์กรการบริหารส่วนตำบลทุกครั้ง

ตอนที่ 3 ลักษณะประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญ และจุดอ่อน จุดแข็งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และประเพณีสำคัญในจังหวัดมหาสารคาม

บุญเบิกฟ้าเป็นประเพณีที่สำคัญของจังหวัดมหาสารคาม ได้จัดงานประเพณีบุญเบิกฟ้าเป็นงานประจำปีของจังหวัด งานจัดขึ้นในช่วงวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 (ระหว่างปลายมกราคมถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์) ลักษณะสำคัญของพิธีกรรมบุญเบิกฟ้า ได้แก่ การจัดพิธีสู่ขวัญข้าว การหาบปี๊บคอกไปใส่คีนนา การทำบุญเอือน และการนำข้าวเปลือกเค็มกระบุงไปถวายวัด

งานนมัสการพระธาตุนาอุดม เป็นประเพณีที่สำคัญของจังหวัดมหาสารคามอีกประเพณีหนึ่ง งานจัดขึ้นในช่วงวันมาฆบูชา วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 เพื่อให้พุทธศาสนิกชนมาสักการะองค์พระธาตุนาอุดม มีกิจกรรมทางพุทธศาสนาหลายอย่าง เช่น การนั่งวิปัสสนา จัดจำหน่ายสินค้าราคาทุนโรงงาน ได้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวงานประจำปีทั้ง 2 งานของจังหวัดมหาสารคาม ประมาณปีละ 100,000 คน

ลักษณะการทอผ้าไหมถายสร้อยดอกหมากนั้น เป็นการทอด้วยมือที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ตั้งแต่อดีต และได้รวมตัวจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เมื่อ 10 ปีเศษ ผ้าไหมถายสร้อยดอกหมาก มีคุณภาพดี ถวายถวายดีถิ่นสวยงามเป็นที่นิยมของสังคม ส่วนการทอเสื่อกกบ้านแพงนั้น ได้มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์หลายอย่าง ทำให้ผู้ซื้อหรือนักท่องเที่ยวมีการเลือกซื้อได้หลายประเภทมากขึ้น การตลาดของเสื่อกกกว้างไกล ทำให้สมาชิกกลุ่มมีรายได้จากการทอเสื่อกกเป็นรายได้เสริมของครอบครัว

จุดอ่อนของงานประเพณีบุญเบิกฟ้า คือ ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ทำให้นักท่องเที่ยวจากถิ่นไกล ๆ ไม่ทราบข้อมูล ทั้งการเดินทางไม่สะดวก เป็นต้น จุดแข็ง คือ งานประเพณีบุญเบิกฟ้าเป็นการอนุรักษ์สืบสาน และส่งเสริมประเพณีอันดีงามของจังหวัดมหาสารคาม และการที่ชาวนาได้นำปุ๋ยคอกไปใส่ในผืนนาทำให้ดินอุดมสมบูรณ์ ส่งผลให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น

จุดอ่อนของงานประเพณีนมัสการพระธาตุนาคูน คือ การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง อยู่ห่างไกลจากตัวจังหวัด ไม่มีที่พักค้างคืนเป็นคืน จุดแข็ง คือ ทำให้ผู้มาเที่ยวงานหรือนักท่องเที่ยวได้มีความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ของพระธาตุนาคูนอย่างถ่องแท้ เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ยอดพระเจดีย์ได้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ

จุดอ่อนของการทอดผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก คือ สถานที่จำหน่ายคับแคบ อยู่ห่างไกลจากตัวจังหวัด ผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด จุดแข็ง ได้แก่ เป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่สืบสานวัฒนธรรมที่ดีของการทอดผ้าไหม ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพเป็นที่นิยมของตลาด ส่วนจุดอ่อนของการทอเสื่อกก คือ การขาดวัตถุดิบในการทอ ทำให้การทอเสื่อไม่ต่อเนื่องในบางช่วง จุดแข็ง คือ ผลิตภัณฑ์เป็นที่ต้องการของตลาดมีการแปรผลิตภัณฑ์จากเสื่อกกหลายหลายประเภท ทำให้มีโอกาสในการเลือกมากขึ้น

ตอนที่ 4 แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม

ผล การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หรือสถานที่ท่องเที่ยวให้ดึงดูดประทับใจนักท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง และใช้ทุกรูปแบบ การให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวแก่ประชาชนและบรรจุเรื่องการท่องเที่ยวไว้ในหลักสูตรทุกระดับ การพัฒนาอาชีพชายหญิง เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์และของที่ระลึกที่มีคุณภาพ และจัดจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว สร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว ทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น ควรบรรจุเรื่องการท่องเที่ยวไว้ในแผนประจำปี และแผน 3 ปี ขององค์กร ตลอดจนทั้งภาครัฐและภาคเอกชนควรสนับสนุนงบประมาณให้องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวด้วย

5.4 การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญของจังหวัดมหาสารคาม ได้มีประเด็นที่น่าสนใจ 3 ประการ จึงได้นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

5.4.1. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ฯ ซึ่งได้แก่ องค์กรบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม เทศบาลเมือง เทศบาลตำบลนาคูน องค์กรบริหารส่วนตำบลภูครัง และองค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านแพนนั้น พบว่า มีบทบาทสำคัญ ฯ ได้แก่ การส่งเสริม

ด้านประชาสัมพันธ์ รูปแบบต่าง ๆ นับตั้งแต่การใช้สื่อบุคคล สื่อพื้นบ้าน เช่น หมอตำ หอกระจายข่าว แม้แต่ทาง internet เพื่อขายสินค้าทั้งการพัฒนาอาชีพของประชาชน เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้นและเป็นสินค้าที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลเมือง ยังได้จัดทำแผนการท่องเที่ยวประจำปี และแผนการปฏิบัติงานเป็นแผน 3 ปี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ลำไย แสงสว่าง (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเลยในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ได้ดำเนินการด้านประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยว การพัฒนาอาชีพของประชาชน การจัดทำแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นต้น

5.4.2. ลักษณะประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญ และจุดอ่อน จุดแข็ง ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญ พบว่า จุดอ่อนของงานประเพณีบุญเบิกฟ้าและงานนมัสการพระธาตุนาฮอน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง ไม่กว้างไกล งบประมาณไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภาภรณ์ หาญทอง (2543 : บทคัดย่อ) ปาณิฉล นิยมคำ (2544 : บทคัดย่อ) และลำไย แสงสว่าง (2547 : บทคัดย่อ) ที่มีปัญหาหรือมีจุดอ่อนด้านการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง และมีงบประมาณมีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอ

5.4.3. แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ควรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ดึงดูดและประทับใจนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ลำไย แสงสว่าง (2547 : บทคัดย่อ) และกิงสาด ภูสิงหา (2542 : บทคัดย่อ) ที่เน้นบทบาทในการพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยว นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวนั้น ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในวิธีการต่าง ๆ เช่น จัดประชุม อบรม สัมมนา สร้างฐานข้อมูลการท่องเที่ยวตลอดทั้งบรรจุไว้หลักสูตรการศึกษาตั้งแต่ระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภาภรณ์ หาญทอง (2543 : บทคัดย่อ) ปาณิฉล นิยมคำ (2544 : บทคัดย่อ) เนตรชนก นันท์ (2546 : บทคัดย่อ) ที่เน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยการให้ความรู้และให้การศึกษาแก่ประชาชน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มนัส ชัยสวัสดิ์ และคณะ (2546 : บทคัดย่อ) ที่ระบุว่า แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในภูเกิดคือการให้การศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว แก่คนในท้องถิ่นและประสานความร่วมมือกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

5.5 ข้อเสนอแนะ ได้จากผลการวิจัย มีดังนี้

5.5.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1) จากผลการวิจัยพบว่า งานประเพณีบุญเบิกฟ้าและงานนมัสการพระธาตุนาคูน มีจุดอ่อนด้านการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึงและไม่กว้างไกล ทำให้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวงาน เป็นนักท่องเที่ยวในท้องถิ่น หรือในจังหวัดใกล้เคียง ดังนั้นองค์กรที่จัดดำเนินงานดังกล่าว ควรปรับปรุงวิธีการและรูปแบบการประชาสัมพันธ์เสียใหม่ โดยทำให้ต่อเนื่อง และใช้การประชาสัมพันธ์ทางโทรทัศน์ internet การแถลงข่าว และลงหนังสือพิมพ์รายวัน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ นอกจากนี้จุดอ่อนของการจัดงานคือ สถานที่จัดงานไม่สะอาด มีขยะมูลฝอยจำนวนมาก ห้องน้ำมีน้อยและการทะเลาะวิวาทของกลุ่มวัยรุ่น จึงควรปรับปรุงการควบคุมดูแลสาธารณูปโภคและการรักษาความปลอดภัยในบริเวณงาน โดยมีจุดเน้นของงาน เช่น ประเพณีบุญเบิกฟ้า ชาวงานจะนำไปใช้ในฝัน ก็ควรนำภาพนำไปใส่ในนามาประชาสัมพันธ์ทางโทรทัศน์ ทาง internet เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว หรืองานนมัสการพระธาตุนาคูน ก็ควรเน้นประเพณีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แปลก ๆ เป็นต้น

2) จากผลการวิจัยพบว่า การทอดผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก หรือการทอเสื่อกกบ้านแพงกิติ ซึ่งเป็นการทอด้วยมือและเป็นวัฒนธรรมการทอมาตั้งแต่อดีต แต่มีปัญหาด้านการผลิต คือ ผลิตได้ช้า ไม่ทันต่อความต้องการของตลาด ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องควรเพิ่มสมาชิก กลุ่มพัฒนาอาชีพ และถ่ายทอดความรู้ด้านการทอผ้าไหมให้สมาชิกใหม่ สร้างช่างฝีมือใหม่ เพื่อให้ได้จำนวนผลิตภัณฑ์มากขึ้นจะสามารถสนองความต้องการของการตลาดได้ กรณีการทอเสื่อกก จากวัตถุดิบนั้น ผู้เกี่ยวข้องควรสร้างเครือข่ายโดยการส่งเสริมให้หมู่บ้านที่มีแหล่งน้ำ มีทำเลที่เหมาะสมที่จะปลูกต้นกกได้ให้ปลูกต้นกกมาจำหน่ายแก่กลุ่มพัฒนาอาชีพบ้านแพงต่อไป

3) จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลเมืองมหาสารคาม เทศบาลตำบลนาคูน และองค์การบริหารส่วนตำบลภูครัง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแพงกิติ ยังให้การสนับสนุนการท่องเที่ยว ไม่มากเท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น โดยตรง ดังนั้นจึงขอเสนอแนะองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ ได้ส่งเสริมสนับสนุนให้ท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว เช่นการให้ความรู้แก่ชาวบ้านเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว การฝึกอบรมมัคคุเทศน์ การผลักดันให้มีหลักสูตรการท่องเที่ยวตลอดทั้งสนับสนุนงบประมาณ เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และจัดหาเงินทุนเพื่อการศึกษาด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะ

5.1.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

- 1) ควรวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับ การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีรวมทั้งเชิงเกษตร ในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป
- 2) ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับ การศึกษาจุดอ่อนและจุดแข็งของวัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญในจังหวัดมหาสารคาม
- 3) ควรทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research-PAR) ของชุมชนเพื่อทำให้ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การจัดการกลุ่มร้านค้า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้สะอาด ปลอดภัย และการจัดการการบริหารการท่องเที่ยว การแปรรูปผลิตภัณฑ์เป็นของที่ระลึก เป็นต้น
- 4) ควรทำการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อสำรวจชุมชนพื้นที่ และเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อจะส่งเสริมพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืนหรือการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ซึ่งจะทำให้ชาวบ้านมีงานทำ มีรายได้ และจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งต่อไปได้

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดมหาสารคาม. ข้อมูลพื้นฐานของ
จังหวัดมหาสารคาม. น.ป.ท. , 2547.
- . รายงานการประชุมกลุ่มพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด. น.ป.ท. , 2548.
- กองราชการส่วนตำบล กรมการปกครอง. กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับองค์การบริหารส่วนตำบล.
กรุงเทพฯ ฯ : รวมสาส์น , 2547.
- กัตัญญู แก้วหานาม. บทบาทสตรีในการจัดการโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ : กรณีศึกษา
กลุ่มทอผ้าเกร็ดเต่า หมู่ 3 บ้านสามขา ตำบลสามขา อำเภอภูดินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์.
วิทยานิพนธ์ ร.ป.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ , 2546.
- กังศคาล ภูสิงหา. การเสริมบทบาทของ อบต. ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษา อบต.
บ้านเปิดกับบึงหนองโคตร อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตร-
มหาบัณฑิต ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น , 2542.
- ชวงศ์ ฉายะบุตร. การปกครองท้องถิ่นไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ ฯ : มงคลการพิมพ์ , 2539.
- นิภารัตน์ แก้วบุญเรือง. รายงานการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นในการ
ส่งเสริมประเพณีผูกเสี่ยว. น.ป.ท. , 2547.
- เนตรชนก นันท์. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษา ชุมชนวัดพระบาทห้วยต้ม
อำเภออู่ จังหวัดลำพูน. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , 2546.
- บัณฑิต ชนะชัย. บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตร-
มหาบัณฑิต. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น , 2533.
- ประทาน คงฤทธิ์ศึกษาการ. การปกครองเมืองพัทยา. กรุงเทพฯ ฯ : สหภาพสื่อการพิมพ์ , 2535.
- ประนอม เกียนทอง. ประเพณีและพิธีกรรมของชาวมอญพระเพลิง ตำบลนกออก อำเภอปรางค์
จังหวัดนครราชสีมา. ปริญญาานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ , 2536.
- ประหัด หงษ์ทองคำ. การพัฒนาทางการเมืองโดยกระบวนการปกครองท้องถิ่น .
กรุงเทพฯ ฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดพาพาส , น.ป.ป.

- ปานิคล นิยมคำ. กระบวนการนำนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวระดับจังหวัดไปปฏิบัติ : กรณีศึกษา
จังหวัดเพชรบุรี. ภาคนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิต-
พัฒนบริหารศาสตร์ , 2544.
- พจนานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ
: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป , 2532.
- พัชนี วรกริน. จิตวิทยา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูจันทเกษม , ม.ป.ป.
- พัทธา สายหู. กลไกทางสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2534.
- ปิญญ์ สาร. หลักการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช ,
ม.ป.ป.
- มุณี พันทวี และคณะ. โครงการจัดงานประเพณีวันออกพรรษา. มหาสารคาม : สถาบันวิจัย
ศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม , 2545.
- มนัส ชัยสวัสดิ์, และคณะ. รายงานการศึกษาระบบการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ตเพื่อทราบศักยภาพของ
การพัฒนาไปสู่แหล่งท่องเที่ยวระดับโลกที่มีความยั่งยืน งานวิจัย กรุงเทพฯ : สนับสนุนโดย
สำนักงานกองทุนการวิจัย (สกว.), 2546.
- ลิขิต วีรเวทิน. การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2535.
- ลำไย แสงสว่าง. บทบาทองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการส่งเสริมการท่องเที่ยว อำเภอภูเรือ
จังหวัดเลย. ภาคนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัย
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ , 2547.
- วิรัต นาคนชม. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษา อำเภอ
หนองเรือ จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. ขอนแก่น :
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ , 2547.
- วิไลวงศ์ กฤษณะภูติ. วัฒนธรรมครอบครัว. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น , ม.ป.ป.
- วัชรีย์ คำดี. การศึกษาการยอมรับของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของสมาชิกองค์การบริหารส่วน
ตำบลสตรี จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ขอนแก่น :
มหาวิทยาลัยขอนแก่น , 2544.

- ศิริพันธ์ ศรีกงพลี. บทบาทของปลัดอำเภอในการเสริมสร้างความสามารถของการบริหารงานพัฒนาของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น , 2540.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม แนวทางการศึกษา วิเคราะห์และวางแผน. ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น , 2536.
- สมหมาย ชินนาค. อุดสาหกรรมกรที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับปัญหาผลกระทบต่อชุมชนด้านการผลิตข้าวอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ผ่านพิธีกรรมความเชื่อ : กรณีศึกษา พิธีกรรมความเชื่อเรื่องผีประจำของชาวไทย-กวย (ฮ่วย) เฉียงฮ้าง จังหวัดสุรินทร์. การศึกษาค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , 2541.
- สตีสร์ โบราณ. การศึกษาบทบาทที่เป็นจริงของเกษตรกรตำบลในโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น , 2538.
- สุภาภรณ์ หาญทอง. ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุง. ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ , 2543.
- สุเวช ชนะสุข. การศึกษาการบริหารงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษา เฉพาะการจัดเก็บมูลฝอย เทศบาลตำบลพิบูลมังสาหาร. การศึกษาค้นคว้าอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม , 2546.
- สุรีย์ บุญญา นุพงศ์ และสุรศักดิ์ ป้อมทองคำ. ประเพณีเพื่อการท่องเที่ยว : จุดเปลี่ยนของระบบความสัมพันธ์ทางสังคม. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , 2540.
- สุวัฒน์ จุชากรณ์ และอภิญา เจริญสุขใส. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวพิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช , 2546.
- เสนห์ นครสันติภาพ. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารด้านวัฒนธรรมไทยเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานของนักศึกษาสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. วิทยานิพนธ์ วารสารศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2541.
- อมรา พงศาพิชญ์. มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , น.ป.ป.
- “ข้อมูลเชิงวิชาการ – ท่องเที่ยว.” *Internetworking. : Accessibility-Designing.* 20 เมษายน 2548.
<http://www.most.go.th/tour_description> 5 พฤษภาคม 2548.
- ข้อมูลเบื้องต้นจากการอภิปรายเป็นรายบุคคล , ที่การประชุมสัมมนาการวิจัยเครือข่ายการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. เมื่อเดือนมกราคม 2548.

ชูเพ็ญ วิบูลสันติ. “การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคขององค์กร”

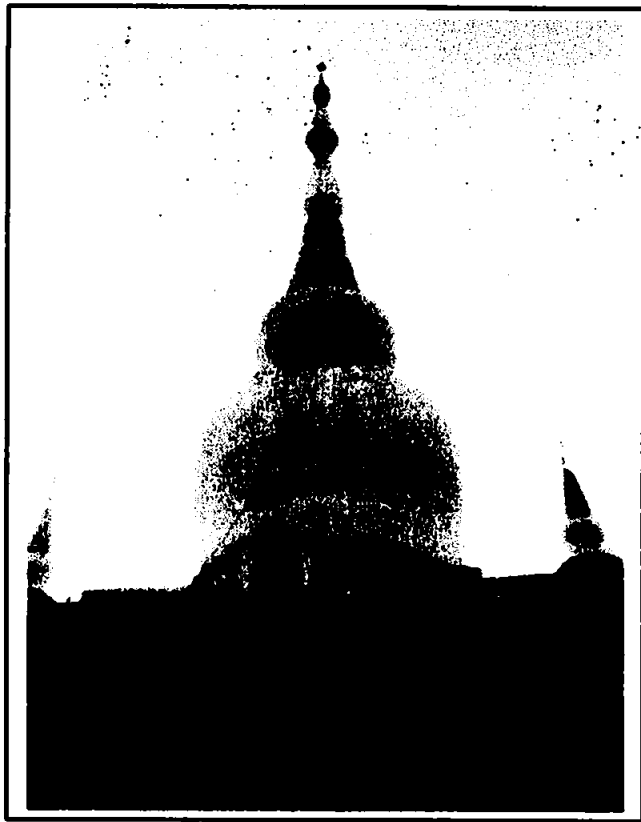
Internetworking. : Accessibility-Designing. <<http://www.dopa.go.th/layout/handb4.html>>

อุทัย หิรัญโค. สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โอเคียนสโตร์ , น.ป.ป.

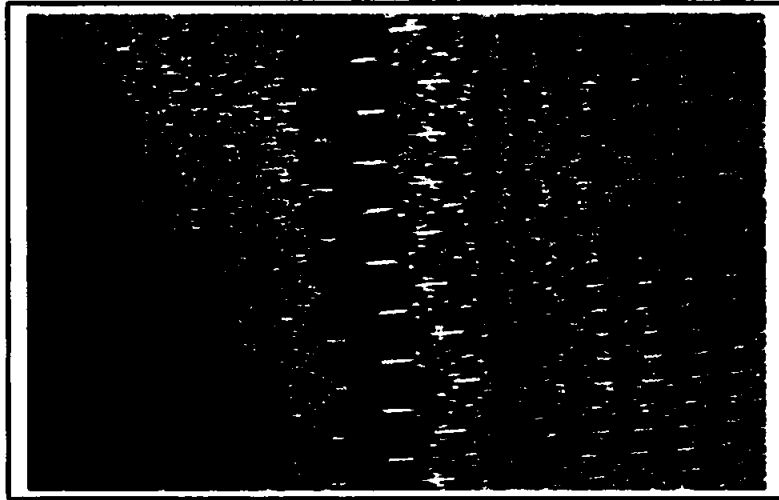
Green , Arnold W. Sociology. New York : Mc Graw-Hill , 1972.

ภาคผนวก ก
ภาพประกอบงานวิจัย

ภาพประกอบ

ภาพประกอบที่ 1 องค์พระธาตุนาฮุน

ภาพประกอบ 2 ถาสีโหมสร้อยคอกหมาก บ้านกุครั้ง กิ่งอำเภอกุครั้ง

ภาพประกอบที่ 3 การแปรรูปผลิตภัณฑ์สีโหมสลายสร้อยคอกหมาก

ภาพประกอบที่ 4 การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเตีอกกบ้านแพง อำเภอโกสุมพิสัย

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

N.E.U. • คุณวุฒิ • คุณธรรม • คุณภาพ

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 NORTH EASTERN UNIVERSITY
 199/9 ถนนมิตรภาพ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
 โทร. (043) 222959, 222960, 222961, 226823, 226826
<http://www.nec.ac.th>

ที่ ม.ภ.น.๒๙๔ ๖/2548

17 กันยายน 2548

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม

ด้วย นางสาววิรุณา วรจินดา นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รปม.) มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กำลังศึกษาและทำภาคนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญในจังหวัดมหาสารคาม" โดยมิ รศ.วิไลวงส์ กฤษณะภูติ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในครั้งนี้

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้ นางสาววิรุณา วรจินดา ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประกอบการทำวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์.ดร.ศิวะศิษฐ์ ชำของ)

อธิการบดี

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. (043) 325691, (043) 222959 - 61 ต่อ 435

โทรสาร (043) 226824

ที่ น.ก.น.1807/2548

17 กันยายน 2548

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบ้านแพง

ด้วย นางสาววิรุณา วรจิระดา นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รปม.) มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กำลังศึกษาและทำภาคนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญในจังหวัดมหาสารคาม" โดยมี รศ.วิไลวงศ์ กฤษณะภูติ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในครั้งนี้

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้ นางสาววิรุณา วรจิระดา ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประกอบการทำวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์.ดร.ศิเวศิษย์ ชำของ)

อธิการบดี

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. (043) 325691, (043) 222959 - 61 ต่อ 435

โทรสาร (043) 226824

N.E.U. • คุณวุฒิ • คุณธรรม • คุณภาพ
ที่ม.ภ.น.๖๖๖/2548

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
NORTH EASTERN UNIVERSITY

199/19 ถนนมิตรภาพ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
โทร. (043) 222959, 222960, 222961, 226823, 226826
http://www.neu.ac.th

17 กันยายน 2548

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน นายองค์การบริหารส่วนตำบลกุคัง

ด้วย นางสาววิรุณา วรจิรดา นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รปม.) มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กำลังศึกษาและทำภาคนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญในจังหวัดมหาสารคาม" โดยมี รศ.วิไลวัจน์ กฤษณะภูติ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในครั้งนี้

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ อนุญาตให้ นางสาววิรุณา วรจิรดา ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประกอบการทำวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์.ดร.ทิวะศิษย์ ชำซอง)

อธิการบดี

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. (043) 325691, (043) 222959 - 61 ต่อ 435

โทรสาร (043) 226824

ที่ น.ภ.น.180๖/2548

17 กันยายน 2548

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลนาคูน

ด้วย นางสาววิรุณา วรจินดา นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รปม.) มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กำลังศึกษาและทำภาคนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญในจังหวัดมหาสารคาม" โดยมี รศ.วิไลวงศ์ กฤษณะภักดี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในครั้งนี้

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้ นางสาววิรุณา วรจินดา ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประกอบการทำวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์.ดร.ศิเวศิชย์ ชำของ)

อธิการบดี

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. (043) 325691, (043) 222959 - 61 ต่อ 435

โทรสาร (043) 226824

N.E.U. • คุณวุฒิ • คุณธรรม • คุณภาพ

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
NORTH EASTERN UNIVERSITY199/9 ถนนมิตรภาพ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
โทร. (043) 222959, 222960, 222961, 226823, 226826
http://www.nec.ac.th

ที่ ม.ภ.น.๖๔๔ ๖/2548

17 กันยายน 2548

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน สำนักงานท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ขอนแก่น

ด้วย นางสาววิรุณา วรจิระดา นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รปม.) มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กำลังศึกษาและทำภาคนิพนธ์ เรื่อง “บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญในจังหวัดมหาสารคาม” โดยมี รศ.วิไลวงศ์ กฤษณะภูติ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในครั้งนี้

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้ นางสาววิรุณา วรจิระดา ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประกอบการทำวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์.ดร.ศิระศิษย์ ชำของ)

อธิการบดี

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. (043) 325691, (043) 222959 - 61 ต่อ 435

โทรสาร (043) 226824

ภาคผนวก ก
แบบต้นแบบสำหรับการวิจัย

ชุดที่ 1 แนวทางการสัมภาษณ์
(สำหรับสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ อบจ. / เทศบาล / อบต.)

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

- 1.1) ชื่อ - สกุล (นาย / นาง / นางสาว).....อายุ...ปี ระดับการศึกษา.....
- 1.2) ที่อยู่ปัจจุบัน..... โทรศัพท์/มือถือ.....
- 1.3) สถานที่ทำงาน..... โทรศัพท์.....
- 1.4) ตำแหน่ง.....อยู่ในตำแหน่งมาได้.....ปี
- 1.5) หน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำอะไร ที่ไหนบ้าง
- 1.6) อธิบายเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมแบบนั้น ๆ โดยย่อ

2. บทบาทของอบจ. / เทศบาล / อบต. ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

2.1) องค์กรของท่านได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวในเรื่องใดบ้าง ส่งเสริมใคร ที่ไหน และวิธีการส่งเสริม มีวิธีใดบ้าง (เช่น ส่งเสริมประเพณีบุญเบิกฟ้า, งานนมัสการพระธาตุนาดูน, ชมการทอดเสื่อกกบ้านแพง, ชมการทอดผ้าไหมลายสร้อยดอกหมากบ้านกุศรัง)

2.2) ถ้าส่งเสริมการท่องเที่ยว (ข้างต้น) ให้ช่วยอธิบาย วิธีการส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อไปนี้ ท่านส่งเสริมหรือไม่ อย่างไร แผนกใดทำ

- การประชาสัมพันธ์ ทำอย่างไรบ้าง ที่ไหน ความถี่เพียงใด
- การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ได้ส่งเสริมไหม ทำอย่างไร
- การพัฒนาอาชีพประชาชน เพื่อรองรับการท่องเที่ยว เช่น แปรรูปผลิตภัณฑ์ ขายของที่ระลึก ฯลฯ ได้ทำไหม และพัฒนาอาชีพอะไร ทำอย่างไร ที่ไหน

ได้ทำไหม ทำอย่างไร ที่ไหน ใครทำ ให้ความรู้แก่ใคร

- การให้ความรู้เรื่องการจัดการ การท่องเที่ยว การฝึกอบรมครูงาน การเป็นมัคคุเทศก์

ได้ทำไหม ทำอย่างไร ที่ไหน ใครทำ ให้ความรู้แก่ใคร

- การทำแผนท่องเที่ยวประจำปี ได้ทำไหม ท่องเที่ยวเกี่ยวกับอะไร ที่ไหน
- การทำแผนท่องเที่ยว 3 ปี ได้ทำไหม ท่องเที่ยวเกี่ยวกับอะไร ที่ไหน
- ได้ประสานงานการท่องเที่ยวกับองค์กร ใดบ้าง (ทั้งภาครัฐ-เอกชน) ท่องเที่ยวเรื่อง

อะไร ทำมานานเพียงใด

อะไร ทำมานานเพียงใด

2.3) หลังจากส่งเสริมการท่องเที่ยวแล้ว องค์กรของท่านได้มีการติดตามผลและประเมินผลหรือไม่

○ ถ้ามีการติดตามผล ทำอย่างไรและผลเป็นอย่างไร

○ ถ้าไม่ทำ เพราะอะไร

2.4) การส่งเสริมการท่องเที่ยว องค์กรท่านได้พบปัญหา อุปสรรคอะไรบ้าง ที่ไหน เพราะอะไร และท่านได้แก้ไขอย่างไร (ให้เล่า)

2.5) ท่านเห็นว่า จุดอ่อน จุดแข็ง ของการท่องเที่ยว.....(เรื่องที่เกี่ยวข้อง)..... มีอะไรบ้าง

2.6) ท่านเห็นว่าแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม มีอะไรบ้าง ทำอย่างไร ใครทำ

2.7) ความคิดเห็นโดยทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ชุดที่ 2 แนวทางการสัมภาษณ์

(สำหรับสัมภาษณ์ผู้ทรงภูมิปัญญา , ผู้รู้ เกี่ยวกับ ลักษณะ จุดอ่อน จุดแข็ง ของการท่องเที่ยว)

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

1.1) ชื่อ - สกุล (นาย / นาง / นางสาว)..... อายุ.....ปี ระดับการศึกษา.....

1.2) ที่อยู่ปัจจุบัน..... โทรศัพท์/มือถือ.....

1.3) อาชีพ / รายได้ ต่อเดือน

1.4) สถานภาพการสมรส () โสด () แต่งงาน :- อยู่ด้วยกัน หรือ แยกกันอยู่
() ม่าย () หย่า

1.5) สถานภาพทางสังคม () ผู้ใหญ่บ้าน () กรรมการ (อะไรบ้าง) () อื่น ๆ...
เป็นมาก็ปีแล้ว

1.6) ประสบการณ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น (จำนวนด้านอะไร)

2. ลักษณะและขั้นตอนของประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญ

- ลักษณะและขั้นตอนของประเพณีบุญเบิกฟ้า , งานนมัสการพระธาตุนาดูน , การทอเสื่อกกบ้านแพง , การทอผ้าไหมลายสร้อยดอกหมากบ้านภูครึ่ง (ทำที่ไหน อย่างไร)

- มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากน้อยเพียงใด จากในประเทศและต่างประเทศ

3. จุดอ่อน จุดแข็ง ของการท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม

ให้ดูภาพรวม และพิจารณาเฉพาะเรื่องที่ศึกษา (งานประเพณีบุญเบิกฟ้า , งานนมัสการพระธาตุนาดูน , การทอเสื่อกกบ้านแพง , การทอผ้าไหมลายสร้อยดอกหมากบ้านภูครึ่ง)

4. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม มีหรือไม่ ทำอย่างไร ส่งเสริมประเพณีหรือวัฒนธรรมใดอย่างไร

5. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะโดยทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

2.5) สภาพทางสังคมและการศึกษา

- ในหมู่บ้านมีกลุ่มอะไรบ้าง อธิบายแต่ละกลุ่ม (เช่น กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มแม่บ้าน)
- ความสัมพันธ์ของประชามในหมู่บ้าน มีความสัมพันธ์กันดีหรือไม่
- ปัญหาสังคมในชุมชนมีไหม อะไรบ้าง แก้อ่างไร
- ประเพณีวัฒนธรรม มีอะไรบ้าง มีวัดกี่แห่งชื่ออะไร
- สุขภาพอนามัย เจ็บป่วยด้วยโรคอะไรบ้าง ไปรักษาที่ไหน
- การศึกษาไปเรียนที่ไหน
- ระดับการศึกษาของคนในชุมชน

2.6) สภาพการเมืองการปกครอง

- การปกครองเป็นอย่างไร ชาวชุมชนได้รับการดูแลอย่างไร
- การมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การไปออกเสียงเลือกตั้งเป็นอย่างไร,เลือกตั้งในระดับต่าง ๆ ประชาชนไปออกเสียงประมาณกี่เปอร์เซ็นต์, การไปสังเกตการณ์เลือกตั้ง , การเป็นกรรมการนับคะแนน
- จุดอ่อน จุดแข็ง (ข้อดี ข้อเสีย) ของการท้องที่ชว.นภาพรวมของประเพณีวัฒนธรรม
- ชุมชนมีความเกี่ยวข้องกับอบจ. อบต. ด้านใดบ้าง
- บทบาทของ อบจ. อบต. ในการส่งเสริมการท้องที่ชว (เท่าที่ทราบ) มีอะไรบ้าง ทำอย่างไร แผนกใดมาช่วยบ้าง
- อบจ. อบต. ช่วยส่งเสริมการท้องที่ชวของหมู่บ้าน อย่างไร เมื่อใดบ้าง
- แนวทางการส่งเสริมการท้องที่ชวใน จ.มหาสารคาม

3. การมาเที่ยวชมของนักท่องเที่ยว

- มีนักท่องเที่ยวมาชมบ่อแค้ไหน วันละกี่กลุ่ม ๆ ละกี่คน มาจากที่ไหนบ้าง ส่วนใหญ่เป็นผู้เป็นคนไทยหรือชาวต่างชาติมาซื้อ จำหน่ายอะไรบ้าง ราคาเท่าไร ช่วงเดือนไหนที่มี นักท่องเที่ยวมา มากมาน้อย เพราะอะไร

- ประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวมาชมมีไหม อะไรบ้าง

- คิดว่าจุดอ่อนจุดแข็ง (ข้อดี ข้อเสีย) ของแหล่งท่องเที่ยวของท่านมีอะไรบ้าง ทำไม (ให้อธิบาย)

4. การส่งเสริมของ อบจ. เทศบาล อบต. และททท.

มีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอะไรบ้างที่มาส่งเสริมท่านด้านการท่องเที่ยว หรือองค์กรเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น ททท. ส่งเสริมวิธีไหน ท่านพอใจเพียงใด และอยากให้องค์กรเหล่านี้ช่วยอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

5. ท่านคิดว่าแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวของ จ.มหาสารคาม มีอะไรบ้าง

6. ข้อเสนอแนะโดยทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

**ชุดที่ 5 แนวทางการสัมภาษณ์
(สำหรับนักทอ่งเที่ยว)**

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

- 1.1) ชื่อ - สกุล (นาย / นาง / นางสาว).....อายุ.....ปี ระดับการศึกษา.....
 1.2) ที่อยู่ปัจจุบัน..... โทรศัพท์/มือถือ.....
 1.3) อาชีพ.....รายได้ต่อเดือน.....

2. ลักษณะ จุดอ่อน จุดแข็ง ของประเพณีหรือสถานที่ท่องเที่ยว

- 2.1) ท่านรู้จักงานประเพณีบุญเบิกฟ้า / งานนมัสการพระธาตุนาคูน / การทอเสื่อกกบ้านแพง
อำเภอโกสุมพิสัย/ การทอผ้าไหมลายสร้อยดอกหมากบ้านกุดรัง กิ่งอำเภอกุดรัง ได้อย่างไร และไป
เที่ยวมาแล้วกี่ครั้ง ครั้งล่าสุดไปเมื่อใด
- 2.2) ท่านคิดว่าข้อดี ข้อเสีย ของการดำเนินงานประเพณีหรือแหล่งท่องเที่ยวมีอะไรบ้าง
(เช่น ระยะเวลาจัดงาน สถานที่ ความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมในงาน เป็นต้น)
- 2.3) ท่านคิดว่าข้อดี ข้อเสียของวัฒนธรรมประเพณีหรือแหล่งท่องเที่ยวมีต่อการท่องเที่ยวด้านใด
บ้าง (เช่น ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น)
- 2.4) ท่านคิดว่า “หน่วยงานของรัฐ” หน่วยงานใดมีส่วนเกี่ยวข้องบ้าง ?

3. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว

- 3.1) ท่านคิดว่า อยากให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคามอย่างไร ทำไม
หน่วยงานใดควรส่งเสริม
- 3.2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานประเพณีหรือแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว (โดยทั่วไป)

ประวัติการศึกษา

ชื่อ-สกุล นางสาววิรุณา วรจินดา
 วันเกิด วันที่ 5 พฤศจิกายน 2521
 สถานที่เกิด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
 สถานที่อยู่ 33 ซอย 8 ถนนธรรมวงศ์สวัสดิ์ ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000
 โทรศัพท์ 0-6859-0597
 สถานที่ทำงาน คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
 ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150
 เบอร์โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 2087, 2101 โทรสาร 0-4375-4368

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2535 ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
 พ.ศ. 2538 มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
 พ.ศ. 2540 มัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสารคามพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
 พ.ศ. 2540 มัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
 พ.ศ. 2542 อนุปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (อ.ศศ.) วิชาเอกวารสารศาสตร์และการประชาสัมพันธ์
 สถาบันราชภัฏมหาสารคาม
 พ.ศ. 2544 ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) 2 ปีต่อเนื่อง วิชาเอกการจัดการทั่วไป
 สถาบันราชภัฏมหาสารคาม
 พ.ศ. 2544 ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) 4 ปี วิชาเอกภาษาอังกฤษ สถาบันราชภัฏมหาสารคาม
 พ.ศ. 2546 ประกาศนียบัตรภาษาญี่ปุ่น หลักสูตร 1 ปี สถาบันสอนภาษาเทนริเคียว ณ
 เมืองเทนริ จังหวัดนารา ประเทศญี่ปุ่น
 พ.ศ. 2548 ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ